

**Buddhadhamma Application for People's Political Participation
Promotion in Thung Na Ngam Subdistrict, Lan Sak District,
Uthai Thani Province**

Phrakru Uthitwiriaphorn (Sombun Suntharajaro)¹

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of political participation promotion of the people in Thung Na Ngam Subdistrict; 2) to compare the opinions of the people regarding the promotion of political participation in Thung Na Ngam Subdistrict, categorized by personal factors; and 3) to study the problems, obstacles, and suggestions regarding the application of Buddhist Dhamma principles to promote political participation of the people in Thung Nangam Subdistrict. This was a mixed-methods research. Quantitative data was collected from 358 eligible voters in Thung Na Ngam Subdistrict using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.983. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA. Qualitative data was collected through in-depth interviews with 12 key informants. Data was analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of political participation promotion of the people in Thung Na Ngam Subdistrict was moderate

¹ Wat Khao Din Daeng

Corresponding author, e-mail: Ramsrinaol@gmail.com, Tel. 086 212 6909

($\bar{X}$ = 3.14, S.D. = 0.60); 2) a comparison of public opinion regarding political participation in Thung Na Ngam Subdistrict showed that people of different genders and ages did not have significantly different opinions on political participation promotion, while people with different levels of education, occupation, and monthly income had significantly different opinions at the 0.05 statistical significance level; 3) problems, obstacles, and suggestions regarding the application of Buddhaddhamma to promote public political participation indicated that some people lacked understanding Aparihaniyadhamma, had time constraints, and viewed participating in community activities as not their responsibility, resulting in weak political participation. Suggestions included promoting knowledge about Aparihaniyadhamma, developing diverse communication channels and ways to listen to public opinion, and raising awareness and providing opportunities for all groups of people, especially the disabled and disadvantaged to participate more in community development and local politics.

Keywords: Application of Buddhaddhamma, Political Participation,
Aparihaniyadhamma

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี

พระครูอุทิศวิริยาภรณ์ (สมบุรณ์ สุนทรจาโร)¹

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลทุ่งนางาม จำนวน 358 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.983 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.60) 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม พบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ขณะที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มี

¹⁻² วัดเขาดินแดง

Corresponding author, e-mail: Ramsrinaol@gmail.com, Tel. 086 212 6909

ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในหลักการบริหารนิยธรรม มีข้อจำกัดด้านเวลา และมองว่าการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนไม่ใช่หน้าที่ของตน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่เข้มแข็ง ข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม พัฒนาช่องทางการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้หลากหลาย รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและการเมืองท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, หลักการบริหารนิยธรรม

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและมีสิทธิในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศ ผ่านการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองช่วยให้การตัดสินใจของภาครัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความชอบธรรมในการบริหารประเทศ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน (จิราภพ ทวีสูงส่ง, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการปกครองตนเองและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นของตน อันเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2560) สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจที่มุ่งถ่ายโอนอำนาจ หน้าที่ และทรัพยากรจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธัญญพัทธ์ ฤทธิพิณสินธ์, 2565)

อย่างไรก็ตาม ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ยังคงประสบปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับที่ไม่สูงนัก ทั้งในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ การแสดงความคิดเห็น และการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองของรัฐประชาธิปไตย

ในบริบทดังกล่าว การนำหลักอภิธานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง นับเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยหลักธรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ความพร้อมเพรียง ความเคารพต่อกฎระเบียบ การยกย่องคนดี และการรักษาประโยชน์ส่วนรวม อันเป็นคุณค่าที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างสร้างสรรค์ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสักร จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 7,433 คน (ที่ว่าการอำเภอลานสักร, 2567) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสักร จังหวัดอุทัยธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, Taro. 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 358 ราย โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งเครื่องมือการวิจัย ฉบับนี้ได้ค่า IOC 0.8-1.0 ทุกข้อจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาเป็นข้อคำถาม นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดลอง (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่า 0.983 ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประมวลผลทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลทุ่งนางาม จำนวน 2 คน 5) กลุ่มข้าราชการในตำบลทุ่งนางาม จำนวน 2 คน และ 6) ประชาชนในตำบลทุ่งนางาม จำนวน 2 คน รวม 12 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.70) และด้านการแสดงประชามติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.92)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า

3.1 ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

3.1.1 ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในหลักอภิปรายธรรมและความสำคัญของการเลือกตั้ง อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากระบบอุปถัมภ์ และมีข้อจำกัดด้านการประกอบอาชีพ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่เข้มแข็ง

3.1.2 ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักอภิปรายธรรมและความสำคัญของการเลือกตั้ง จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง เปิดเวทีให้ผู้สมัครแสดงวิสัยทัศน์ และส่งเสริมให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม

3.2 ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

3.2.1 ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการติดตามข้อมูลข่าวสาร ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอภิปรายธรรม และยังประสบปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและภาครัฐ

3.2.2 ข้อเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการเมืองให้มีความหลากหลาย เข้าถึงง่าย และทั่วถึงทุกกลุ่มประชาชน รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอภิปรายธรรมควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.3. ด้านการแสดงประชาม

3.3.1 ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ประชาชนบางส่วนมองว่าการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง และมักเข้าร่วมเมื่อได้รับผลกระทบโดยตรง ประกอบกับข้อจำกัดด้านเวลาและภาระในการประกอบอาชีพ

3.3.2 ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี” ซึ่งสามารถอภิปรายดังนี้

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.60) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและภาระในการประกอบอาชีพ จึงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะในกิจกรรมที่เห็นว่ามีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรง โดยด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งในฐานะหน้าที่ของพลเมือง ขณะที่ด้านการแสดงประชามมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากประชาชนบางส่วนมองว่าการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการแสดงความคิดเห็นในชุมชนไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง และมักเข้าร่วมเมื่อได้รับผลกระทบโดยตรงเท่านั้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของธเดช ชวลีลักษณ์ (2564) ที่พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฐ อปสิน, จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม ที่พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการ

เลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.35)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนทุกเพศและทุกช่วงวัยอาศัยอยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางการเมืองเดียวกัน จึงได้รับข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ทางการเมืองที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน ย่อมมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ประสบการณ์ทางสังคม ตลอดจนความตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองแตกต่างกัน ส่งผลให้มีมุมมองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามไปด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของกิตติ พุทธนพ, ยุทธนา ประณีต และเดิศักดิ์ ทองอินทร์ (2566) พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างใดก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าวในประเด็นด้านอายุและอาชีพ โดยพบว่าประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ขณะที่ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะการประกอบอาชีพของประชาชนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ศึกษา

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม ข้อจำกัดด้านเวลาและอาชีพ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ยังไม่ทั่วถึง โดยมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมความรู้ทางการเมือง พัฒนาช่องทางการสื่อสาร

ข้อมูล เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม และสร้างจิตสำนึกในการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่าการติดตามข่าวสารหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ประกอบกับยังขาดการส่งเสริมความรู้และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพี เป็ญ, สุมาลี บุญเรือง และสุรพล สุยะพรหม (2566) ที่พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ และมองว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง จึงเสนอให้มีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม สร้างความตระหนักถึงบทบาทของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี

หลักอปริหานิยธรรม

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

- มีการประชุมกันเป็นประจำและมีตารางชัดเจน
- เป็นการสร้างความร่วมมือกันให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. พร้อมเพรียงกันประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ

- ความพร้อมเพรียงกันทำให้เกิดความสามัคคี
- แสดงถึงการมีระเบียบวินัยทั้งตนเองและส่วนรวม

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว

- ปฏิบัติตามกฎระเบียบแสดงถึงความมีวินัยร่วมกัน
- การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่เป็นการกระทำที่ผิด

4. เคารพนับถือผู้ใหญ่

- ให้ความเคารพต่อผู้นำชุมชนด้วยการตั้งใจฟังการอภิปราย
- มีการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้นำชุมชน

5. ไม่ชมเชยล่วงเกินสตรีและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

- มีการคำนึงถึงเพศสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน
- การให้เกียรติกันทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

6. สักการะเคารพเจตีย์

- ส่งเสริมการทำบุญบารุงวัดและอาราม
- ปลุกฝังจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังรักและภูมิใจในชุมชน

7. ให้การอารักขา คัมภีร์ของอันชอบธรรมแก่พระพระสงฆ์สามเณร

- คัมภีร์รักษพระพุทธศาสนาให้เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน
- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำบุญ

1. ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

- มีความตั้งใจออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- ให้ความเคารพผู้นำชุมชน ในการให้ข้อมูลกฎระเบียบและข้อบังคับในการเลือกตั้ง
- ช่วยให้ความรู้ขยายความด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ประชาชน
- คนรุ่นใหม่ สนใจการเมืองมากขึ้น
- สื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อคนในสังคม เพราะปัจจุบันทุกคนใช้สื่อออนไลน์

2. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

- รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านการร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนเป็นประจำ
- เข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
- รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ นโยบายของผู้นำชุมชนอย่างเท่าเทียม
- ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองสมัยใหม่ มีการใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์
- ข่าวสารนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ มีความชัดเจน

3. ด้านการแสดงประชาม

- ร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ
- ไม่มีความคิดที่เป็นอคติต่อผู้นำชุมชน
- มีการแสดงพลังความสามัคคีกับผู้นำชุมชนถึงความต้องการการแก้ไขปัญหา
- การทำประชาม เป็นการเคารพเสียงข้างมากตามประชาธิปไตย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

หลักอภิปรายนิยธรรม 7

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีการประชุมกันเป็นประจำและมีตารางชัดเจน เป็นการสร้างความร่วมมือกันให้เกิดขึ้นในชุมชน 2) พร้อมเพรียงกันประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ ความพร้อมเพรียงกันทำให้เกิดความสามัคคี แสดงถึงการมีระเบียบวินัยทั้งตนเองและส่วนรวม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่ล้มเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบแสดงถึงความมีวินัยร่วมกับการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่เป็นการกระทำที่ผิด 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ ให้ความสำคัญต่อผู้นำชุมชนด้วยการตั้งใจฟังการอธิบาย มีการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้นำชุมชน 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรีและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการคำนึงถึงเพศสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน การให้เกียรติกันทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน 6) สักการะเคารพเจดีย์ ส่งเสริมการทำนุบำรุงวัดและอารามปลูกฝังจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังรักและภูมิใจในชุมชน 7) ให้การอารักขา ค้ำครองอันชอบธรรมแก่พระพระสงฆ์ สามเณรค้ำครองรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำบุญ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1) ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ข้อที่มีความโดดเด่นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมากที่สุด คือ ประชาชนมีความตั้งใจออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลในการให้ข้อมูลกฎระเบียบและข้อบังคับในการเลือกตั้ง พร้อมทั้งช่วยให้ความรู้ขยายความด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่ประชาชน ทำให้คนรุ่นใหม่สนใจการเมืองมากขึ้น เพราะสื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อคนในสังคมอันเนื่องมาจากปัจจุบันทุกคนใช้สื่อออนไลน์ 2) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ข้อที่มีความโดดเด่นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมากที่สุด คือ รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านการร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนเป็นประจำ และเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะนโยบายของผู้ให้ข้อมูลอย่างเท่าเทียม ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองสมัยใหม่มีการใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ มีความชัดเจน 3) ด้านการแสดงประชามติ ข้อที่มีความโดดเด่นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมากที่สุด คือ ร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ไม่มีความคิดที่เป็นอคติต่อผู้นำชุมชน มีการแสดงพลังความ

สามัคคีกับผู้นำชุมชนถึงความต้องการการแก้ไขปัญหา การทำประชาคมเป็นการเคารพเสียงข้างมากตามประชาธิปไตย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย คือ การประยุกต์หลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสันติ มีสติไตร่ตรอง มีการวิเคราะห์ที่เฉียบแหลมแบบคายปราศจากอคติที่เกิดขึ้นจากอคติของการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและสร้างความสามัคคี ความยั่งยืนในสังคมและประเทศชาติ หากปราศจากหลักธรรมาภิบาลหรือกำกับดูแลแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ปราศจากคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความรู้ด้านการเมืองและหลักการบริหารนิยธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางามร่วมกับที่ว่าการอำเภอสามโก้ ควรกำหนดนโยบายพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้มีความหลากหลายและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง
3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางาม ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประชาคม การแสดงความคิดเห็น และการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนและชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางามสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรมในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกทางการเมืองแก่ประชาชนในพื้นที่
2. ที่ว่าการอำเภอสามโก้และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

3. ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเครือข่ายภาคประชาชน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเข้าร่วมประชาคม การรับฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ พุทธนพ, ยุทธนา ประณีต และเติมศักดิ์ ทองอินทร์. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(1), R-48- R-58.
- จิราภพ ทวีสูงส่ง (2566). *ทำไม ? “เรา” ต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/now/content/161>.
- ที่ว่ากล่าวอำเภอลานสัก. (2567). *ทะเบียนประชากร*. (อวดสำเนา).
- ธเดช ชวลลักษ์ณ (2564). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 3(2), 1-9
- ธัญญพัทธ์ ภูริพิณสินธ์. (2565). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์บริหาร*, 8(1), 85-100.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม: ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาพี เป็ญ, สุมาลี บุญเรือง และสุพล สุขะพรหม. (2566). การประยุกต์หลักอภิธานิธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จังหวัดลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(6), 226-239.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2560). *การปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. เข้าถึงได้จาก wiki.kpi.ac.th/E0%B8%B1%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A_2560.

สุกัญญาณัฐ อบสิน, จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม. (2564). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 165-175.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York : Harper & Row.

Public Participatory Political Culture: A Case Study of Tak Bat Devo Festival at Wat Sangkat Rattana Khiri, Mueang District, Uthai Thani Province

Phrakhru Sangkharak Atthapol Khantipalo (Sakulpram)¹ and Sayam Dampreeda²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 30, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival at Wat Sangkhat Rattana Khiri; 2) to analyze the relationship between Aparihaniyadhamma and public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival at Wat Sangkhat rattana Khiri; and 3) to propose guidelines for developing public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival at Wat Sangkhat Rattana Khiri. This was a mixed-methods research. Quantitative research involved distributing questionnaires with a reliability coefficient of 0.937 to a sample of 400 people. Statistical methods used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with 23 key informants selected using purposive sampling, employing descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the level of public participatory political culture in Tak Bat

¹ Sangkat Rattana Khiri Temple

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: atthapols93@gmail.com @gmail.com, Tel. 061 270 9836

Devo Festival at Wat Sangkhat Rattana Khiri according to Aparihaniyadhamma was high overall ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32), while opinions on the level of public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival according to the principle of participation were also high ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.39); 2) the relationship between Aparihaniyadhamma and the public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival showed a high positive correlation ($r = 0.62$); and 3) guidelines for developing public participatory political culture in Tak Bat Devo Festival at Wat Sangkhat Ratana Khiri were found to be (1) in terms of decision-making, opportunities should be given to the people and all sectors to express opinions and make decisions in organizing the event; (2) in terms of implementation, public participation in planning and implementing the event should be promoted systematically; (3) in terms of receiving benefits, benefits from the event should be distributed thoroughly and fairly; and (4) in terms of evaluation. opportunities should be given for the public to participate in monitoring, evaluating, and proposing ways to improve the event.

Keywords: Public Participation, Tak Bat Devo Festival, Participatory Political Culture

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษางานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

พระครูสังฆรักษ์อรรถพล ขนดีโพโล (สกุลพราหมณ์)¹ และสยาม ดำปรีดา²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณแจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.937 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 23 รูป/คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา พบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี ตามหลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32) ขณะที่ความคิดเห็นระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโวตามหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.39) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับวัฒนธรรม

¹ วัดสังกัสรัตนคีรี

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: atthapols93@gmail.com @gmail.com, Tel. 061 270 9836

ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว โดยมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.62$) และ 3) แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี พบว่า (1) ด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการจัดงาน (2) ด้านการดำเนินการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (3) ด้านการรับผลประโยชน์ ควรจัดสรรผลประโยชน์จากการจัดงานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และ (4) ด้านการประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมติดตาม ประเมินผล และเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดงาน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประเพณีตักบาตรเทโว, วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ยังครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การร่วมคิดร่วมทำ และร่วมตัดสินใจในประเด็นที่ส่งผลต่อชีวิตและสังคมโดยรวม (Pateman, C., 1970) แนวคิดเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม” เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาโดย Almond, G. A., & Verba, S. (1963) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต้องอาศัยพลเมืองเชิงรุกที่มีบทบาทในการติดตามข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ แม้ในระดับมหภาคการมีส่วนร่วมอาจเผชิญกับข้อจำกัดทางโครงสร้างอำนาจ แต่ในระดับท้องถิ่นนั้น “งานประเพณีวัฒนธรรม” ได้กลายเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณะและปฏิสัมพันธ์กับรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

ประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มิได้เป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ได้ถูกยกระดับสู่โครงการสาธารณะระดับจังหวัดที่ปรากฏในปฏิทินการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ มีการ

จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนให้ประเพณีนี้เป็นโครงการสำคัญในการสร้างชื่อเสียงและกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเปลี่ยนสถานะจากกิจกรรมความเชื่อไปสู่เครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี, 2564) กิจกรรมดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับตำนานวันเทโวโรหนะอย่างมีแบบแผน ทั้งการอัญเชิญพระพุทธรูปปางเปิดโลกผ่านบันได 449 ขั้น ซึ่งสะท้อนภาพแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ยึดมั่นในวิถีปฏิบัติดั้งเดิม (องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี, 2556)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การรักษาสมดุลระหว่างศรัทธาดั้งเดิมกับการบริหารจัดการโดยรัฐเป็นเรื่องที่ท้าทาย หากกระบวนการมีส่วนร่วมขาดความต่อเนื่องหรือขาดการพัฒนาที่เท่าทันต่อยุคสมัย ประเพณีอาจสูญเสียคุณค่าหรือกลายเป็นเพียงกิจกรรมที่ถูกสั่งการจากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ประเด็นสำคัญคือจะทำอย่างไรให้ความศรัทธา ถูกเปลี่ยนผ่านสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชนสามารถร่วมกันออกแบบและพัฒนาประเพณีนี้ให้เป็นเวทีที่สร้างความรักความสามัคคี และส่งเสริมความพร้อมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษางานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” เพื่อวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิจัยนี้จะป็นองค์ความรู้สำคัญในการค้นหาแนวทางพัฒนาและสืบทอดประเพณีตักบาตรเทโวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในงานประเพณี อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 40,755 คน (ที่ว่าการอำเภอเมืองอุทัยธานี, 2566) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, Taro. 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 396 ราย แต่เพื่อความสมบูรณ์ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.937 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน(Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน จำนวน 23 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน 2) ผู้แทนองค์กรภาครัฐ จำนวน

3 คน 3) ผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) ผู้แทนกรรมการวัด จำนวน 3 คน 5) ประชาชน ชุมชน จำนวน 5 คน และ 6) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน

3. การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยนำผลการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม จากนั้นจึงนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์และอธิบายเพิ่มเติมเพื่อยืนยัน สนับสนุน และขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งนำข้อมูลจากทั้งสองส่วนมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสรุปผลการวิจัยตามกระบวนการศึกษา ดังนี้

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า

ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านสักการะ เคารพนับถือ และเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.49) รองลงมา ได้แก่ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.43) และด้านเคารพสักการบูชาบูชาปฐุชนียสถานและปฐุชนียวัตถุ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ ส่วนด้านหมั่นประชุมเนื่องนิยต์ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.49) ด้านปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรีไม่ให้ถูกข่มเหงน้ำใจ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.40) และด้านบำรุงรักษาผู้มีธรรมอันเป็นที่พึ่งของประชาชน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.49) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ขณะที่ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ หรือการสืบทอดประเพณีตามแบบแผนเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.58) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.56) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.62) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.62^{**}$) แสดงให้เห็นว่า หลักอภิธานิธรรมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสักการะ เคารพนับถือ และเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา (X4) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y4) ในระดับสูงมาก ($r = 0.85$) รองลงมา ได้แก่ ด้านหมั่นประชุมเนืองนิตย์ (X1) กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.79$) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม (X2) กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.60$) และด้านปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรีไม่ให้ถูกข่มเหงน้ำใจ (X5) กับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Y1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.59$)

นอกจากนี้ ด้านเคารพสักการบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ (X6) กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Y2) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.49$) ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (X3) กับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Y3) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.46$) และด้านบำรุงรักษาผู้มีธรรมอันเป็นที่พึ่งของประชาชน (X7) กับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Y4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.43$)

3. แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า

3.1) *ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ* ควรเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของงานประเพณีร่วมกัน

3.2) *ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ* ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมและการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความสำเร็จของการจัดงาน

3.3) *ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์* ควรจัดสรรผลประโยชน์จากการจัดงานให้เกิดความทั่วถึงและเป็นธรรม พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจ โดยยึดหลักระเบียบและความโปร่งใส อันจะนำไปสู่ประโยชน์ต่อชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

3.4) *ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล* ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมเสนอแนวทางพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงการจัดงานให้มีประสิทธิภาพ และสืบสานประเพณีต่อกับตราเทโวให้คงอยู่สืบไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า

ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.32) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการงานประเพณีตักบาตรเทโวเป็นกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การยึดมั่นในหลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งส่งเสริมความสามัคคี ความพร้อมเพรียง การเคารพผู้อาวุโส การปฏิบัติตามระเบียบ และการดำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนให้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิตย์ ศรีอุบล และสมจิต ขอนวงศ์ (2567) พบว่า หลักอปริหานิยธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

ร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามหลักอภิธานิธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83, S.D.=0.93)

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.39) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประเพณีตักบาตรเทโวเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน จึงส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งในการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิกรานต์ เหม็ด และธนศพล อินทร์จันทร์ (2568) พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.79) สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อประชาชนได้รับโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01** โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง Pearson correlation (r = 0.62**) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักอภิธานิธรรม 7 ส่งเสริมความสามัคคี ความพร้อมเพรียง การเคารพกฎระเบียบ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงทำให้หลักอภิธานิธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวุฒิชัย ภูริวฑฒโน (บริคุต) และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต (2565) พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (R = 0.739**)

3. แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ควรส่งเสริมการมีส่วน

ร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผนดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลร่วมกัน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคี ความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการสืบสานงานประเพณีดีเก่าตราเทโวให้คงอยู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดงานประเพณีดีเก่าตราเทโวเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ภายใต้ความร่วมมือของชุมชน จึงก่อให้เกิดความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วมกัน และการสืบสานประเพณีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของCohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกกระบวนการจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และนำไปสู่ความร่วมมือในการอนุรักษ์และสืบสานกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษางานประเพณีดีเก่าตราเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของงานประเพณีตักบาตรเทโวในมิติวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ + ด้านปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรีไม่ให้ถูกข่มเหง + ด้านเคารพสิทธิการบูชาบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ + ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ การเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อโต้แย้ง เพื่อร่วมกันพัฒนาการบริหารจัดการงานประเพณีตักบาตรเทโว พร้อมส่งเสริมให้เคารพสถานที่และวัตถุที่มีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมในการจัดงานอย่างยั่งยืน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ + ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิത്യ + ด้านเคารพสิทธิการบูชาบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ + ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมประจำตามระเบียบเพื่อรายงานและวางแผนงานร่วมกัน จัดงานประเพณีตักบาตรเทโวเพื่อสืบสานวัฒนธรรมอันดีงาม และมีความพร้อมเพรียงในการเข้าร่วมประชุม แสดงถึงระเบียบวินัยและความสามัคคีของชุมชน เพื่อให้การจัดการงานประเพณีตักบาตรเทโวสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ + ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิത്യ + ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม + ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการจัดงานประเพณีตักบาตรเทโวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจ และประชาชนเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียง ตรงต่อเวลา แสดงถึงความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน และการดำเนินงานเป็นตามระเบียบที่กำหนดโดยเคร่งครัด ไม่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล + ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิത്യ + ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม + ด้านเคารพสิทธิการบูชาบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ มีการประชุมตามรอบเวลาที่กำหนด โดยเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียงตรงต่อเวลา แสดงถึงระเบียบวินัย ความสามัคคี และความรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมทั้งส่งเสริม

จิตสำนึกด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องและพัฒนาสืบสาน ประเพณีตักบาตรเทโวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนและพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของ ประเพณีตักบาตรเทโวในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุทัยธานี ผ่าน กิจกรรมการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในงานประเพณีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้าง ความรัก ความภาคภูมิใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณีให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

2. คณะกรรมการจัดงานประเพณีตักบาตรเทโวจังหวัดอุทัยธานี สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานี และวัดสังกัดรัตนคีรี ควร ร่วมกันกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดงานให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดั้งเดิมของประเพณีตัก บาตรเทโวและหลักพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นคุณค่าด้านศาสนา วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม ของประชาชน มากกว่าการส่งเสริมกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้ควรกำหนดมาตรการควบคุมและกำกับ รูปแบบการจัดงานให้เหมาะสม เพื่อรักษาอัตลักษณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของ ประเพณีตักบาตรเทโวให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการบริหารจัดการงานประเพณีตักบาตรเทโว โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ การจัดงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรนำผลการวิจัยไปใช้ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณีตักบาตรเทโว เพื่อสร้างความรัก ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี

3. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และวัดสังกัสรัตนคีรี ควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนานิทรรศการและสื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของประเพณีตักบาตรเทโว เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของประเพณีมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ที่ว่ากล่าวอำเภอเมืองอุทัยธานี. (2566). *ทะเบียนประชากร*. (อัตสำเนา).

ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2552). *วัฒนธรรมกับการเมือง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระวุฒิชัย ภูริวฑฒโน (บริคุต) และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 8(2), 273-291

วินิตย์ ศรีอุบล และสมจิต ขอนวงศ์ (2567). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 123-140.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี. (2564). *ประเพณีตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรี*. เข้าถึงได้จาก <https://www.uthailocal.go.th/news-detail?hd=1&id=116005>.

สุวิกรานต์ เขมิต และธนศพล อินทร์จันทร์ (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 6(2), 41-51.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี. (2556). *ประเพณีและงานประจำปี*. อุทัยธานี : คมศิลป์การพิมพ์.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.)*. New York: Harper & Row.

Analytical Study of Political Concepts and Ideologies of Mr. Chada Thaiseth Based on Dutiyapapanikadhamma

Puwanat Chlotond¹

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the biography and major achievements of Mr. Chada Thaiseth; and 2) to analyze Mr. Chada Thaiseth's political concepts and ideologies based on Dutiyapapanikadhamma. This research was a qualitative field study, collecting data through in-depth interviews with 18 key informants selected using purposive sampling from qualified experts and those related to the research topic. The research instrument used was a structured in-depth interview questionnaire, and the data was analyzed using descriptive content analysis. The research results found that 1) Mr. Chada Thaiseth was born on June 7, 1961, in Uthai Thani Province. He graduated with both a Bachelor's and a Master's degree in Political Science from Ramkhamhaeng University. He is the son of Mr. Decha Thaiseth, who operated timber and meat trading businesses in Uthai Thani Province. After his father's death, he took over the family's meat business before entering local politics and then progressing to national politics as a Member of Parliament for several terms, including holding several important political and administrative positions; and 2) Mr. Chada

¹ Uthai Thani Provincial Administration Office

Corresponding author, e-mail: Puwanat138115@gmail.com, Tel. 0807893839

Thaiseth's political concepts and ideologies according to Dutiyapapanikadhamma were (1) in terms of Cakkhuma, he has a vision for the development of Uthai Thani Province, aiming to improve the life quality of the people under the concept of "The rest of my life for the people of Uthai Thani"; (2) as for Vidhuro, he was knowledgeable, capable, and experienced in politics, able to perform his duties effectively at both local and national levels; and (3) in terms of Nissayasampanno, he is a person with excellent interpersonal skills, able to foster cooperation with people at all levels, including individuals of different ethnicities and religions, in order to promote unity and the unified development of Uthai Thani Province.

Keywords: Chada Thaiseth, Dutiyapapanikadhamma, Political Ideology

แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

ภูวนารถ ชโลธร¹

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ และ 2) วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2504 จังหวัดอุทัยธานี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นบุตรของนายเดชา ไทยเศรษฐ์ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าไม้และการค้าเนื้อสัตว์ในจังหวัดอุทัยธานี ภายหลังการสูญเสียบุคคลสำคัญในครอบครัว ได้เข้ามารับผิดชอบกิจการค้าเนื้อของครอบครัว ก่อนเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น และก้าวสู่การเมืองระดับชาติในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย รวมทั้งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองและการบริหารประเทศหลายตำแหน่ง และ 2) แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม พบว่า (1) ด้านจักษุม่า เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดอุทัยธานี โดยมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายใต้แนวคิด “ชีวิตที่เหลือเพื่อชาว

¹ ที่ทำการปกครองจังหวัดอุทัยธานี

Corresponding author, e-mail: Puwanat138115@gmail.com, Tel. 0807893839

อุทัย” (2) ด้านวิรูโร เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางการเมือง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และ(3) ด้านนิสัยสัมพันธ์ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถประสานความร่วมมือกับประชาชนทุกระดับ รวมทั้งบุคคลต่างเชื้อชาติและศาสนา เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและการพัฒนาจังหวัดอุทัยธานีอย่างเป็นเอกภาพ

คำสำคัญ : ชาดา ไทยเศรษฐ์, ทูตียปาปณิกธรรม, อุดมการณ์ทางการเมือง

บทนำ

อุดมการณ์ (Ideology) เป็นระบบความคิดหรือแนวความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถอธิบายสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีเหตุผล โดยมีได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงนามธรรมหรือความเชื่อที่เลื่อนลอย หากแต่เป็นแรงผลักดันที่ทำให้บุคคลนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาสังคมให้บรรลุเป้าหมายที่ตนยึดมั่น ดังนั้น อุดมการณ์ทางการเมืองจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง การกำหนดนโยบาย และรูปแบบการบริหารงานของนักการเมืองแต่ละคน (เชวณ โพรพิณโรจน์, 2548)

นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2504 จังหวัดอุทัยธานี ในครอบครัวชาวมุสลิมเชื้อสายปาตาน โดยเป็นบุตรของนายเดชา ไทยเศรษฐ์ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าไม้และการค้าเนื้อสัตว์ในจังหวัดอุทัยธานี ในช่วงวัยเด็กต้องเผชิญกับการสูญเสียบุคคลสำคัญในครอบครัวหลายครั้ง ส่งผลให้ต้องเข้ามารับผิดชอบกิจการค้าเนื้อของครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อย ประสบการณ์ดังกล่าวได้หล่อหลอมให้เป็นผู้มีความเข้มแข็ง อดทน และมีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) นายชาดาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ก่อนเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น โดยดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี และนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและการบริหารกิจการสาธารณะในพื้นที่ ต่อมาได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุทัยธานีหลายสมัย และเข้าร่วมสังกัดพรรคภูมิใจไทย โดยได้รับความไว้วางใจให้ดำรง

ตำแหน่งสำคัญทางการเมืองหลายตำแหน่ง อาทิ รองหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (มติชนออนไลน์, 2566)

ด้านผลงานทางการเมือง นายชาดา ไทยเศรษฐ์ มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการพัฒนาจังหวัดอุทัยธานี ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การส่งเสริมอาชีพ และการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ ภายใต้แนวคิด “ชีวิตที่เหลื่อเพื่อชาวอุทัย” ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี การปรับปรุงตลาดเช้าริมแม่น้ำสะแกกรังให้มีความเป็นระเบียบ สะอาด และเอื้อต่อการท่องเที่ยว อันเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ นายชาดายังให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการศึกษา โดยสนับสนุนการจัดหาและประสานงบประมาณจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสำคัญของจังหวัด อาทิ โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี และโรงเรียนอุทัยวิทยาคม ซึ่งเป็นสถานศึกษาหลักของเยาวชนในพื้นที่ ส่งผลให้สถานศึกษาดังกล่าวมีความพร้อมด้านการจัดการศึกษาและได้รับความนิยมนักเรียนและผู้ปกครองและนักเรียนเป็นอย่างมาก

ระดับชาติในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายชาดาได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลภารกิจด้านการจัดระเบียบสังคม การป้องกันและปราบปรามผู้มีอิทธิพล การปราบปรามเครือข่ายยาเสพติด และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ และหน่วยงานด้านความมั่นคง ส่งผลให้เกิดการจับกุมผู้กระทำความผิด การตรวจยึดยาเสพติดจำนวนมาก การปราบปรามสถานบริการที่กระทำความผิดกฎหมาย รวมถึงการดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่อผู้มีอิทธิพลและเครือข่ายอาชญากรรมในหลายพื้นที่ อันเป็นการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (THE STANDARD TEAM, 2567) แม้ภาพลักษณ์ของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ จะถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนในหลายมิติ ทั้งในฐานะบุคคลที่มีอิทธิพลในพื้นที่และนักการเมืองที่มีบทบาทโดดเด่นในระดับประเทศ แต่ในอีกด้านหนึ่ง นายชาดาได้รับการยอมรับว่าเป็นนักการเมืองที่มีความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น และมีความใกล้ชิดกับประชาชน ส่งผลให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวจังหวัด

อุทัยธานีอย่างต่อเนื่อง และสามารถได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย (พรพิทย์ นาคสวัสดิ์, 2567, 10 มีนาคม)

เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2530) พบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ ได้ขับเคลื่อนแนวคิด “ชีวิตที่เหลือเพื่อชาวอุทัย” จนกลายเป็นอุดมการณ์เชิงปฏิบัติที่ยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชน และสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐเพื่อจัดระเบียบสังคมและพัฒนาพื้นที่ นอกจากมิติทางรัฐศาสตร์ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการปฏิบัติงานของนายชาดา ยังมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีปาปนิกรรม ซึ่งประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) การมีความสามารถในการบริหารจัดการงาน (วิรูโร) และการมีมนุษยสัมพันธ์และเครือข่ายที่เข้มแข็ง (นิสสยสัมปันโน) จากความน่าสนใจในบทบาทของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประวัติ ผลงาน รวมถึงการวิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ผ่านกรอบแนวคิดทั้งสองประการเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติ ผลงาน แนวคิด และอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตลอดจนบทบาททางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งเอกสารและภาคสนาม ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้รวบรวมจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสะท้อนถึงสภาพจริงของพื้นที่หรือประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย 1) ผู้แทนด้านศาสนา จำนวน 4 รูป/คน 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) ข้าราชการผู้ปฏิบัติหน้าที่

ในพื้นที่ จำนวน 3 คน 4) ผู้แทนผู้นำทุกระดับ จำนวน 6 คน 5) ผู้แทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน รวม จำนวน 18 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม” ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ จากการศึกษาพบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2504 เป็นบุตรของนายเดชา และนางปาลิ ไทยเศรษฐ์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 3 คน ได้แก่ นายชัยศ ไทยเศรษฐ์ (ถึงแก่กรรม) นายชาดา ไทยเศรษฐ์ และนางมนัญญา ไทยเศรษฐ์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง (PPTV Online, 2566) ก่อนเข้าสู่เส้นทางการเมือง นายชาดาประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจหลายประเภท อาทิ ธุรกิจค้าเนื้อสัตว์และส่งออกโคกระบือ ธุรกิจเหมืองหิน ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ธุรกิจโรงแรม และธุรกิจนายหน้าค้าที่ดิน ซึ่งส่งผลให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและเป็นที่รู้จักในจังหวัดอุทัยธานี ต่อมาได้ก้าวเข้าสู่วงการการเมืองโดยสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มการเมืองสำคัญในพื้นที่ และพัฒนาบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่องจนได้รับความไว้วางใจจากประชาชน (พระครูอุทิศกิจจารุ, 2567, 10 มีนาคม)

จากการศึกษา พบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทโดดเด่นในการเข้าถึงและแก้ไขปัญหาของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ (พรพิทย์ นาคสวัสดิ์, 2567, 10 มีนาคม) นอกจากนี้ นายชาดา ยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางการเมือง โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ ทั้งการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดรายการวิทยุพบประชาชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการมอบหมายผู้ช่วยหรือทีมงานลงพื้นที่รับฟังข้อร้องเรียนจากประชาชน เพื่อให้สามารถรับทราบปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่าง

รวดเร็ว (เทิดศักดิ์ แก้วนิม, 2567, 10 มีนาคม) ผลงานสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ในฐานะนักการเมืองที่มุ่งเน้นการทำงานเชิงพื้นที่ การสื่อสารกับประชาชน และการแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง (รัชนิยา มากมี, 2567, 10 มีนาคม)

2. วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม จำแนกเป็นรายด้านพบว่า

2.1 แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองด้านจิตวิทยา (ผู้มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล) ผลการศึกษาพบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นนักการเมืองที่มีลักษณะสอดคล้องกับหลักจิตวิทยา กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการมองการณ์ไกล โดยให้ความสำคัญกับการศึกษา ปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างรอบด้านก่อนกำหนดแนวทางการดำเนินงานทางการเมือง ทั้งยังมีความเข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของจังหวัดอุทัยธานีเป็นอย่างดี จึงสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ (พรพิทย์ นาคสวัสดิ์, 2567, 10 มีนาคม)

ประการแรก เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกทางการเมือง โดยยึดประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ พร้อมทั้งเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานทางการเมืองให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (พระครูอุทิศกิจจาทร, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สอง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ สามารถคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบ มองเห็นปัญหา โอกาส และแนวทางการพัฒนาในระยะยาว อันนำไปสู่การสร้างประโยชน์แก่ประชาชนและชุมชนอย่างยั่งยืน (พรพิทย์ นาคสวัสดิ์, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สาม เป็นผู้กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และกล้าลงมือปฏิบัติ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรและประสาน

ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย (ขวัญใจ ปัญญาไซ, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สี่ เป็นผู้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความเสียสละ โดยยึดหลักการพูดจริง ทำจริง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้ได้รับความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง (วันเพ็ญ คำไทย, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่ห้า เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และสาธารณสุขไปทั่ว ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน (อารยา ชโลธร, 2567, 10 มีนาคม)

2.2 แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองด้านวิธูโร (ผู้มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ) ผลการศึกษาพบว่า ประการแรก เป็นผู้มีจิตสาธารณะและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างต่อเนื่องด้วยความจริงใจและความรับผิดชอบ (เชิง บุญกมฺติ, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สอง เป็นผู้มีความซื่อตรง เปิดเผย และตรงไปตรงมาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักความจริงในการสื่อสารกับประชาชน ไม่รับปากในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ และมุ่งแก้ไขปัญหายาไต้ขอบเขตที่สามารถดำเนินการได้จริง (วันเพ็ญ คำไทย, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สาม เป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และอุดมการณ์ทางการเมือง โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบของสังคม (รัชนิยา มากมี, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สี่ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ตรงประเด็น และเกิดผลเป็นรูปธรรม (ขวัญใจ ปัญญาไซ, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่ห้า เป็นผู้มีภาวะผู้นำ กล้าตัดสินใจ มีความขยัน อดทน เสียสละ และทุ่มเทต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างความร่วมมือและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในสังคม

ประการที่หก เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (เทิดศักดิ์ แก้วนิม, 2567, 10 มีนาคม)

2.3 แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองด้านนิสยสัมปันโน (ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีเครือข่าย) ผลการศึกษาพบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นนักการเมืองที่มีลักษณะสอดคล้องกับหลักนิสยสัมปันโน กล่าวคือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับประชาชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐได้อย่างกว้างขวาง อันส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองและการแก้ไขปัญหาของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พระครูอุทฺตกิจจารุ, 2567, 10 มีนาคม)

ประการแรก เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ และการทำงานร่วมกับประชาชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานทางการเมืองสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (พระครูอุทฺตวิริยากร, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สอง เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเอื้อต่อการประสานงาน การติดตาม และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ขวัญใจ ปัญญาไข, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สาม เป็นผู้สามารถสร้างเครือข่ายทางการเมืองและเครือข่ายทางสังคมในทุกระดับ ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และภาคประชาชน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่และการรับรู้ปัญหาของประชาชน (ขวัญใจ ปัญญาไข, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่สี่ เป็นผู้ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลและองค์กรต่าง ๆ โดยเชื่อว่าการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหาของประชาชนไม่สามารถ

ดำเนินการได้โดยบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย (พระครูอุทฺตวิริยากร, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่ห้า เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในหลากหลายด้าน ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ และร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม (เทิดศักดิ์ แก้วนิม, 2567, 10 มีนาคม)

ประการที่หก เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้งทางการเมือง โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกับทุกฝ่ายหลังการเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ของประชาชน และการพัฒนาพื้นที่เป็นสำคัญ (วันเพ็ญ คำไทย, 2567, 10 มีนาคม)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม” ซึ่งสามารถอภิปรายดังนี้

1. ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ผลการศึกษาพบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการลงพื้นที่รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการนำประสบการณ์ด้านธุรกิจมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาพื้นที่ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ของ Hicken, A. (2011) ที่อธิบายว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การอุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกัน โดยผู้ให้ทรัพยากร อำนาจ และเครือข่ายในการช่วยเหลือประชาชน ขณะที่ประชาชนตอบแทนด้วยความไว้วางใจและการสนับสนุนทางการเมือง อันเป็นลักษณะของความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของPrak Kongkirati (2016) ที่อธิบายว่า “บ้านใหญ่ทางการเมือง” เกิดจากการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ เครือข่ายทางสังคม และความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับพื้นที่ โดยนายชาดา ไทยเศรษฐ์ เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ มีฐานะทางเศรษฐกิจ

มั่นคง และสามารถสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับประชาชนและผู้นำท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง จนได้รับความไว้วางใจและการสนับสนุนทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

2. วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาณิกรรม พบว่า นายชาดา ไทยเศรษฐ์ มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักจักขุม วิธูโร และนิสสัยสัมปนโน กล่าวคือ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางพัฒนาพื้นที่โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีความซื่อสัตย์สุจริต และสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่และช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากนายชาดาให้ความสำคัญกับการทำงานใกล้ชิดประชาชน การรับฟังปัญหา และการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ส่งผลให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง

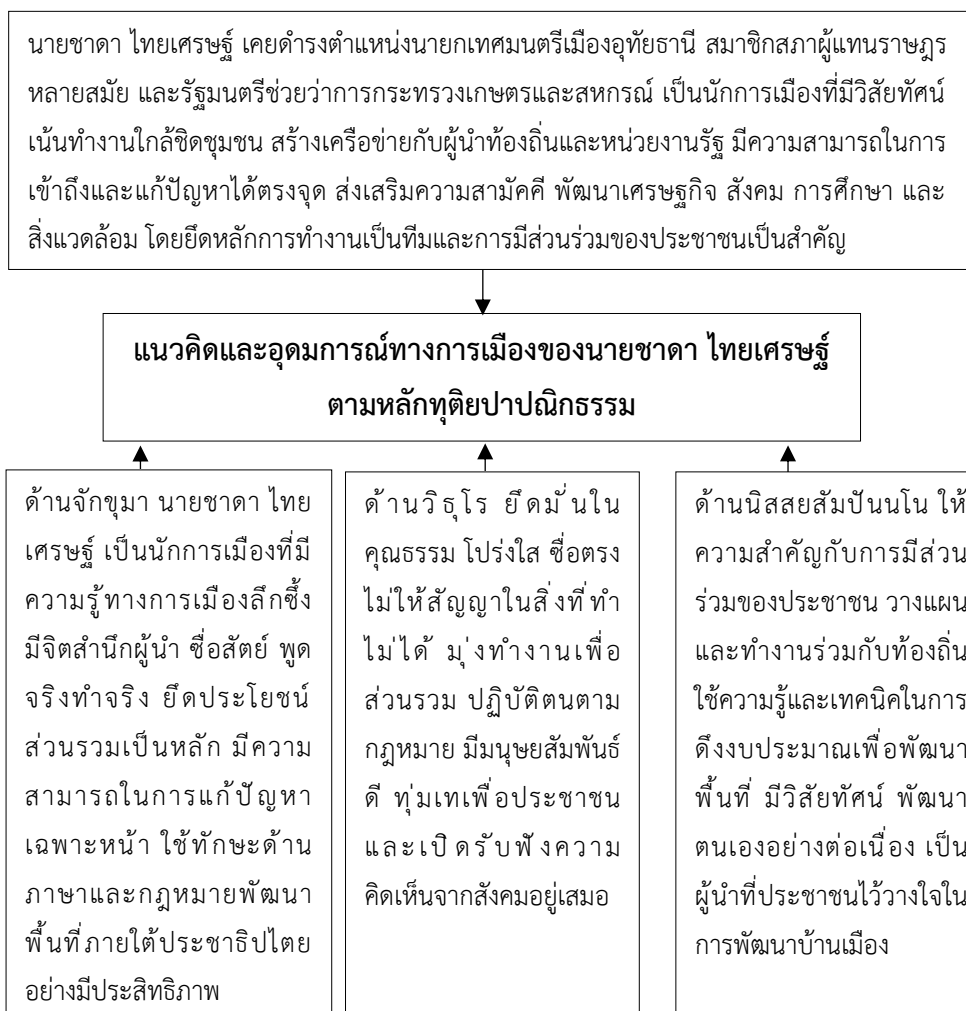
ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของNanus, B. (1992) ที่อธิบายว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องเป็นผู้มิวิสัยทัศน์ สามารถมองไกล คิดไกล และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ผู้อื่นยอมรับและปฏิบัติตามได้ ซึ่งสะท้อนผ่านบทบาทของนายชาดาที่มุ่งวางแนวทางการพัฒนาพื้นที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของBass, B. M., & Avolio, B. J. (1994) ที่มองว่าผู้นำต้องสามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างความเชื่อมั่น และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกแก่บุคคลและสังคม ซึ่งปรากฏจากการทำงานเชิงรุกและการประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของ McClelland, D. C. (1973) ที่อธิบายว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงานเกิดจากคุณลักษณะภายในของบุคคล ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เหนือกว่ามาตรฐานทั่วไป โดยผลการศึกษาพบว่า นายชาดา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมของPutnam, R.D. (2000) ที่อธิบายว่า ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการพัฒนาสังคม โดยนายชาดาสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง อันเป็นการสะท้อนถึงการ

ใช้ทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหาของประชาชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

นายชาดา ไทยเศรษฐ์ เคยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นนักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์ เน้นทำงานใกล้ชิดชุมชน สร้างเครือข่ายกับผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ มีความสามารถในการเข้าถึงและแก้ปัญหาได้ตรงจุด ส่งเสริมความสามัคคี พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเป็นแนวทางในการทำงาน

1. ด้านจักขุมา เป็นนักการเมืองที่มีความรู้ทางการเมืองลึกซึ้ง มีจิตสำนึกผู้นำซื่อสัตย์ พุดจริงทำจริง ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ใช้ทักษะด้านภาษาและกฎหมายพัฒนาพื้นที่ภายใต้ประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านวิรุโร ยึดมั่นในคุณธรรม โปร่งใส ซื่อตรง ไม่ให้สัญญาในสิ่งที่ทำไม่ได้ มุ่งทำงานเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ดี ห่วงเทเพื่อประชาชน และเปิดรับฟังความคิดเห็นจากสังคมอยู่เสมอ

3. ด้านนิสยสัมปันโน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน วางแผนและทำงานร่วมกับท้องถิ่น ใช้ความรู้และเทคนิคในการดึงงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ มีวิสัยทัศน์พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้นำที่ประชาชนไว้วางใจในการพัฒนาบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงมหาดไทยและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นให้มีวิสัยทัศน์ ความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม และความรู้ทางการเมืองแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม เพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

2. กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้นำ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการบริหารงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ

3. สถาบันการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมือง การเมืองท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2566). *ชาดา ไทยเศรษฐ์ คือใคร เปิดประวัติผลงาน ย้อนเหตุการณ์สำคัญในอดีต*.

เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1078368>

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2530). *อุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

เชาวน์ ไพรพิรุณโรจน์. (2548). *ลัทธิและอุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

มติชนออนไลน์. (2566). *เปิดประวัติ ‘ชาดา ไทยเศรษฐ์’ ส.ส.อุทัยธานี ก่อนสร้างวสีเด็ดในสภา*.

เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4077655

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Transformational Leadership and Organizational Culture. *The International Journal of Public Administration*, 17, 541-554.

Hicken, A. (2011). Clientelism. *Annual Review of Political Science*, 14, 289-310.

- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1–14.
- Nanus, B. (1992). Visionary Leadership: Creating a Compelling Sense of Direction for Your Organization. *Journal of Academic Librarianship*, 20, 237.
- PPTV Online. (2566). เปิดประวัติ "ชาดา ไทยเศรษฐ์" รมช.มหาดไทย "กรม.เศรษฐา 1" เข้าถึงได้จาก <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87/200947>
- Prak Kongkirati. (2016). Evolving power of provincial political families in Thailand: Dynastic power, party machine and ideological politics. *South East Asia Research*, 24(3), 386–406.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- THE STANDARD TEAM. (2567). อนุทินแถลงปราบผู้มีอิทธิพลในภูเก็ต เผยจับโรงแรมเถื่อน 21 แห่ง พบว่ามีนอมินีให้นายทุนต่างชาติ หวั่นซ้ารอยทัวร์ศูนย์เหรียญ.เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/suppression-of-influential-people-in-phuket/>
- ขวัญใจ ปัญญาไข (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- ขวัญใจ ปัญญาไข (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านวิรุโร. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- ขวัญใจ ปัญญาไข (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านนิสยสัมปन्नโน. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- เชิง บุญภูมิ (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านวิรุโร. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

- เทิดศักดิ์ แก้วน้อม (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านวิรุโธ. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- เทิดศักดิ์ แก้วน้อม (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านนิสยสัมปันโน. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- เทิดศักดิ์ แก้วน้อม (2567, 10 มีนาคม). ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พรพิทย์ นาคสวัสดิ์ (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พรพิทย์ นาคสวัสดิ์ (2567, 10 มีนาคม). ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พรพิทย์ นาคสวัสดิ์. (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูอุทกกิจจาธ (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูอุทกกิจจาธ (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านนิสยสัมปันโน. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูอุทกกิจจาธ (2567, 10 มีนาคม). ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูอุทกวิริยากร (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านนิสยสัมปันโน. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).
- รัชनिया มากมี (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านวิรุโธ. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

รัชनिया มากมี (2567, 10 มีนาคม). ศึกษาประวัติและผลงานที่สำคัญของนายชาดา ไทยเศรษฐ์. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

วันเพ็ญ คำไทย (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

วันเพ็ญ คำไทย (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านวิธูโร. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

วันเพ็ญ คำไทย (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านนิสยสัมปันโน. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

อารยา ชโลธร (2567, 10 มีนาคม). วิเคราะห์แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชาดา ไทยเศรษฐ์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมด้านจักขุมา. (ภูวนารถ ชโลธร, ผู้สัมภาษณ์).

Competency-Based Curriculum Management in Educational Innovation Zone Pilot Schools under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office

Thitichaya Pongkasinpapob¹ Sarod Kaewarun² and Sudaporn Suebsutin³

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of competency-based curriculum management in educational innovation zone pilot schools; and 2) to study the guidelines for competency-based curriculum management in educational innovation zone pilot schools under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods research approach was used, incorporating quantitative and qualitative research. Quantitative research collected data using questionnaires with a reliability coefficient of 0.97 from a sample of 248 people, with the sample size determined using the Krejcie-Morgan table. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research collected data through purposive interviews with 5 key informants and analyzed the data using content analysis. The results showed that: 1) The level of competency-based curriculum management in educational innovation zone pilot schools was high ($\bar{X} = 4.37$, S.D.= 0.74); and 2) The guidelines for

¹⁻³ North-Chiang Mai University

Corresponding author, thitichaya_po@hotmail.com, Tel.0804914428

competency-based curriculum management in educational innovation zone pilot schools under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office were also studied. The study found that curriculum management should be systematic, with school administrators playing a role in raising awareness, fostering understanding, and leading the development of competency-based school curricula. Furthermore, it should promote the participation of all stakeholders through the establishment of a curriculum development committee comprised of knowledgeable, capable, and diverse individuals with experience. In addition, curriculum implementation should be clearly planned, with defined steps and procedures, relying on collaboration between school administrators and teachers. Continuous and systematic supervision, monitoring, and evaluation of curriculum implementation, focused on development, was crucial to ensure the curriculum effectively addresses student competency development. A comprehensive curriculum quality assessment should also be conducted, allowing all stakeholders to participate in reflecting on the results and continuously improving the curriculum to ensure its suitability.

Keywords: School Curriculum Management, Competency-Based School Curriculum, Pilot Schools in Educational Innovation Zone

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

จิตติชญาณ์ พงศ์กสิณปภพ¹ สาโรจน์ แก้วอรุณ² และสุตาภรณ์ สืบสุติน³

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.74) และ 2) แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า การบริหารหลักสูตรควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการจัดทำและพัฒนา

¹⁻³ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่;

Corresponding author, thitichaya_po@hotmail.com, Tel.0804914428

หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ รวมทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบด้วยผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความหลากหลายด้านประสบการณ์ นอกจากนี้ การนำหลักสูตรไปใช้ควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอน และดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้หลักสูตรสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรมีการประเมินคุณภาพหลักสูตรอย่างครอบคลุม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา, หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ, สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี นำไปสู่สังคมดิจิทัล ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา รวมถึงประเทศไทย การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาควรใช้รูปแบบที่หลากหลาย เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จึงเกิดแนวคิดปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งมุ่งพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียน ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นวาระสำคัญตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2564 โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนตามความต้องการเฉพาะบุคคล พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) เป็นพื้นที่ทดลองนวัตกรรม โดยกระจายอำนาจให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่าง

อิสระและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรม ยกระดับผลสัมฤทธิ์ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เป็นหนึ่งใน 6 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) จากทั้งหมด 8 จังหวัด เพื่อทดลองการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาไปสู่พื้นที่ ผู้บริหารและครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ในการนำนวัตกรรมมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน บริบทพื้นที่ และความต้องการของประเทศ โรงเรียนในสังกัดเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอที่มีความแตกต่างด้านบริบทพื้นที่ ซึ่งการใช้หลักสูตรแกนกลางเดิมอาจยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะพื้นที่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 มีโรงเรียนเข้าร่วมพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน จากทั้งหมด 34 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนที่เข้าร่วมได้รับการอบรมด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การกำหนดตัวบ่งชี้ การประเมินสมรรถนะ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทุกโรงเรียนได้นำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ครบช่วงชั้นในปีการศึกษา 2565-2567 พร้อมทั้งดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนและประเมินผลหลักสูตร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่, 2567)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษามุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เพื่อให้การบริหารหลักสูตรสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคปัจจุบัน ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อให้สถานศึกษาอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยค้นคว้าจากตำรา วารสาร บทความ แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน และครูผู้สอน จำนวน 664 คน รวมทั้งสิ้น 700 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 248 คน ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มี 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการเตรียมความพร้อมและสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ
- 2) ด้านการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

3) ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้

4) ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

5) ด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และนำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยมีค่าของความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาจากประเด็นข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านของแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ รวมทั้งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับอธิบาย สนับสนุน และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก รายละเอียด ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

(n=248)

ข้อ	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านการเตรียมความพร้อมและสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	4.42	0.71	มาก
2.	ด้านการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร	4.39	0.67	มาก
3.	การนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้	4.51	0.67	มากที่สุด
4.	ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	4.29	0.82	มาก
5.	ด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	4.21	0.84	มาก
รวม		4.37	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านการเตรียมความพร้อมและสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.71) ด้านการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.67) ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.82) และ

ด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า

1) ด้านการเตรียมความพร้อมและการสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรทำหน้าที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนหลักสูตร พร้อมทั้ง ควรสนับสนุนการจัดเตรียมห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริม Active Learning และการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ด้านการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร คือ สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหลากหลายและมีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้การดำเนินงานมีมุมมองที่รอบด้านและตอบโจทย์บริบทสถานศึกษา นำเสนอร่างหลักสูตรเพื่อตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยหลักสูตรควรมุ่งเน้นผลลัพธ์ด้านคุณภาพการศึกษาและสมรรถนะผู้เรียน และควรมีการทบทวนและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรม

3) ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ คือ การนำหลักสูตรไปใช้ควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน และอาศัยบทบาทสำคัญของผู้บริหารและครู ควรมีการอบรมและพัฒนาครู เพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรทรัพยากรด้านสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ทั้งนี้ การนำหลักสูตรไปใช้ควรเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เป้าหมายของสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

4) ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ คือ ควรมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีระบบและมุ่งเน้นการพัฒนา ควรมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสร้างบรรยากาศที่เป็นพื้นที่ปลอดภัย เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างตรงไปตรงมา ควรนำผลการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ไปพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารและคณะกรรมการวิชาการ ควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และรวบรวมข้อมูล เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

5) ด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ คือ ควรมีการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน กระบวนการประเมิน ควรมีระบบชัดเจน ตั้งแต่การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และรายงานผล พร้อมพิจารณาจากหลายด้าน และมีการตรวจสอบด้วยมาตรฐานและตัวชี้วัด รวมทั้ง ควรนำผลการประเมิน มุ่งไปที่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายของสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรม นอกจากนี้ ควรมีการประเมินหลักสูตรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.74) ทั้งนี้เพราะ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ โดยมีการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหารและครูผู้สอน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2553) ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการและจัดทำกรอบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาพร ศุภภูธร และทิวดี มณีโชติ (2569) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนมัศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.65)

2. แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่าสถานศึกษาควรบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง พร้อมสนับสนุนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาครู การนิเทศติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภุชเวทย์ เทนย และคณะ (2567) พบว่า การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง การจัดทำและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงการประเมินผลและนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากภาพองค์ความรู้นี้ แสดงถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรายละเอียดและความเชื่อมโยงของแผนภาพ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ด้านการเตรียมความ
พร้อมและการสร้าง
ความตระหนักในการ
จัดทำหลักสูตร
สถานศึกษาฐาน
สมรรถนะ

ผู้บริหารสถานศึกษา
ควรสร้างความ
ตระหนักในการจัดทำ
หลักสูตร ทำหน้าที่
เป็นผู้นำในการ
ขับเคลื่อนหลักสูตร

ด้านการสร้าง
หลักสูตรสถานศึกษา
ฐานสมรรถนะและ
ตรวจสอบคุณภาพ
หลักสูตร

สถานศึกษาควรจัดตั้ง
คณะกรรมการพัฒนา
หลักสูตรที่มีความ
หลากหลายและมี
ความเชี่ยวชาญ
เพื่อให้การดำเนินงาน
มีมุมมองที่รอบด้าน
สอดคล้องกับบริบท
ของสถานศึกษาและ
พื้นที่นวัตกรรม
การศึกษา

ด้านการนำหลักสูตร
สถานศึกษาฐาน
สมรรถนะไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้
ควรดำเนินงานอย่าง
เป็นระบบ มีขั้นตอน
และอาศัยบทบาท
สำคัญของผู้บริหาร
และครู ควรมีการ
อบรมและพัฒนาครู

ด้านการนิเทศติดตาม
การใช้หลักสูตร
สถานศึกษาฐาน
สมรรถนะ

ควรมีการนิเทศ
ติดตามการใช้
หลักสูตรสถานศึกษา
ฐานสมรรถนะ และ
เป็นกระบวนการ
ต่อเนื่อง มีระบบ
และมุ่งเน้นการพัฒนา
ควรมีการสร้างชุมชน
การเรียนรู้ทาง
วิชาชีพ (PLC)

ด้านการประเมิน
คุณภาพหลักสูตร
สถานศึกษาฐาน
สมรรถนะ

ควรมีการประเมิน
คุณภาพหลักสูตรที่
ครอบคลุม และมีส่วน
ร่วมจากทุกภาคส่วน
กระบวนการประเมิน
ควรมีระบบชัดเจน
ตั้งแต่การเก็บข้อมูล
วิเคราะห์ และ
รายงานผล พร้อม
พิจารณาจากหลาย
ด้าน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

จากการวิจัยแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ นั้นผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการดำเนินการบริหารหลักสูตรโดยเร็ว เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ตามความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมและการสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักในการจัดทำหลักสูตร ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนหลักสูตร
2. ด้านการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหลากหลายและมีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้การดำเนินงานมีมุมมองที่รอบด้าน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
3. ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน และอาศัยบทบาทสำคัญของผู้บริหารและครู ควรมีการอบรมและพัฒนาครู
4. ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ควรมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีระบบ และมุ่งเน้นการพัฒนา ควรมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
5. ด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ควรมีการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน กระบวนการประเมิน ควรมีระบบชัดเจน ตั้งแต่การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และรายงานผล พร้อมพิจารณาจากหลายด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ควรกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเป็นเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องอย่างเป็นรูปธรรม

2. คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมอิสระแก่สถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตรตามบริบทพื้นที่ ภายใต้กรอบมาตรฐานการศึกษาที่ยืดหยุ่น เพื่อสร้างความคล่องตัวในการบริหารจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการจริง

3. หน่วยงานต้นสังกัดและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพร้อมและเสริมสร้างศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่รองรับหลักสูตรฐานสมรรถนะได้อย่างยั่งยืน

4. หน่วยงานนิเทศและติดตามประเมินผล ควรกำหนดนโยบายการนิเทศเชิงพัฒนาที่มุ่งเน้นการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงานจริง มากกว่าการตรวจสอบเอกสาร เพื่อยกระดับคุณภาพการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาผ่านกระบวนการสะท้อนผลเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการศึกษาค้นคว้าที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมขีดความสามารถในการบริหารงานให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาในภาพรวม

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ควรนำผลการศึกษาที่พบว่าด้านการประเมินคุณภาพหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการเร่งพัฒนาแนวทางหรือคู่มือการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิหรือหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีความถูกต้อง แม่นยำ และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ปรียาพร ศุภฤทธ และทิวดี มณีโชติ. (2569). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(1), 30 – 42.
- ภูริวัฒน์ เชนย, สุบัน พรเวียง, และ มนต์กัศ มโนการณ. (2567). แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องระดับมัธยมศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่*, 10(1), 111–122.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. (2567). *แผนบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. (อัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานการศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

The Cultivation of Democratic Political Ideology among Military Students at the Military Students Training Center of the 31st Army Region, | Nakhon Sawan Province.

Mekhin Akkanitteerapun¹ and Sayam Dampreeda²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of democratic political ideology cultivation among military students at the Military Students Training Center of the 31st Army Region; 2) to analyze the relationship between Bhavana 4 and the cultivation of democratic political ideology among military students; and 3) to propose guidelines for cultivating democratic political ideology among military students based on Bhavana 4. A mixed-methods research approach was used. Quantitative data was collected from 353 military students in years 1 to 5 using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.984. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were analyzed, along with Pearson correlation coefficient. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 18 key informants, and analyzed using content analysis. The research results found that 1) the level of cultivating democratic political ideology among military students at the Military Students Training Center of

¹⁻² The 31st Military Circle

Corresponding author, e-mail: 0895635395@gmail.com, Tel. 0895635395

the 31st Army Region based on Bhavana 4 was high overall ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.67"), and the level of cultivating democratic political ideology among military students based on the basic principles of democracy was also high overall ($\bar{X} = 4.19$, S.D.= 0.59"); 2) the analysis of the relationship between Bhavana and cultivating democratic political ideology among military students showed a very high positive correlation ($r = .796^{**}$); and 3) the guidelines for developing the cultivating democratic political ideology among military students at the Military Students Training Center of the 31st Army Region based on Bhavana 4 found that (1) in terms of Kayabhavana, volunteerism and social service should be promoted; (2) In terms of Silabhavana, discipline and responsibility should be cultivated; (3) on Cittabhavana side, it should promote acceptance of differing opinions and harmonious coexistence; and (4) in terms of Panyabhavana, knowledge of democracy and critical thinking should be developed.

Keywords: Political Ideology Cultivation, Democracy, Bhavanadhamma

การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์

เมฆินทร์ อักนิษฐธีรพันธ์¹ และสยาม ดำปรีดา²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎี 4 กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหาร และ 3) เสนอแนวทางการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหาร ตามหลักทฤษฎี 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1–5 จำนวน 353 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาทหาร ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักทฤษฎี 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.67) และระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหาร ตามหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ใน

¹⁻² มณฑลทหารบกที่ 31

Corresponding author, e-mail: 0895635395@gmail.com, Tel. 0895635395

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.59) 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักภวนาธรรมกับการปลูกฝัง
อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษา นักศึกษาวิชา โดยภาพรวม มี
ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = .796^{**}$) และ 3) แนวทางในการพัฒนาการปลูกฝัง
อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชา
ทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักภวนา 4 พบว่า (1) ด้านกายภวนา ควร
ส่งเสริมจิตอาสาและการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม (2) ด้านศีลภวนา ควรปลูกฝังวินัยและความ
รับผิดชอบ (3) ด้านจิตภวนา ควรส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและการอยู่ร่วมกัน
อย่างสามัคคี และ (4) ด้านปัญญาภวนา ควรพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและ
การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ

คำสำคัญ: การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง, ประชาธิปไตย, หลักภวนาธรรม

บทนำ

ภารกิจหลักของกองทัพบกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 คือ การ
ป้องกันประเทศ มีหน้าที่ต้องรักษาอธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิ
อธิปไตย เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐ ผลประโยชน์ของชาติ และการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กองบัญชาการกองทัพบก, 2567) และ
พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 19 ได้กำหนดให้กองทัพบกมีหน้าที่
เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบก
ตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งงานด้านเตรียมกำลังและการป้องกันราชอาณาจักรของ
กองทัพบก มีหน้าที่จัดเตรียมหรือเสริมสร้างกำลังในส่วนกองทัพบกและช่วยเหลือ สนับสนุนการ
จัดเตรียมกำลังทางบกของส่วนราชการอื่น ๆ โดยภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนา
กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหาร นับว่าเป็น
กำลังทางยุทธศาสตร์ของชาติและเป็นพลังอำนาจทางทหารที่มีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของ
ประเทศ มีความสำคัญในการรักษาอธิปไตยของชาติในยามปกติ และเป็นกำลังสำคัญในการ
ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อประเทศเข้าสู่ภาวะสงคราม กำลัง

พลสำรองจึงเป็นเครื่องชี้วัดอย่างหนึ่งว่าประเทศมีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด กำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาถือเป็นหลักของกองทัพในระดับผู้บังคับบัญชา ซึ่งกองทัพได้กำหนดนโยบายการฝึกวิชาทหารทุกปีการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารมีร่างกายแข็งแรง มีความรู้วิชาทหารสามารถปฏิบัติการทางยุทธวิธี เพิ่มความเข้มข้นของการฝึกตามหลักสูตรเสริมสร้างระเบียบวินัยปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และความรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหารจะมีวงรอบการฝึก เริ่มตั้งแต่การรับสมัครและรายงานตัว การฝึกภาคทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ และการฝึกภาคสนาม (โยธิน ไพโรพพานนท์ และคณะ, 2563)

ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 เป็นหน่วยฝึกขึ้นตรงกับมณฑลทหารบกที่ 31 มีภารกิจในการผลิตนักศึกษาวิชาทหารเพื่อเป็นกำลังสำรองหลักของกองทัพ การดำเนินงานของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ได้แก่ การรับสมัครนักศึกษาวิชาทหารประจำปีการศึกษา การฝึกภาคปกติของนักศึกษาวิชาทหารประจำปีการศึกษา การฝึกภาคสนาม และกิจกรรมเสริม (ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31, 2566) ส่วนหนึ่งจะเข้าฝึกอบรบหลักสูตร 3 และ 5 ปี หลังจากจบหลักสูตรแล้วจะเป็นกำลังพลสำรองระดับผู้บังคับหมู่และผู้บังคับหมวดสำหรับกลุ่มที่สมัครใจเข้าฝึกอบรบหลักสูตร 5 ปี เมื่อจบหลักสูตรแล้ว เป็นกำลังพลสำรองระดับผู้บังคับหมวด แต่บุคคลเหล่านี้ยังคงต้องศึกษาหรือประกอบอาชีพการงานในสังคมประเทศ ซึ่งในแต่ละปีการศึกษาจะมีการรับสมัครเข้าคัดเลือกเพื่อศึกษาเป็นนักศึกษาวิชาทหาร ด้วยวิธีการสอบจากเกณฑ์การให้คะแนน ทดสอบสมรรถภาพร่างกาย นอกจากนั้นยังมีการประเมินทัศนคติต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และกองทัพ รวมทั้งประเมินความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับการดำรงตนในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาทหาร ผลการประเมินพบว่า นักศึกษาวิชาทหารมีคะแนนความรู้และทักษะเกี่ยวกับประชาธิปไตยในสังคมโลกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$) และมีความตระหนักรู้ต่อการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.56$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาวิชาทหารยังมีพื้นที่ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างและปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป (คลฤดี วาสานนท์, 2560)

แนวทางการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารนั้น จำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจ โดยหลักภavana เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพจิตใจของมนุษย์ ที่เน้นรอบการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้ 1) พัฒนากาย หรือการทำให้ร่างกายเติบโตแข็งแรง มีสุขภาพดี 2) พัฒนาศีล หรือพัฒนาทางสังคม ศีลคือการอยู่ร่วมสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันแต่มีชีวิตที่เกื้อกูลต่อกัน และมีวินัย 3) พัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจ และ 4) พัฒนาปัญญา หรือพัฒนาการทางปัญญาแก้ไขข้อติดขัดขจัดปัญหา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกประวัติศาสตร์ชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) หลักภavanaธรรม จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้นักศึกษาวิชาทหารมุ่งตระหนักถึงหลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยทั้ง 4 ประการ ประกอบด้วย 1) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักเสรีภาพ 3) หลักความเสมอภาค และ 4) ภราดรภาพ (ดาวน้อย สุทธินิภาพันท์, 2561) จึงถือได้ว่าจิตวิทยาแนวพุทธมีประสิทธิภาพทั้งในการเยียวยาสุขภาพจิตใจ ดังนั้นจิตวิทยาแนวพุทธ จึงควรได้รับการนำมาพัฒนาควบคู่กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ดังกล่าวให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาวิชาทหาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังพลสำรองที่มีคุณภาพ และเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อเสนอแนวทางในการการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักภาวนา 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรสำหรับงานวิจัยนี้ได้แก่ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-5 ของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 2,956 นาย (ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31, 2566) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, Taro. 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งเครื่องมือการวิจัยฉบับนี้ได้ค่า IOC 0.8-1.0 ทุกข้อ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาเป็นข้อคำถาม นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดลอง (Try out) กับนักศึกษาวิชาทหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่า 0.984 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้แทนศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชา

ทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ที่สอนรายวิชาพุทธศาสนา จำนวน 3 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 4) ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร จำนวน 3 คน 5) พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป และ 6) ตัวแทนนักศึกษาวิชาทหาร จำนวน 3 คน จำนวน 18 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลภาวนา อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.74) รองลงมา ได้แก่ ด้านปัญญาภาวนา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.71) ด้านจิตภาวนา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.76) และด้านกายภาวนา ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.74) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ส่วนระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภราดรภาพ อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.70) รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.70) ด้านหลักเสรีภาพ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.70) และด้านอำนาจอธิปไตย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.71) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักภาวนา 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .796^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านภราดรภาพ ($r = .785^{**}$) และด้านความเสมอภาค ($r = .760^{**}$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ส่วนด้านหลักเสรีภาพ ($r = .693^{**}$) และด้านอำนาจอธิปไตย ($r = .568^{**}$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางในการการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักภาวะนา 4 พบว่า

3.1 ด้านกายภาวนา ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และ กิจกรรมจิตอาสาร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3.2 ด้านศีลภาวนา ควรปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ การเคารพกฎระเบียบ และการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตย

3.3 ด้านจิตภาวนา ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาวิชาทหารได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทาง ความคิด เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้อเพื่อ เกื้อกูลและสามัคคี

3.4 ด้านปัญญาภาวนา ควรปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้โดยเพิ่ม เนื้อหาเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตย ความเสมอภาค และภราดรภาพ ตลอดจน ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ตามหลัก ภาวะนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.67) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฝึก นักศึกษาวิชาทหารมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นภายใต้กฎระเบียบและคุณธรรม จึงส่งผลให้การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบ

ประชาธิปไตยตามหลักภาวนา 4 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านศีลภาวนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำรงตนและการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนภรณ์ รัตนพงศ์ (2560) ที่พบว่า การใช้หลักภาวนาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านศีลภาวนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขณะที่ระดับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.59) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฝึกนักศึกษาวิชาทหารมุ่งเน้นการสร้างสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้นักศึกษาวิชาทหารมีการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านภราดรภาพซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพรรณ คงชนะ และอรนนท์ กลั่นทปฺระ (2564) ที่พบว่า นักศึกษามีค่านิยมพื้นฐานของประชาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.42) และให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งความเสมอภาคตามกฎหมายในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงการยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยด้านเสรีภาพ ความเสมอภาค และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน

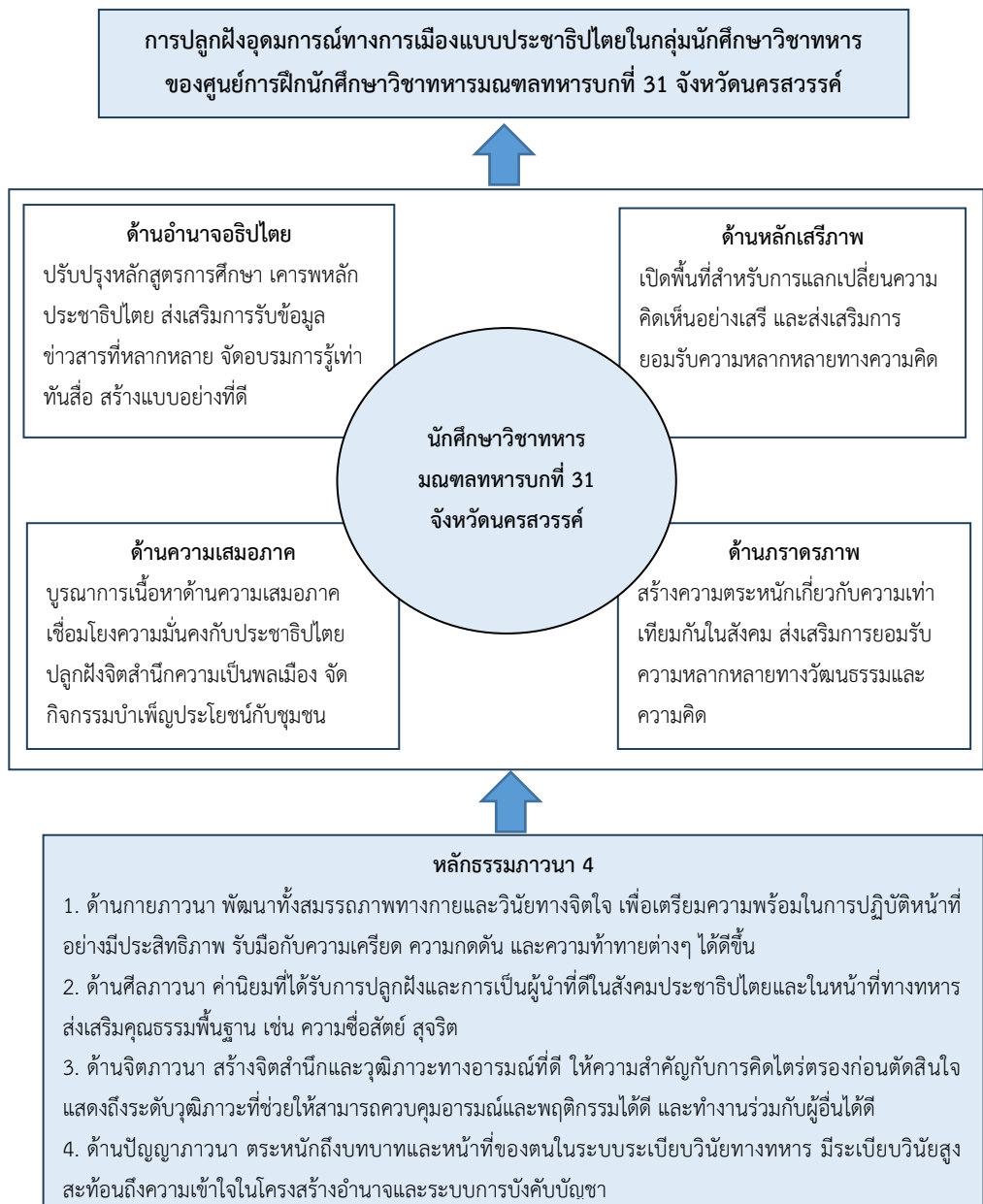
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักภาวนา 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .796^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนาบุคคลทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา ส่งเสริมให้บุคคลมีระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ คุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการเคารพสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงส่งผลให้หลักภาวนา 4 มี

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิญญา ฉัตรช่อฟ้า (2564) ที่อธิบายว่า กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา มีส่วนสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย มีจิตสาธารณะ สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และเคารพความแตกต่างของผู้อื่น อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักภาวนา 4 พบว่า ควรมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา โดยเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา การปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยและการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีและยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากหลักภาวนา 4 ช่วยพัฒนาบุคคลให้มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะ และการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงควรส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาวิชาทหารตามหลักภาวนา 4 อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระอัมฤทธิฐานิโย (รุ่งเรือง) (2568) ที่อธิบายว่า การพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา ตามหลักภาวนา 4 ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดี ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎระเบียบ ลดความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงอยู่ในระบอบประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านอำนาจอธิปไตย ได้แก่ การปรับหลักสูตรการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยมีการจัดอบรมรู้เท่าทันสื่อ ผู้นำเป็นแบบอย่างการเคารพประชาธิปไตย นำด้านปัญญาวาณา การมีสติปัญญาในการฝึกคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และนำด้านจิตภาวนาการมีสติ ไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่ดีและการเคารพหลักการประชาธิปไตย
2. ด้านหลักเสรีภาพ ได้แก่ การเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมความหลากหลายทางความคิด ด้านจิตภาวนา มีการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้านศีลภาวนาอยู่ร่วมกันด้วยกติกา และเคารพสิทธิของผู้อื่น
3. ด้านความเสมอภาค ได้แก่ เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมความหลากหลายทางความคิด ด้านจิตภาวนา เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้านศีลภาวนา อยู่ร่วมกันด้วยกติกา และเคารพสิทธิของผู้อื่น
4. ด้านภราดรภาพ ได้แก่ มีการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลาย มีการพัฒนาโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านจิตภาวนา ฝึกเมตตา กรุณา ด้านกายภาวนา มีการลงมือทำกิจกรรมเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มณฑลทหารบกที่ 31 และศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ควรกำหนดนโยบายบูรณาการหลักภาวนา 4 เข้ากับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะด้านวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ และความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
2. กองทัพบกควรกำหนดนโยบายส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม และกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อปลูกฝังคุณค่าด้านภราดรภาพ ความเสมอภาค และการรับผิดชอบต่อส่วนรวม
3. สถานศึกษาที่มีหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารควรร่วมกับศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย การรู้เท่าทันสื่อ และการ

คดีวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการฝึกและการพัฒนานักศึกษาวิชาทหาร เพื่อส่งเสริมการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามหลักทฤษฎี 4 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารและครูฝึกสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพความแตกต่างให้แก่นักศึกษาวิชาทหาร
3. สถานศึกษาที่ส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกวิชาทหารสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีและการดำรงตนตามหลักประชาธิปไตยแก่ผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กองบัญชาการกองทัพบก. (2567). *วิสัยทัศน์ของกองทัพบก.* เข้าถึงได้จาก <https://rta.mi.th/vision/>
- ดลฤดี วาสนานนท์. (2560). *ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพบกไทย.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์. (2561). *“หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม.* (รายงานการอบรม). กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ธนพรรณ คงชนะ และอรนันท์ กลันทปุระ. (2564). *ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยรังสิต. วารสารการวัดผลการศึกษา, 38(4), 63-70*
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ

พระอัมฤตธี ฐานิโย (รุ่งเรือง) (2568).การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาชุมชน.วารสารพุทธสุขภาวะศึกษาและสังคมศาสตร์, 1(2),58-76

โยธิน ไพรพนานนท์, สุรพล ราชภัณฑารักษ์, ปรัชญา ปิยะมโนธรรม และวิโรจน์ วิจิตรโท (2563).แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(2), 57-68

รัตนารณ รัตนพงศ์. (2560).การใช้หลักภาวนาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1(เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์. (2567). ข้อมูลการฝึกนักศึกษาในวิชาทหารประจำปีการศึกษา 2567. (อัดสำเนา).

อภิญา ฉัตรข้อฟ้า (2564) การพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย.วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(1), 303-317.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.)*. New York, NY: Harper & Row.

Developing a Causal Model and Guidelines to Enhance Compassionate Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Organizational Commitment Under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2

Suthida Padawan¹ and Nattakan Prachanban²

Received: February 22, 2026

Revised: May 03, 2026

Accepted: May 07, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to develop and validate the causal model of compassionate leadership among school administrators and its impact on teachers' organizational commitment in schools under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2, with empirical data; and 2) to study guidelines for promoting compassionate leadership among school administrators and its impact on teachers' organizational commitment in schools under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of teachers in schools under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2, selected using stratified random sampling. The instrument was a 40-item questionnaire with an IOC value between 0.80 and 1.00, a discrimination index between 0.529 and 0.832, and a reliability coefficient between 0.939 and 0.958. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient, along with

¹⁻² Naresuan University

Corresponding author, e-mail: padawansuttida@gmail.com, Tel. 061 808 2167

structural equation modeling and qualitative data analysis. The research findings revealed that 1) the developed causal model, namely compassionate leadership of school administrators and organizational commitment of teachers, had mean scores ranging from 4.039 to 4.170 and standard deviations ranging from 0.344 to 0.519. The developed causal model was consistent with empirical data, as indicated by the p -value = 0.174, CFI = 0.994, TLI = 0.989, RMSEA = 0.040, and SRMR = 0.030. The influence analysis indicated that teachers' organizational commitment was directly affected by the compassionate leadership of school administrators, with an effect size of 0.765; 2) based on the interviews with five experts, the guidelines for promoting compassionate leadership of school administrators that affected teachers' organizational commitment were categorized into two areas, as follows: developing compassionate leadership of school administrators and promoting teachers' organizational commitment. This included the application of the causal model as a framework for systematic school development to strengthen teachers' organizational commitment.

Keywords: Teachers' Organizational Commitment, Compassionate Leadership,
Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ และแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

สุทธิดา ผดาวัลย์¹ และณัฐกานต์ ประจันบาน²

Received: February 22, 2026

Revised: May 03, 2026

Accepted: May 07, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 40 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.529 - 0.832 ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.939 - 0.958 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้าง ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) โมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา และความผูกพันต่อองค์กรของครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.039 – 4.170 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.344 – 0.519 และโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง

¹⁻² มหาวิทยาลัยนเรศวร

Corresponding author, e-mail: padawansuttida@gmail.com, Tel. 061 808 2167

กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า $p\text{-value} = 0.174$, ค่า $CFI = 0.994$, $TLI = 0.989$, ค่า $RMSEA = 0.040$, $SRMR = 0.030$ และผลการวิเคราะห์อิทธิพล พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของครูได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.765 2) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลความผูกพันต่อองค์กรของครู จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ได้แนวทางการส่งเสริม 2 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา และการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของครู รวมไปถึงการประยุกต์ใช้โมเดลเชิงสาเหตุเป็นกรอบคิดในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของครู

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กรของครู, ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรให้มีศักยภาพในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความผันผวนด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และโครงสร้างสังคม ส่งผลให้การศึกษามีบทบาทในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อยกระดับทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์และความท้าทายภายในประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างสังคมคุณธรรม และขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนา โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระบบการศึกษาและสังคมไทย ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทักษะในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม สมรรถนะ และคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมครอบคลุมการพัฒนาในทุกช่วงวัย ควบคู่กับการปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในระดับสถานศึกษา โรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยครูมีบทบาทหลักในการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ความผูกพันของครูต่อองค์กรจึงเป็นแรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อความทุ่มเท ความเสียสละ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อันนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา (สุนันท์ ปิ่นทอง และนันทิยา น้อยจันทร์, 2559) ทั้งนี้ หากครูขาดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือขาดความมั่นคงในบทบาทหน้าที่ ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน การคงอยู่ในองค์กร และคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่เผชิญปัญหาการโยกย้ายและการขาดแคลนครู ซึ่งกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระยะยาว (รักชนก เชื้อชา และคณะ, 2564)

การรักษาและพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหาร โดยเฉพาะในบริบทองค์กรที่มีความซับซ้อนและเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร ทั้งในด้านผลตอบแทนทางวัตถุและจิตใจ มีส่วนสำคัญต่อความทุ่มเท ความภักดี และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู อันส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และความสำเร็จของสถานศึกษา (ศุภพิชญ์ ศุขโกเมศ, 2560) ทั้งนี้ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างขวัญกำลังใจ และจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (จุมพล บุญมี, 2566)

ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและท้าทายในโลกปัจจุบัน ความสามารถในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น หรือที่เรียกว่าความเห็นอกเห็นใจ กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร โดยภาวะผู้นำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นอกเห็นใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรยากาศการทำงานเชิงบวกภายในองค์กร ผู้นำที่สามารถเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของบุคลากร ย่อมเอื้อต่อการสื่อสาร

การตัดสินใจ และการบริหารจัดการในสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (จุมพล บุญมี, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา และเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของครูอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์กรของครู งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู ผ่าน google

form ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 157 โรงเรียน ทั้งหมด 1,198 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Hair et al. (2010) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม คือ ครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ได้จำนวนทั้งสิ้น 195 คน แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก 3) การเสริมพลังอำนาจผู้ร่วมงาน 4) ความเข้าใจผู้อื่น 5) ความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.958 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ องค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์กรของครู จำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเชื่อมั่น การยอมรับเข้าและค่านิยมขององค์กร 2) ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อสำเร็จขององค์กร 3) ด้านความคงสภาพการเป็นสมาชิกขององค์กร โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.939

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ได้แก่ อาจารย์ระดับอุดมศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีคุณวุฒิการศึกษาปริญญาเอกหรือเทียบเท่า ในภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็น

ออกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 แบบโครงสร้าง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ และแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ซึ่งทั้ง 2 ตัวแปรนี้ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า $p\text{-value} = 0.174$, ค่า TLI, CFI มีค่าใกล้เคียง 1 ($CFI = .994$, $TLI = .989$) ค่า RMSEA, SRMR มีค่าเข้าใกล้ 0 ($RMSEA = .040$, $SRMR = .030$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทุกค่า แสดงว่า โมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในอธิบายภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูได้อย่างน่าเชื่อถือ และเมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์หิอติผลที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู พบว่า ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจมีอิทธิพลรวมต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู มีค่าเท่ากับ 0.765 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา (EL)

องค์ประกอบและตัวชี้วัด	Factor Loading		S.E.	Z	R ²
	b	Beta			
องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ					
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การตระหนักรู้ในตนเอง (EL1)	1.000 ^a	0.713			0.508
ตัวบ่งชี้ที่ 2 การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก (EL2)	1.384	0.729	0.170	8.119	0.531
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การเสริมพลังอำนาจผู้ร่วมงาน (EL3)	1.427	0.808	0.158	9.035	0.653
ตัวบ่งชี้ที่ 4 การเข้าใจผู้อื่น (EL4)	1.374	0.761	0.161	8.516	0.580
ตัวบ่งชี้ที่ 5 ความฉลาดทางอารมณ์ (EL5)	1.173	0.658	0.136	8.642	0.433
$\chi^2 = 5.657$, df = 2, p – value = .059, CFI = .991, TLI = .956, RMSEA = .096, SRMR = .016					

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าโมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า $p - \text{value} = .059$, ค่า CFI, TLI มีค่ามากกว่า .95 ($CFI = .991$, $TLI = .956$) และค่า RMSEA, SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.10 ($RMSEA = .096$, $SRMR = .016$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมด

ผลตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างโมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.658 – 0.808 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า โมเดลการวัดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีความตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัว ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจได้ร้อยละ 43.3 – 65.3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความผูกพันต่อองค์กร ของครู (OC)

องค์ประกอบและตัวชี้วัด	Factor Loading		S.E.	Z	R ²
	b	Beta			
องค์ประกอบที่ 2 ความผูกพันต่อองค์กรของครู					
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเชื่อมั่น การยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์การ (OC1)	1.000 ^a	0.870			0.757
ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จขององค์การ (OC2)	1.081	0.689	0.102	10.599	0.475
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การคงสภาพการเป็นสมาชิกขององค์การ (OC3)	1.189	0.827	0.087	13.681	0.684
$\chi^2 = 2.857$, df = 1, p – value = .091, CFI = .992, TLI = .976, RMSEA = .097, SRMR = .036					

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดความผูกพันต่อองค์กรของครู กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการวัดความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า $p - value = .091$, ค่า CFI, TLI มีค่ามากกว่า .95 ($CFI = .992$, $TLI = .976$) และค่า RMSEA, SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.10 ($RMSEA = .097$, $SRMR = .036$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมด

ผลตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างโมเดลการวัดความผูกพันต่อองค์กรของครู พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 3 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.870 – 0.689 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า โมเดลการวัดความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ตัวบ่งชี้ทั้ง 3 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบความผูกพันต่อองค์กรของครู ได้ร้อยละ 47.5 – 75.7

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู

ตัวแปร	ความผูกพันต่อองค์กรของครู (OC)		
	DE	IE	TE
ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ (EL)	.765*	-	.765*
$\chi^2 = 21.109$, $df = 16$, $p\text{-value} = 0.174$, $CFI = 0.994$, $TLI = 0.989$, $RMSEA = 0.040$, $SRMR = 0.030$ $\chi^2/df = 1.319$			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า χ^2 / df มีค่าไม่เกิน 2 ($\chi^2 / df = 1.319$) ค่า TLI, CFI มีค่าใกล้ 1 ($CFI = .994$, $TLI = .989$) ค่า RMSEA, SRMR มีค่าเข้าใกล้ 0 ($RMSEA = .040$, $SRMR = .030$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทุกค่า

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู (OC) พบว่า ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจมีอิทธิพลรวมต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู มีค่าเท่ากับ 0.765 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

1) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจเพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร เริ่มต้นจากการที่ผู้บริหารต้องมีความตระหนักในตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์และความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการลดทิฐิและปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อเปิดพื้นที่ในการสร้างทีมงาน เมื่อผู้บริหารลดตัวตนลง ย่อมเอื้อต่อการฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อเข้าถึงความรู้สึกและความต้องการที่แท้จริงของครู แล้วนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยเครื่องมือเชื่อมความสัมพันธ์มาเป็นกลไกสร้างบรรยากาศเชิงบวก ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะหล่อหลอมให้เกิด

วัฒนธรรมที่เคารพความแตกต่างและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ครูเกิดความผูกพันและพร้อมทุ่มเทเพื่อองค์กรอย่างยั่งยืน

2) แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรครู ควรเริ่มต้นจากการกำหนดทิศทางเชิงรุกด้วยการวางแผนกลยุทธ์เชิงบวกด้วยเทคนิค SOAR เพื่อค้นหาจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนา อันนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายสูงสุด ผ่านการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมบูรณาการผ่าน PLC ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานเป็นทีม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่สร้างวัฒนธรรมองค์กรเสมือนครอบครัว ซึ่งมีความเอื้ออาทรและปลอดภัยทางใจ กระบวนการเหล่านี้จะหล่อหลอมให้บุคลากรเกิด การตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง และมีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กรอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา (EL) มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.765 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู อย่างมีความสำคัญในระดับสูง ส่วนอิทธิพลทางตรงมีค่าเท่ากับ 0.765 ซึ่งบ่งชี้ว่าภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู ในรูปแบบที่ชัดเจน แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ จะส่งผลทำให้ครูเกิดความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของAdelerhof, L. (2024) ได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจและกับความผูกพันของพนักงานในแต่ละวัน พบว่า ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันของพนักงานในแต่ละวัน

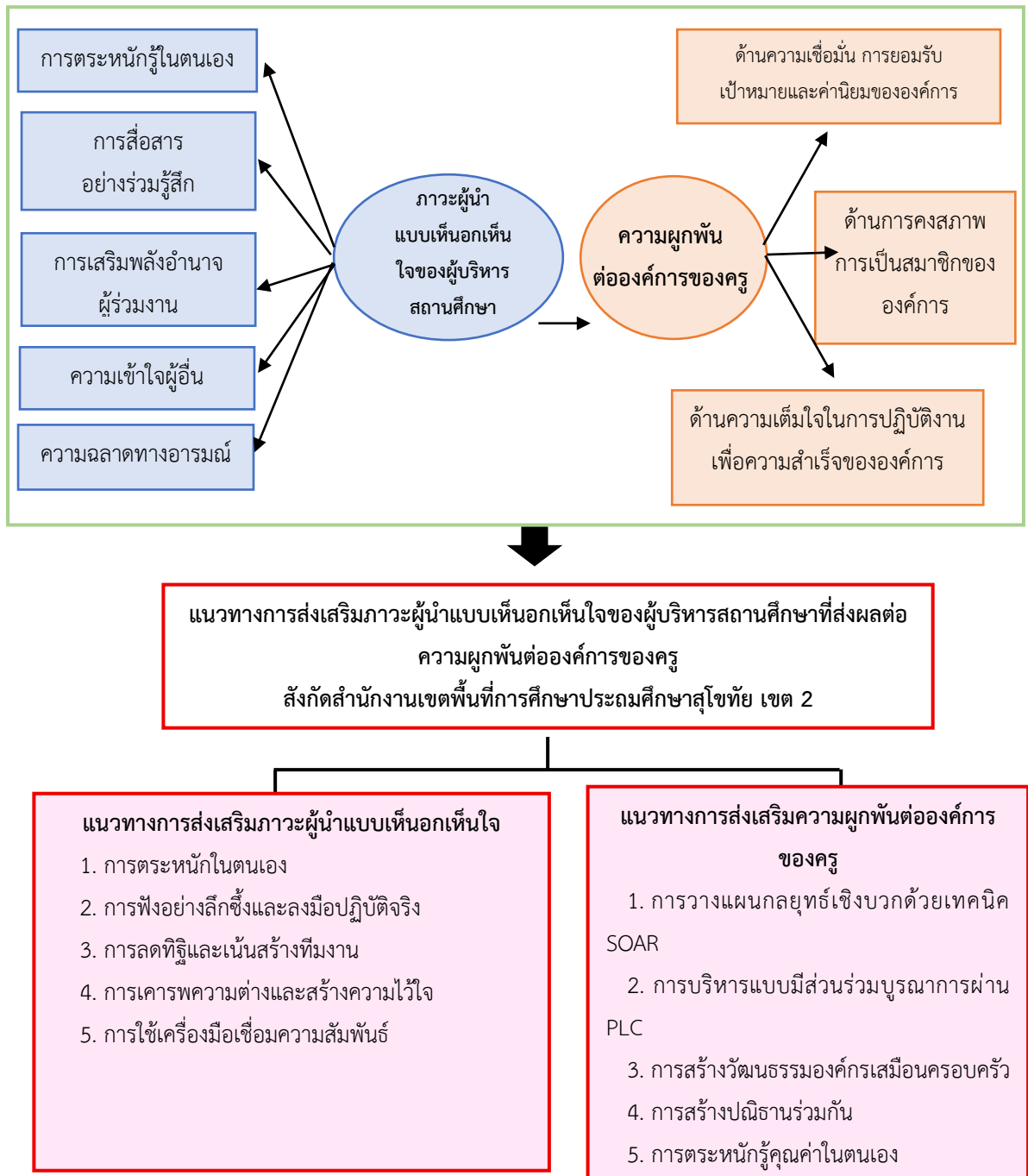
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า แนวทางที่ได้รับการเสนออย่างต่อเนื่อง การตระหนักใน

ตนเอง การฟังอย่างลึกซึ้งและลงมือปฏิบัติจริง การลดทิวและเน้นสร้างทีมงาน การเคารพความต่าง และสร้างความไว้วางใจ และการใช้เครื่องมือเชื่อมความสัมพันธ์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองและควบคุมอารมณ์ เปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นของครูอย่างจริงจัง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการลดทิวและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เคารพความแตกต่างของบุคลากร และจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพงศ์ ทรัพย์เจริญ (2567) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำที่คอยสนับสนุนทางด้านอารมณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ที่จะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การของครู จากผลการสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การของครู ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางที่สำคัญ คือ การวางแผนกลยุทธ์เชิงบวกด้วยเทคนิค SOAR เพื่อค้นหาจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนา ผ่านการสร้างปณิธานร่วมกัน เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมบูรณาการผ่าน PLC เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายใต้การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเสมือนครอบครัว ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะหล่อหลอมให้ครูเกิดการตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง และมีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์การ ซึ่งแนวทางที่สังเคราะห์จากโมเดลสามารถตอบโจทย์ความต้องการนี้ได้เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชกานต์ อินทพุก (2567) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร การตัดสินใจ และการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้ครูรู้สึกถึงความไว้วางใจของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้ครูเกิดความพึงพอใจในงานและมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อองค์กร ทুম่ทำงานเพื่อสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งแสดงถึงความผูกพันต่อองค์การของครู

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ และแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยองค์ประกอบแรก คือ ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก 3) การเสริมพลังอำนาจผู้ร่วมงาน 4) การเข้าใจผู้อื่น 5) ความฉลาดทางอารมณ์ องค์ประกอบสอง คือ ความผูกพันต่อองค์กรของครู ได้แก่ 1) ด้านความเชื่อมั่น การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร 2) ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อสำเร็จขององค์กร 3) ด้านความคงสภาพการเป็นสมาชิกขององค์กร และแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ระดับอุดมศึกษา สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังแผนภาพ

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ควรนำแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจที่ได้จากงานวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ควบคู่กับการบริหารเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจอย่างเป็นระบบ เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ครูเกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงปฏิบัติ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือโครงการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำแนวคิดภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริงกับครูในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานประจำวัน โดยเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การสื่อสารอย่างเข้าใจ การรับฟังความคิดเห็น และการเสริมแรงทางบวกแก่ครูและบุคลากร ควบคู่กับการใช้กระบวนการบริหารงานตามวงจร PDCA เพื่อพัฒนาความผูกพันต่อองค์กรและยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จุมพล บุญมี. (2566). ภาวะผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตเชิงเทรา. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 20(38), 110–120.

- ณิกานต์ อินทพุก. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ภัทรพงศ์ ทรัพย์เจริญ. (2567). *ภาวะผู้นำร่วมรู้สึกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. Journal of MCU Ubon Review, 9(1), 1227-1240.*
- รักชนก เชื้อชา, เกวลิน ศิลพัฒน์และณัฐวิณ บุนนาค. (2564). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(1), 16-23.*
- ศุภพิชญ์ ศุภโกเมศ (2560) *ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่องานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรที่ดูแลคนพิการ. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร). บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.*
- สุนันท์ ปิ่นทองและนันทิยา น้อยจันทร์. (2559). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิจิตร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.*
- Adelerhof, L. (2024). *Understanding the relationship between empathetic leadership and employee engagement on a daily level: Does daily leader-attentive communication play a role?. (Master Thesis Human Resource Studies Program). Tilburg : Tilburg University.*
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis. (7th ed.). Upper Saddle River3. New York : Prentice Hall.*

Factors Affecting Political Awakening of New Generation among Military Students at the Military Student Training Center, 31st Army Region according to Bahussuta

Kunattaya Aphisaraphong¹ and Sukanyanat Opsin²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of factors affecting political awakening of new generation among military students at the Military Student Training Center, 31st Army Region according to Bahussuta; 2) to analyze the relationship between Bahusutta and factors affecting political awakening of new generation among military students at the Military Student Training Center, 31st Army Region; and 3) to propose guidelines for developing political awakening of new generation among military students at the Military Student Training Center, 31st Army Region according to Bahussuta. This was a mixed-methods research. Quantitative research used a questionnaire with a reliability coefficient of 0.833 to collect data from a sample of 384 military students in years 1 to 5. Statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 17 specifically selected key informants. The research findings revealed that 1) the overall level of factors affecting

¹⁻² The 31st Military Circle

Corresponding author, e-mail: cakechiffon777@gmail.com, Tel. 0863694963

political awakening of new generation according to Bahussuta was high ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.61); and the overall level of factors affecting political awakening was also high ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.66); 2) Bahussuta had a very high positive correlation with factors affecting political awakening of new generation ($R = 0.813^{**}$); and 3) guidelines to develop political awareness of new generation should promote political learning based on Bahusutta, namely comprehensive study of the data (Pahusuta), memorization and application of knowledge (Dhata), communication and exchange of ideas (Vacasa), careful consideration (Manasanupekkhita) and rational analytical thinking (Ditthiyasupatividdha).

Keywords: Political Awakening, New Generation, Pahusutta

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษา วิชาทหาร ของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูตร

คุณัญญา อภิสรารพงศ์¹ และสุกัญญาณัฐ ออบสิน²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูตร 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพหุสูตรกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูตรเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.833 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-5 จำนวน 384 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ตามหลักพหุสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.61) และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.66) 2) หลักพหุสูตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระดับสูงมาก ($R = 0.813^{**}$) และ

¹⁻² มณฑลทหารบกที่ 31

Corresponding author, e-mail: cakechiffon777@gmail.com, Tel. 0863694963

3) แนวทางในการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองตามหลักพุทธ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้าน (พหุสสุตา) การจดจำและนำความรู้ไปใช้ (ธตา) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (วจสา) การพิจารณาอย่างรอบคอบ (มนสานุเปกขิตา) และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (ทิฏฐิยาสุปฏิวีธา) และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (ทิฏฐิยาสุปฏิวีธา)

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง, คนรุ่นใหม่, หลักพุทธ

บทนำ

ในยุคสมัยที่สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ คนรุ่นใหม่ไม่เพียงแต่ต้องเข้าใจโครงสร้างทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ มีความรู้ และสามารถใช้อำนาจสื่อสารสมัยใหม่เพื่อแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (ทวี สุรฤทธิกุล, 2562)

นักศึกษาวิชาทหารนับเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีบทบาทสำคัญในฐานะพลเมืองของรัฐที่ผ่านการฝึกฝนวินัยและระเบียบวินัยทางทหาร การส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้ตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรดำเนินการอย่างมีระบบ โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้และจิตสำนึกควบคู่กัน หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการประยุกต์ใช้ หลักพุทธ ซึ่งปรากฏในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยลักษณะของ “พหุสสุตบุคคล” หรือผู้ที่รอบรู้และเข้าถึงธรรมในหลากหลายมิติ ได้แก่ พหุสสุตา (ใฝ่รู้) ธตา (ยึดมั่นในธรรม) วจสา (สื่อสารด้วยวาจา) มนสานุเปกขิตา (พิจารณาด้วยจิต) และ ทิฏฐิยาสุปฏิวีธา (คิดวิเคราะห์ด้วยปัญญา) (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2546)

ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบก ที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 เป็นหน่วยฝึกขึ้นตรงกับมณฑลทหารบกที่ 31 มีภารกิจในการผลิตนักศึกษาวิชาทหารเพื่อเป็นกำลังสำรองหลักของกองทัพ การดำเนินงานของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ได้แก่ การรับสมัครนักศึกษาวิชาทหารประจำปีการศึกษา การฝึกภาคปกติของนักศึกษาวิชาทหารประจำปีการศึกษา การฝึกภาคสนามและกิจกรรมส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2567 มีนักศึกษาวิชาทหารเพศชายและเพศหญิงชั้นปีที่ 1-5 รวมทั้งหมด

จำนวน 9,088 นาย (ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31, 2567) ส่วนหนึ่งจะเข้าฝึกอบรมหลักสูตร 3 และ 5 ปี หลังจากจบหลักสูตรแล้วจะเป็นกำลังพลสำรองระดับผู้บังคับหมู่และผู้บังคับหมวด สำหรับกลุ่มที่สมัครใจเข้าฝึกอบรมหลักสูตร 5 ปี เมื่อจบหลักสูตรแล้ว เป็นกำลังพลสำรองระดับผู้บังคับหมวด แต่บุคคลเหล่านี้ยังคงต้องศึกษาหรือประกอบอาชีพการงานในสังคมประเทศ ซึ่งในแต่ละปีการศึกษาจะมีการรับสมัครเข้าคัดเลือก เพื่อศึกษาเป็นนักศึกษาวิชาทหารด้วยวิธีการสอบจากเกณฑ์การให้คะแนน ทดสอบสมรรถภาพร่างกายนอกจากนั้นยังมีการประเมินทัศนคติต่อสถาบันและกองทัพ เพื่อสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ และทัศนคติต่อกองทัพ จากการประเมินเบื้องต้นระหว่างการแข่งขันโดยนักศึกษาวิชาทหารนั้นอายุมี 15-22 ปีบริบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลยุคใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญในพัฒนาได้ในอนาคต ที่มีศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองได้หลากหลายทั้งข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อที่เกิดจากโลกออนไลน์ได้ ทำให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกันในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหาร ก่อให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้

ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์และช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดการรับรู้และความตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ความตื่นตัวดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมือง นโยบายพรรคการเมือง และสื่อออนไลน์ ซึ่งล้วนมีบทบาทต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 โดยผสานกับหลักพุทธ เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนกลุ่มนี้ให้มีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างมีเหตุผล มีจริยธรรม และมีความเข้าใจในโครงสร้างทางการเมืองอย่างลึกซึ้งผ่านการเรียนรู้ทั้งในเชิงปัญญาและปฏิบัติการทางสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพุทธ

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพหุสูตกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.833 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 ชั้นปีที่ 1-5 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 9,088 นาย (ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31, 2567) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 ชั้นปีที่ 1-5 จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, Taro. 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประมวลผลทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน(Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ที่ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่

31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน 3) ครูฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน 4) ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน 5) พระสงฆ์ฆาธิการ จำนวน 2 รูป และผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษา วิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูตร” ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านธตา (การจดจำและนำความรู้ที่ได้รับมาใช้) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.65) รองลงมา ได้แก่ ด้านทิวฐิยาสุปฏิวิทธา (การเข้าถึงความเห็นที่ถูกต้องและชัดเจน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.68) และด้านพหุสสุตา (การศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.68)

ส่วนระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อออนไลน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.69) รองลงมา ได้แก่ ด้านพรรคการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.72) และด้านคุณลักษณะของผู้สมัครมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.72)

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพหุสูตรกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 พบว่า หลักพหุสูตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ใน

ระดับสูงมาก ($r = 0.813^{**}$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับหลักพหุस्तสูงที่สุด ($r = 0.761^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการหาเสียงของผู้สมัคร ($r = 0.759^{**}$) ด้านพรรคการเมือง ($r = 0.752^{**}$) ด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร ($r = 0.733^{**}$) และด้านนโยบายของผู้สมัคร ($r = 0.697^{**}$) ตามลำดับ โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงถึงสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ คู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ทฤษฎีาสุปฏิวิธา (การเข้าถึงความเห็นที่ถูกต้องและชัดเจน) กับด้านสื่อออนไลน์ ($r = 0.749^{**}$) รองลงมา ได้แก่ มนสาณูปกชิตา (การใคร่ครวญพิจารณาสิ่งที่เรียนรู้) กับด้านสื่อออนไลน์ ($r = 0.727^{**}$) และทฤษฎีาสุปฏิวิธา กับด้านพรรคการเมือง ($r = 0.727^{**}$) ขณะที่คู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านสุตะ (การฟังมากศึกษามาก และแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ) กับด้านนโยบายของผู้สมัคร

3. แนวทางในการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพหุस्त พบว่า

1) ด้านพหุสสุตา (การฟังมาก ศึกษามาก และแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ)

ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารศึกษาหาความรู้ทางการเมืองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งสื่อมวลชน สื่อออนไลน์ เอกสารวิชาการ และกิจกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และนโยบายสาธารณะอย่างรอบด้าน รวมทั้งควรได้รับการฝึกฝนให้ติดตามสถานการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความสนใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมืองของประเทศ

2) ด้านธตา (การจดจำและเก็บรักษาความรู้ไว้ได้)

ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารสามารถจดจำ วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลทางการเมืองที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจดจำข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สมัคร พรรคการเมือง ผลงานที่ผ่านมา และ

นโยบายที่มีผลกระทบต่อสังคม ทั้งนี้ควรมีการจัดกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านวงสา (การสาธยาย บอกกล่าว แลกเปลี่ยนเรียนรู้)

ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์บนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล ผ่านกิจกรรมเสวนา เวทีอภิปราย หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เพื่อฝึกทักษะการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการแสดงออกอย่างเหมาะสมตามวิถีประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองที่เคารพความหลากหลายทางความคิด

4) ด้านมนสานุเปกขิตา (การใคร่ครวญพิจารณาไตร่ตรอง)

ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารมีทักษะในการพิจารณาและไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างรอบคอบ ไม่หลงเชื่อข้อมูลที่ขาดการตรวจสอบหรือข้อมูลที่มีลักษณะบิดเบือน โดยเฉพาะข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ควรฝึกให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ และความเป็นไปได้ของนโยบายหรือเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริง

5) ด้านทัญญาสุปฏิวิทธา (การเข้าถึงความเห็นที่ถูกต้องและชัดเจน)

ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และตัดสินใจประเด็นทางการเมืองด้วยเหตุผลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการใช้วิจารณญาณในการประเมินคุณลักษณะของผู้สมัคร พรรคการเมือง นโยบาย และข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพและสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษา วิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักทฤษฎีที่สามารถอภิปรายดังนี้

1. ระดับปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักทฤษฎี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.61) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาวิชาทหารสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ทำให้เกิดการรับรู้และความสนใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองมากขึ้น รวมทั้งสามารถวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลทางการเมืองได้อย่างมีเหตุผลตามหลักทฤษฎี สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาธีรวัฒน์ สาครปุดโต (ขอพูลเกล้า) และพระครูกิตติญาณวิสิฐ และประวิทย์ ชัยสุข (2568) พบว่า สภาพการเรียนรู้การสอนยุคปัญญาประดิษฐ์ตามหลักทฤษฎี 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากหลักทฤษฎีเป็นหลักที่ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ และการเข้าถึงความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องมีความสอดคล้องกัน ส่วนระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.66) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาวิชาทหารสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ รวมทั้งให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้สมัคร พรรคการเมือง และนโยบายต่าง ๆ ในการพิจารณาทางการเมือง จึงส่งผลให้มีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปภักร ปภังกร (ไกรหาญ) (2568) พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$)

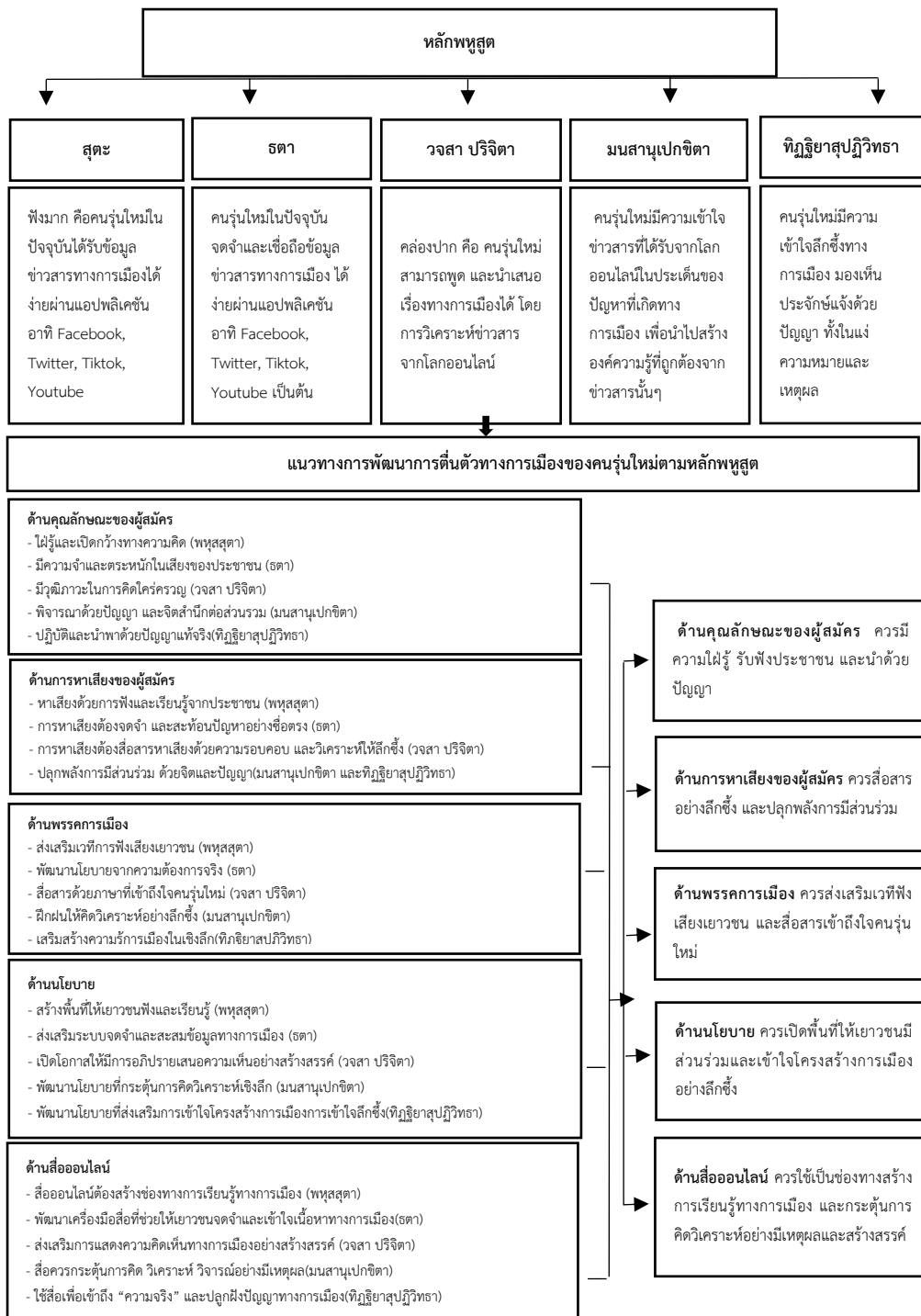
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 พบว่า หลักทฤษฎีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระดับสูงมาก ($R = 0.813^{**}$) ทั้งนี้เนื่องจากหลักทฤษฎีเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ การจดจำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใคร่ครวญพิจารณา และการเข้าถึงความเข้าใจที่ถูกต้อง ส่งผลให้บุคคลสามารถรับรู้ วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างมี

เหตุผล เมื่อระดับการยึดหลักพุทธเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้ระดับการตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของHobbs, R.(2021) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลควรมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การพิจารณาข้อมูลจากหลายมุมมอง และการตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของผู้สร้างสื่อ เพื่อให้สามารถประเมินข้อมูลข่าวสารได้อย่างรอบคอบและมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธที่มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้ การพิจารณาไตร่ตรอง และการเข้าถึงความเข้าใจที่ถูกต้อง อันนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์

3. แนวทางในการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพุทธ พบว่า ควรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารแสวงหาความรู้ทางการเมืองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (พุทธสุตา) สามารถจดจำ วิเคราะห์ และนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม (ธตา) เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ (วจสา) ส่งเสริมการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารอย่างรอบคอบ (มนสานุเปกขิตา) และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อเข้าถึงความเข้าใจที่ถูกต้อง (ทิฏฐิยาสุปฏิวิททา) อันจะนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักพุทธเป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และการใช้เหตุผล ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้และประเมินข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรภรณ์ จันทิมา (2564) พบว่า เยาวชนและคนรุ่นใหม่มีความตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อออนไลน์ได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวาง ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสรับรู้ข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 ตามหลักพุทธ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้สมัครที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม พร้อมทั้งสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารประเทศอย่างมีเหตุผล เป็นสิ่งที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก การพัฒนาทัศนคติของเยาวชนให้สามารถประเมินผู้นำทางการเมืองได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ จึงควรสนับสนุนให้มีการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้นำตามแนวคิดพุทธสูด เพื่อเสริมสร้างการตื่นตัวทางการเมืองที่มีคุณภาพ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน

2. ด้านการหาเสียงของผู้สมัคร การหาเสียงที่มีเนื้อหาใหม่ สร้างสรรค์ และตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองในวงกว้าง การใช้หลักพุทธมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเนื้อหา วิธีการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน จะส่งผลให้การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว และเยาวชนรู้สึกมีคุณค่าในบทบาทพลเมืองของตน

3. ด้านพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่มีจุดเด่นและตอบสนองต่อความคาดหวังของคนรุ่นใหม่ จะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความตื่นตัวทางการเมืองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อดำเนินการภายใต้แนวคิดของหลักพุทธสูดที่ส่งเสริมทั้งการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

4. ด้านนโยบาย นโยบายที่สอดคล้องกับความคาดหวังของคนรุ่นใหม่ เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความตื่นตัวทางการเมือง พรรคที่สามารถเสนอนโยบายที่เป็นรูปธรรม ทันสมัย และตอบโจทย์ชีวิตจริงของเยาวชน จะได้รับความไว้วางใจและการสนับสนุนมากขึ้น หากพรรคการเมืองสามารถพัฒนานโยบายที่ฟังเสียงประชาชน และใช้หลักพุทธสูดในการออกแบบเนื้อหาและกระบวนการมีส่วนร่วม จะสามารถจูงใจและสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านสื่อออนไลน์ สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ การวิเคราะห์พรรคการเมืองและนโยบายผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Facebook Twitter TikTok และ YouTube ช่วยให้การเมืองเข้าถึงง่าย มีมุมมองหลากหลาย และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติในสังคมดิจิทัล เมื่อใช้ร่วมกับหลักพุทธสูดจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนและศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองตามหลักพหุสูตร เพื่อพัฒนาความรู้ การคิดวิเคราะห์ และความตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาวิชาทหารอย่างเหมาะสม
2. สถานศึกษาวิชาทหารควรกำหนดนโยบายจัดกิจกรรมเสวนาและอภิปรายทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาวิชาทหารได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผลตามวิถีประชาธิปไตย
3. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรกำหนดนโยบายพัฒนาสื่อและองค์ความรู้ทางการเมืองผ่านช่องทางออนไลน์ที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนและศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองตามหลักพหุสูตร โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการฝึกและพัฒนา นักศึกษาวิชาทหาร เพื่อเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์แก่นักศึกษาวิชาทหาร
2. สถานศึกษาวิชาทหารและสถานศึกษาในพื้นที่ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมเสวนา อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนและนักศึกษาวิชาทหาร
3. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสื่อและโครงการให้ความรู้ทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพของเยาวชนและคนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

จิตราภรณ์ จันทิมา (2564) ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่. *วารสารภูมินิเวศพัฒนา* อย่างยั่งยืน, 2(1), 41-52.

- ทวี สุรฤทธิกุล. (2562). *คนรุ่นใหม่กับประชาธิปไตยใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/columnist/603407>.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันลือธรรม.
- พระปรางกร ปรงกร (ไกรหาญ) (2568). *การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรวัฒน์ สาครบุตฺโต (ขอพุลฉลา) และพระครูกิตติญาณวิสิฐ และประวิทย์ ชัยสุข (2568). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนยุคปัญญาประดิษฐ์ตามหลักพุทธสุต 5 ของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. วารสารบรรลพการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์, 6(3), 1-10.*
- ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31. (2567). *การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 31 จังหวัดนครสวรรค์*. (อัดสำเนา).
- Hobbs, R. (2021). *Propaganda Education for a Digital* Retrieved from <https://www.gse.harvard.edu/ideas/edcast/21/03/propaganda-education-digital-age>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.)*. New York: Harper & Row Publishers.

Enhancing Academic Achievement on Plant Propagation through Place-Based Learning for Matthayom Suksa 3 Students

Arttapol Kanapol¹ Athirach Nankhantee² and Phichitra Thongpanit³

Received: January 06, 2026

Revised: April 21, 2026

Accepted: April 29, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the academic achievement on Plant Propagation of Matthayom Suksa 3 students through place-based learning based on the 80% average criterion; 2) to compare academic achievement before and after learning; and 3) to study student satisfaction with place-based learning. This was an experimental research using a sample of 26 students. The research instruments included 1) a place-based lesson plan, 2) an achievement test, and 3) a satisfaction questionnaire. The research instruments had an Index of Item-Objective Congruence (IOC) greater than 0.50. The test had a difficulty index between 0.29–0.79, a discrimination index between 0.25–0.75, and a reliability coefficient of 0.83. Data analysis used mean, standard deviation, and hypothesis testing with a correlated t-test. The research findings revealed that 1) post-test scores on plant propagation of Matthayom Suksa 3 students using place-based learning had a mean score of 80% ($\bar{X}$ = 81.35, S.D. = 1.80); 2) post-test scores

¹ The Secondary Education Service Area Office Nakhon Phanom

²⁻³ Nakhon Phanom University

Corresponding author, e-mail: aunmazing@gmail.com, Tel. 091-8099156

on plant propagation using place-based learning were significantly higher than pre-test scores at the .01 statistical significance level; and 3) overall student satisfaction with place-based learning was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.10). These findings reflected that managing vocational education in a place-based learning format benefited students, namely student learning will be connected and meaningful to their lives within the real-world context of their own community. Emphasis was placed on using local communities as learning spaces or laboratories, serving as a foundation to promote global studies and multiculturalism. Direct experiences and deeper understanding helped students gain knowledge and comprehension through the study and exploration of issues related to their local community and citizenship. They will recognize the interconnectedness of all things and see the relationship between their community and the global social, cultural, political, economic, and environmental context.

Keywords: Plant Propagation, Place-Based Learning, Academic Achievement

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช โดยการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อรรณพ พล¹ อธิราชย์ นันชนันตี² และพิจิตรา ธงพานิช³

Received: January 06, 2026

Revised: April 21, 2026

Accepted: April 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืชของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ตามเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ เครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 แบบทดสอบมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.29–0.79 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.25–0.75 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน โดยการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ มีค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ($\bar{X}$ = 81.35, S.D. = 1.80) 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช หลังเรียน โดยการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบอิง

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

²⁻³ มหาวิทยาลัยนครพนม

Corresponding author, e-mail: aunmazing@gmail.com, Tel. 091-8099156

สถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D.= 0.10) ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพในรูปแบบอิงสถานที่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน คือ การเรียนรู้ของนักเรียนจะมีความเชื่อมโยงและมีความหมายต่อการดำรงชีวิตภายใต้บริบทจริงของชุมชนตนเอง เน้นให้นักเรียนได้ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่หรือห้องปฏิบัติการในการเรียนรู้ เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านโลกศึกษาและพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์ตรงและความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ จากการศึกษาและสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและความเป็นพลเมืองในท้องถิ่น ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของโลกโดยรวม

คำสำคัญ: การขยายพันธุ์พืช, การจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่ต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ให้สอดคล้องกับศักยภาพความสนใจ ความถนัดและพหุปัญญาที่หลากหลาย และต้องมีการพัฒนาทั้งระบบการเรียนการสอนการส่งเสริมเทคโนโลยี นวัตกรรมและปัจจัยอื่นควบคู่กันไป เพื่อให้การศึกษาและการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน มีสมรรถนะที่มีคุณภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่วนแผนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้ความสำคัญในการสร้างพลเมืองไทยให้เป็นคนดี คนเก่งและมีคุณภาพ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนโดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่จริงการจัดการจัดการเรียนรู้นี้ เน้นการบูรณาการระหว่างความรู้กับการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจปัญหาในบริบทของตนเอง และมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ใน

ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ยังได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการยกระดับการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ แผนย่อยข้อ 4.3 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย อาทิ 1) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) มีการสะท้อนความคิด ทบทวนไตร่ตรอง การสร้างให้ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ การหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้สร้างรายได้ รวมทั้งการเรียนรู้ทักษะด้านวิชาชีพและทักษะชีวิต 2) การเปลี่ยนโฉมบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ ให้เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีการเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับทุกประเภท โดยปฏิรูปโครงสร้างองค์กรด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพการศึกษา ปฏิรูประบบการสอบที่นำไปสู่การวัดผลในเชิงทักษะที่จำเป็น มากกว่าการวัดระดับความรู้ ทั้งนี้เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2567 คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายด้านการศึกษาต่อรัฐสภา จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ เด็กทุกคนมีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยตามศักยภาพของผู้เรียน มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การสอนทักษะที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงเพื่อการสร้างรายได้ (Learn to Earn) พัฒนาทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต และเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ก็ได้กำหนดให้มีการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลายด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการต่อยอดแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจด้วยการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และการศึกษาเพื่อความมั่นคงของ

ชีวิต” ต่อยอดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม, 2567)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เรื่องการขยายพันธุ์พืช ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ซึ่งสามารถต่อยอดในอนาคตได้ในรายวิชาการงานอาชีพ หนึ่งในหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต นอกจากนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชแล้ว ยังส่งเสริมทักษะด้านการเกษตร การอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชพื้นบ้าน และความเข้าใจในกระบวนการผลิตพืชอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนไทยโดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรม และในปี 2568 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการดำเนินโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” อย่างจริงจัง ซึ่งเป็นนโยบายที่เน้นการพัฒนาโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น และพร้อมในการรับการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ เป็นการพัฒนาโรงเรียนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในปัจจุบัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียมเสมอภาค เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน อีกประการหนึ่ง โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เป็นสถานศึกษาที่ได้รับพระราชทานนามจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี อยู่ในพระราชูปถัมภ์ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรี โดยโรงเรียนแห่งนี้มีภารกิจสำคัญ คือ พัฒนาเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืน มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการเกษตร จากเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม จึงมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการกับบริบทชุมชนได้อย่างเหมาะสม และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้คัดเลือกให้โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ดำเนินโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ”

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-based Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์จริงจากสถานที่จริงในชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียงและในท้องถิ่นของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น การทดลองขยายพันธุ์พืชในแปลงเกษตรของโรงเรียน การลงพื้นที่เรียนรู้แปลงเกษตรของปราชญ์ชาวบ้านหรือชุมชนในท้องถิ่นและการสำรวจป่าชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผสมผสานกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำได้ดีขึ้น จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ร่วมอภิปราย แก้ปัญหา อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นการเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับสาร (passive) ไปเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (co-creators) การเชื่อมโยงผสมผสานสองแนวทางนี้ จะสามารถทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2562)

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดเชิงนโยบายทางการศึกษา และปรากฏการณ์จริงในบริบทของสถานศึกษาและชุมชน พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่จริง โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนรู้อิงสถานที่ที่รวมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และความสามารถในการคิดขั้นสูง อันสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาวิชาการงานอาชีพ เรื่องการขยายพันธุ์พืช โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้อิงสถานที่ ในบริบทของโรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในเชิงวิชาการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิง

ปัจจัยในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช หลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการขยายพันธุ์พืช รายวิชาการงานอาชีพ (ง 23208) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (นครชัย ชำญอุไร, 2559) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 รวม 4 ห้องเรียน จำนวน 133 คน โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ เรื่อง การขยายพันธุ์พืช รายวิชาการงานอาชีพ (ง 23208) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน แผนละ

2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คือมีค่า IOC ตั้งแต่ .5 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่า IOC มากกว่า 0.5, ค่าความยากรายข้อ อยู่ระหว่าง .29 - .79, ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .25 - .75 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ เรื่อง การขยายพันธุ์พืช รายวิชาการงานอาชีพ (ง 23208) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลองการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช โดยการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม จำนวน 26 คน ใช้เวลาสอน 10 ชั่วโมง

3.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยใช้ดำเนินการทดสอบสมมติฐาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยแนะนำตัวกับนักเรียนในชั้นเรียน และแจ้งวัตถุประสงค์ ชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 20 ข้อ

3.3 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน โดยเน้นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ เรื่อง การขยายพันธุ์พืช รายวิชาการงานอาชีพ รหัสวิชา ง 23208 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยมีสื่อและเทคโนโลยีประกอบ คือ สไลด์จากโปรแกรม CANVA VDO, แผ่นภาพ, เมล็ดพันธุ์พืชและต้นพืชจริง การทำใบงาน และการแบ่งกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอในรูปแบบกลุ่มและรายบุคคล การแสดงความคิดเห็น การถามตอบ การเสริมแรงด้วยการให้

รางวัล การลงมือปฏิบัติขยายพันธุ์พืชด้วยการปักชำกิ่งต้นม่อนในแปลงเกษตรของโรงเรียน อภิปราย และสรุปผล จัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ในชุมชน โดยมีปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ เป็นวิทยากรการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์เรื่อง การขยายพันธุ์พืชในรูปแบบต่าง ๆ การปลูก ผักสวนครัวรั้วกินได้ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้ผล การกรีดยาง การเลี้ยงสัตว์ มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ครูและนักเรียน จัดกิจกรรมการออกสำรวจป่าชุมชนในพื้นที่ บ้านหนองฮี หมู่ 12 ตำบลหนองฮี อำเภอลำปาก เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรง เกิด ความรัก ความหวงแหนและพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตน

3.4 ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนบทเรียน แสดงความคิดเห็นและเพิ่มเติมส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญ พร้อมสรุปผลของการจัดการเรียนการสอนแบบอิงสถานที่

3.5 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว จำนวน 20 ข้อ

3.6 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ จำนวน 10 ข้อ

3.7 นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งก่อนและหลังการเรียน ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ ไป ทำการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการทดลองของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวนจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และค่าเฉลี่ย คำนวนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่

4.2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการขยายพันธุ์พืช ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หาความเที่ยงตรง ได้ค่าดัชนี IOC มากกว่า 0.5

4.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้ (1) หาค่าความเที่ยงตรง ได้ค่าดัชนี IOC มากกว่า 0.5 (2) มีค่าความยากง่ายข้อ (p) อยู่ระหว่าง 0.29-0.79 (3) หาค่าอำนาจ จำแนกรายข้อ (r) ใช้วิธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) มีค่า

อำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.25-0.75 (4) หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder- Richardson Method) สูตร KR20 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ไม่ต่ำกว่า 0.60

4.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ หาค่าความเที่ยงตรง มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1

4.3. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples t-test)

สรุปผลการวิจัย

1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การขยายพันธุ์พืช หลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การขยายพันธุ์พืช หลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนรวม คะแนนเฉลี่ยรวม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวม ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
คะแนนรวมทั้งหมด ($\sum X$)	224	423
คะแนนเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$)	8.62	16.27
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.10	1.80
ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวม	43.08	81.35

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ทดสอบก่อนเรียน	20	8.62	2.10	24.41*	.000
ทดสอบหลังเรียน	20	16.27	1.80		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 คะแนน ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจ ที่มีต่อการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน			
1. ครูชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจก่อนเริ่มบทเรียนทุกครั้ง	4.88	0.33	มากที่สุด
2. ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับนักเรียน	4.92	0.27	มากที่สุด
3. ครูให้คำปรึกษา แนะนำและเปิดโอกาสให้นักเรียน ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสามารถอธิบาย ชี้แนะการเรียนรู้ในสถานที่จริงได้อย่างเข้าใจ	4.62	0.50	มากที่สุด
4. ครูเสริมแรงให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ด้วยการให้คำชมหรือรางวัลแก่นักเรียน	4.88	0.33	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาและสื่อ			
5. เนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ มีความทันสมัยและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.69	0.47	มากที่สุด
6. ใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหา (เอกสารพร้อมภาพ สไลด์ วิดีโอ แผ่นภาพ ต้นพืชจริง)	4.46	0.51	มาก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
7. สื่อการเรียนช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.50	0.51	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
8. กิจกรรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ รู้สึกสนุกสนานและอยากเรียนรู้เพิ่มเติม	4.38	0.50	มาก
9. ได้รับประสบการณ์ใหม่จากการไปศึกษานอกห้องเรียน และได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานที่เรียนรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
10. กิจกรรมการศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง พัฒนาตนเอง ชุมชน และท้องถิ่น	4.65	0.56	มากที่สุด
โดยรวม	4.69	0.10	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การขยายพันธุ์พืช หลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่เฉลี่ยร้อยละ 81.35 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้มีประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเน้นชุมชนและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ใช้แหล่งเรียนรู้จริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ เชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริง การจัดกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายและแนวคิดของ Smith, G. A. (2002) ที่อธิบายว่าการศึกษารูปแบบอิงสถานที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้บริบทของพื้นที่จริง ทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรชุมชน เป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง และนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและการลงพื้นที่ยังช่วยเสริมประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ในด้านกระบวนการเรียนรู้ การให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและร่วมกันแสวงหาความรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism Theory) ของนิราศ จันทระจิต (2560) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ โดยครูทำ

หน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Etkin, J. (2024) ซึ่งศึกษาเชิงสะท้อนจากประสบการณ์ของครูพลศึกษาในระดับมัธยมในประเทศแคนาดาหลังสถานการณ์โควิด-19 พบว่าการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ช่วยให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงในชุมชน เกิดประสบการณ์ตรง พัฒนาการคิดเชิงระบบ และตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รวมถึงเสริมสร้างความรู้สึกลึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Dewey, J. (1938). ที่เห็นว่า (1) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการลงมือปฏิบัติจริง (2) การศึกษาควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (3) การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และ (4) การจัดการเรียนรู้ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าร้อยละ 80 จึงสะท้อนว่าการเรียนรู้แบบอิงสถานที่สามารถพัฒนาทักษะสำคัญของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่ารักและหวงแหนชุมชนและสิ่งแวดล้อมของตนเอง พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

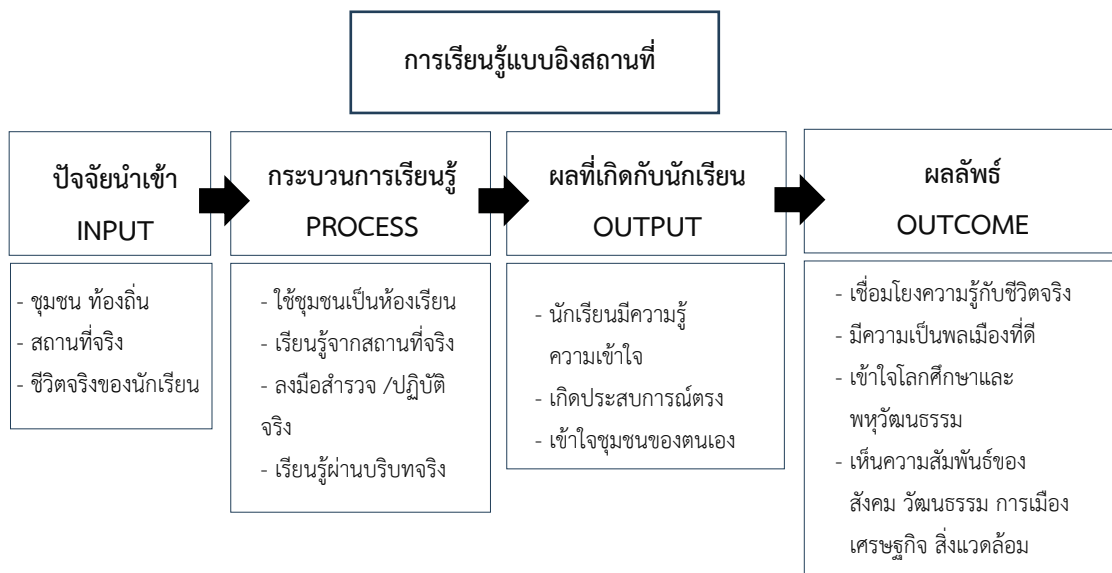
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการขยายพันธุ์พืช ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การขยายพันธุ์พืช หลังการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ที่เชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่จริงตามที่ผู้วิจัยกำหนด มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความรู้และทักษะของนักเรียน มีความสอดคล้องกับนฤชนิต โพธิ์แจ้ง และอังคณา อ่อนธานี (2565) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดอิงสถานที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม มีผลการเปรียบเทียบการรู้สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดอิงสถานที่ โดยผลการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบอิงสถานที่ เป็นแนวทางที่เหมาะสมและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่สามารถเสริมสร้างความเข้าใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักและความสนใจ เนื่องจาก

นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานที่จริงและสถานการณ์ที่ใกล้ตัว ทำให้นักเรียนสนใจใฝ่รู้ เกิดประสบการณ์ตรงในการสังเกต วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตประจำวัน เชื่อมโยงความรู้วิทยาศาสตร์เข้ากับบริบทท้องถิ่น เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ (Place-Based Learning) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.10 แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ความคาดหวัง หรือแรงจูงใจต่อนักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ อับราฮัม มาสโลว์ Abraham H. Maslow (1970) ดังนี้ 1) ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านกายภาพ ที่ส่งผลต่อผู้เรียน พร้อมเปิดใจเรียนรู้มากขึ้น 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความต้องการในเรื่องความปลอดภัยภายในห้องเรียน หรือในโรงเรียน ความปลอดภัยในพื้นที่ภาคสนาม 3) ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่ง (Love & Belonging) เน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม การให้ทำงานร่วมกัน มีการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ครูกับนักเรียน 4) ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชักถามปัญหาหรือข้อสงสัย และสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นำเสนอผลงานทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นักเรียนเกิดความภูมิใจได้รับการยอมรับจากเพื่อน ครูและชุมชน 5) ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุด (Self-Actualization Needs) นักเรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริงในพื้นที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น รู้สึกตื่นตัว และมีแรงจูงใจ สนุกสนานกับบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่จำเจ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และ ศศิธร นาม่วงอ่อน (2561) วิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ร่วมกับกระบวนการ QSCCS สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพในรูปแบบอิงสถานที่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน คือ การเรียนรู้ของนักเรียนจะมีความเชื่อมโยงและมีความหมายต่อการดำรงชีวิตภายใต้บริบทจริง ของชุมชนตนเอง เน้นให้นักเรียนได้ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่หรือห้องปฏิบัติการในการเรียนรู้ เป็น ฐานเพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านโลกศึกษาและพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์ตรงและความเข้าใจที่ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ จากการศึกษาและสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนและความเป็นพลเมืองในท้องถิ่น ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งและเห็น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของ โลกโดยรวม ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม และชุมชนร่วมกันกำหนดนโยบายและแนวทางในการเปิดพื้นที่นาร่อง เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษา โดยดึง

ศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงภูมิปัญญา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ แหล่งเรียนรู้ และภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

2. การพัฒนาการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและท้องถิ่น

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สร้างความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การจัดตั้งฐานการเรียนรู้ด้านเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดและชุมชนร่วมกันจัดตั้ง “ฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ” เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืช การเพาะกล้าไม้ การปลูกป่า และการอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นเมือง

4. การบูรณาการกิจกรรมอนุรักษ์สู่หลักสูตรและเครือข่ายความร่วมมือ

ส่งเสริมการบูรณาการวันสำคัญด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อมของชาติ เข้ากับแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิตการจัดเก็บฐานข้อมูลพันธุ์ไม้พื้นเมือง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ควรส่งเสริมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีองค์ความรู้จากภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูประจำวิชา หรือเป็นวิทยากรจากภายนอกทั้งในห้องเรียนและสถานที่จริง เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่หลากหลาย เห็นแบบอย่างที่ดีจากบุคคลจริงในพื้นที่ และเพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของนักเรียน ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ร่วมส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทของท้องถิ่น เช่น การลงพื้นที่ปฏิบัติ ทดลอง หรือสำรวจสถานที่จริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน

2. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ชุมชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่ ร่วมกันเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับบุคคลในชุมชนและการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบอิงสถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย โดยเชิญผู้มีความรู้ในพื้นที่ถ่ายทอดประสบการณ์และสาธิตกระบวนการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและความผูกพันกับท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง

3. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม สร้างความร่วมมือกับชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมและติดตามผลการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของการศึกษา ร่วมพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และโรงเรียนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวันสำคัญทางการเกษตร เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นเมืองและการขยายพันธุ์พืช เช่น 1) จัดกิจกรรมทัศนศึกษางานเกษตรระดับจังหวัด ในวันเกษตรแห่งชาติ 2) จัดกิจกรรมการดูแลรักษาแปลงสาธิต เรียนรู้การขยายพันธุ์ต้นไม้พื้นเมือง และการปลูกป่า ในวันต้นไม้ประจำปีของชาติ 3) จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้การเพาะพันธุ์พืชพื้นเมือง การสร้างฐานข้อมูลพันธุ์ไม้ การปลูกป่าชุมชน และกิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้ใกล้สูญพันธุ์ ปลูกต้นไม้ในโรงเรียนหรือชุมชน ในวันอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ป่า 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการดิน การปรับปรุงคุณภาพดิน การทำปุ๋ยหมัก และร่วมรณรงค์รักษาดินในชุมชน ในวันดินโลก 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้การอนุรักษ์น้ำ การจัดการแหล่งน้ำในโรงเรียน/ชุมชน และการทำโครงการรณรงค์ประหยัดน้ำ ในวันน้ำโลก

4. การติดตามและประเมินผลกิจกรรมโดยครูผู้สอนจากโรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม เพื่อพัฒนาทักษะ ความเข้าใจ และความตระหนักของนักเรียนโรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา 1 นครพนม ครูผู้สอนพัฒนาสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น คู่มือการเพาะพันธุ์พืชพื้นเมือง ฐานข้อมูลพันธุ์ไม้ที่มีค่าหรือแปลงเรียนรู้ดิจิทัล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ไกรกรุง. (2565). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวการศึกษาอิงสถานที่ที่มีต่อความตระหนักรู้ต่อ สภาพภูมิอากาศของนักเรียนในชุมชน “รักษ์สิ่งแวดล้อม”. (การค้นคว้าอิสระการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐธิดา พิณรัตน์. (2566). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์ และ ศศิธร นาม่วงอ่อน. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด การศึกษาอิงสถานที่ร่วมกับกระบวนการ QSCCS สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา. วารสารปัญญา วัฒน์, 10(3), 309 - 321.
- นครชัย ขาญอุไร. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. อุตรธานี : ปิงการพิมพ์.
- นฤชนิต โพธิ์แจ้ง และอังคณา อ่อนธานี. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็น ฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดอิงสถานที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7(2), 121-136.
- บุษวรรษ์ แสนปลื้ม. (2559). การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. อุตรธานี : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2562). เอกสารประกอบการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา เรื่อง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วย GPAS 5 Step. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พ.ว.) จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม. (2567). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.sesaonkp.go.th/archives/27273>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 - 2580*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/06/NATIONAL-STRATEGY-PEOPLE.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2566 - 2580)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wpcontent/uploads/2025/06/Masterplan-66-80.pdf>
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2568). “การจัดการเรียนรู้ของครูมืออาชีพ”. นครศรีธรรมราช : สำนักวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (อัดสำเนา).
- สุรวาท ทองบุ (2555). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York : Macmillan Company.
- Etkin, J. (2024). Beyond the classroom walls: Place-based and sustainable education. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 16(1), 4 - 18.
- Maslow,A. H. (1970). *Motivation and Personality*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 83(8), 584 - 594.

Innovative Leadership of School Administrators Influencing Active Learning Management Competence of Teachers in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Sawan

Anon Ekpacha¹, Nanthima Nakaphong Asvaraksha² and Phitthaya Saengsawang³

Received: March 24, 2026

Revised: May 20, 2026

Accepted: May 31, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of innovative leadership of school administrators; 2) to study the level of active learning management competence of teachers in schools; 3) to study the relationship between the innovative leadership of school administrators and the level of active learning management competence of teachers in schools; and 4) to create a predictive equation for school administrators' innovative leadership affecting teachers' active learning management competency levels. This was a quantitative research. The sample group used in this research was 313 teachers in schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office in the academic year 2025, selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient between 0.97–0.98. The statistical methods used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation

¹⁻³ Naresuan University

Corresponding author, e-mail: o.rnon8964@gmail.com Tel. 083 164 1877

coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of innovative leadership of school administrators in schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office was high; 2) the level of active learning management competence of teachers in schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office was high; and 3) the innovative leadership of school administrators significantly influenced the active learning management competence of teachers in schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office at the .01 statistical significance level; 4) the variables that had statistically significant predictive power over teachers' active learning management competence at the .05 level were: building collaborative networks with external organizations (X_4), creating an atmosphere for innovation (X_7), and creating motivation (X_3). The multiple correlation coefficient (R) was .514, the predictive power (R^2) was 26.40%, and the standard error was .105. The predictive equation for standard scores was as follows: $\hat{Z}_y = .363(X_4^*) + .169(X_7^*) + .138(X_3^*)$

Keywords: Innovative Leadership, Active Learning Management, Teachers' Active Learning Management Competence

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

อานนท์ เอกปัทมา¹ นันทิมา นาคาพงศ์ อัครวิทย์² และ พิทยา แสงสว่าง³

Received: March 24, 2026

Revised: May 20, 2026

Accepted: May 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 313 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.97–0.98 และสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

¹⁻³ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Corresponding author, e-mail: o.non8964@gmail.com Tel. 083 164 1877

ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก (X_4) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_7) และการสร้างแรงจูงใจ (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .514 อำนาจการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 26.40 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .105 เขียนเป็นสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $\hat{Z}_y = .363(X_4^*) + .169(X_7^*) + .138(X_3^*)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และขับเคลื่อนประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทใหม่ ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) นวัตกรรมในความหมายร่วมสมัยหมายถึงการบูรณาการองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการหรือแนวปฏิบัติใหม่ที่สร้างคุณค่าแก่สังคม (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2561) ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำการศึกษาในยุคดิจิทัล ที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

นโยบายการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างเป็นระบบผ่านแนวทาง “Active Learning ด้วย 5 STEPs” เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สถาบัน

พัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2561) แต่การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติยังเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านความพร้อมของครู วัฒนธรรมองค์กร และการสนับสนุนจากผู้บริหาร งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการบูรณาการองค์ความรู้ (ตรี ภูวิโคตรธกุล, วัลลภา อาริรัตน์, และประกฤติยา ทักษิโณ, 2562; Higgins, J. M., 2011) จึงสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจในการพัฒนาองค์กรด้วยการบริหารจัดการที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และสามารถจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์, 2567) ทั้งนี้การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สามารถสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสนับสนุนให้ครูพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการออกแบบแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และยกระดับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างยั่งยืนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงแห่งศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 1,664 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 313 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรและพัฒนาแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ($IOC = 0.80-1.00$) และทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามด้าน

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 ก่อนนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นสร้างแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form และจัดทำลิงก์ QR Code สำหรับการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัด เมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูลได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 313 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าความถี่และร้อยละเพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ความถี่ (Frequency) 2) ร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย (Mean) 4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 5) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ 6) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.22) ดังปรากฏในตารางที่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์

(n=313)

ข้อที่	ตัวแปรพยากรณ์	$\bar{X}$	S.D.	อยู่ในระดับ
1	การมีวิสัยทัศน์	4.32	0.19	มาก
2	การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	4.30	0.20	มาก
3	การสร้างแรงจูงใจ	4.33	0.25	มาก
4	การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก	4.31	0.21	มาก
5	การบริหารความเสี่ยง	4.34	0.23	มาก
6	การคิดสร้างสรรค์	4.34	0.24	มาก
7	การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.33	0.23	มาก
รวมเฉลี่ย		4.32	0.22	มาก

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านที่ 5 การบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.23) ด้านที่ 6 การคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.24) ด้านที่ 7 การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.23) ด้านที่ 3 การสร้างแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.25) ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.19) ด้านที่ 4 การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.21) และด้านที่ 2 การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.20) ตามลำดับ

2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.27) ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์

(n=313)

ข้อที่	ตัวแปรเกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	อยู่ในระดับ
1	การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.32	0.23	มาก
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	4.35	0.30	มาก
3	การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.33	0.24	มาก
4	การประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง	4.33	0.28	มาก
5	การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงรุกของครู	4.35	0.28	มาก
รวมเฉลี่ย		4.34	0.27	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านที่ 5 การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงรุกของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.30) ด้านที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.24) ด้านที่ 3 การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.24) ด้านที่ 4 การประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.28) และด้านที่ 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ($r = .151 - .450$) ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ($r = .450$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรเชิงนวัตกรรม ($r = .373$) แสดงให้เห็นว่าการ

สนับสนุนความร่วมมือและบรรยากาศองค์กรมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก(X_4) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม(X_7) และด้านการสร้างแรงจูงใจ(X_3) โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ร้อยละ 26.40 ($R^2 = .264$, Adjusted $R^2 = .257$, $F = 16.279$, $p < .001$)

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 3.024 + .195(X_4^*) + .040(X_7^*) + .067(X_3^*)$$

และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_y = .363(X_4^*) + .169(X_7^*) + .138(X_3^*)$$

โดยด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด รองลงมาคือด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทการศึกษาปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการความเสี่ยง การคิดสร้างสรรค์ และการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่าสถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านนโยบายการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล และความคาดหวังของสังคม ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม สามารถวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงและกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (Higgins, J. M., 1995) นอกจากนี้ Hender, J. (2003) อธิบายว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ

การคิดสร้างสรรค์และสนับสนุนการทดลองแนวทางใหม่ ๆ ภายในองค์กร ขณะที่ Gliddon, D. G. (2006) ชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องอาศัยความสามารถในการคาดการณ์อนาคต การคิดเชิงกลยุทธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Lindegaard, G. (2009) ที่อธิบายว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมในยุคใหม่ต้องสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อสร้างคุณค่าใหม่ให้กับองค์กร รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา กันถิ่น, มนต์ภัสร์ มโนการณ และธารณ ทองเอก (2560); สมพงษ์ เชือกพรหม, พงนิย มั่งคั่ง, และอำนาจ บุญประเสริฐ (2565) และเฉลิมพล ดีสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าครูมีความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยดังกล่าวอาจอธิบายได้จากแนวการปฏิบัติในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งผลให้ครูมีการปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Cremin, T., & Barnes, J., 2018) นอกจากนี้ Jukes, I., Mc Cain, T., & Crockett, L. (2021) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นสมรรถนะสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและส่งเสริมการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ขณะที่ Anderson, R. C., Bousselot, T. (2022) อธิบายว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์นรินทร์ นิลรัตน์ศิริกุล (2563); ศรีถาวรณ ไส้โสภา (2565) และสุพรรณิการ์ สุททหลวง (2565) ที่พบว่า ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องสามารถช่วยยกระดับสมรรถนะการสอนเชิงรุกของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็น

ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสามารถสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจและความมั่นใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองมากยิ่งขึ้น (Alharbi, I. B. A., 2021) นอกจากนี้ Higgins, J. M. (1995), Hender, J. (2003) และ Gliddon, D. G. (2006) ต่างอธิบายว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องสามารถสนับสนุนทรัพยากร กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กรโดยตรง ขณะที่ Lindegaard, G. (2009) อธิบายว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการเปิดรับองค์ความรู้จากภายนอกองค์กรเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยผลักดันนวัตกรรมในองค์กร ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกิริญา กองคำ และธดา สิทธิธาดา (2564); สมพงษ์ เชือกพรหม, พงนิย์ มั่งคั่ง, และอำนาจ บุญประเสริฐ (2565); ปิยโชติ รอดหลง (2565) และเฉลิมพล ดีสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจ โดยตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้ร้อยละ 26.40 อำนาจการพยากรณ์ของตัวแปรทั้งสามสะท้อนว่ามีมิติของภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อความคิดสร้างสรรค์ และการเสริมแรงเชิงบวกต่อบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hender, J. (2003) และ Gliddon, D. G. (2006) ที่ชี้ว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องสามารถสร้างสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงแนวคิดของ Lindegaard, G. (2009) ที่เน้นบทบาทของเครือข่ายภายนอกในการสนับสนุนนวัตกรรมในองค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Deng, Q., Zheng, B., & Chen, J. (2020) และ Anderson, R. C., Boussetot, T. (2022) ที่พบว่าบรรยากาศและการสนับสนุนจากองค์กรมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรูเชิงสร้างสรรค์ของครู นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกิริญา กองคำ

และธดา สิทธิธาดา (2564); สมพงษ์ เชื้อกพรหม, พจนีย์ มั่งคั่ง, และ อำนาจ บุญประเสริฐ (2565) เฉลิมพล ดีสวัสดิ์ (2566) และเพชรรัตน์ อิมินกุล และปราการ เกิดมีสุข (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอธิบายและพยากรณ์ผลลัพธ์ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาการสอนของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สามารถสังเคราะห์ได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูไม่ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาครูเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะการสร้างเงื่อนไขทางการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประกอบด้วย 3 กระบวนการสำคัญ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครู ซึ่งทั้งสามกระบวนการทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ครูได้รับองค์ความรู้และทรัพยากรจากภายนอกองค์กร มีบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ และมีแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของครูในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาที่เน้นนวัตกรรมสามารถช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม

ดังนั้นองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้จึงเสนอแนวทางสำคัญว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูควรเริ่มต้นจากการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดย

เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล องค์กร และระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยจัดโครงการอบรมหรือพัฒนาผู้บริหารที่มุ่งเน้นการสร้างวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้ครูมีโอกาสทดลองแนวทางการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยอมรับความหลากหลายของแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารและพัฒนาครูผู้สอน โดยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2561). *แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ตรี ภูวิโคตรธนกุล, วัลลภา อาริรัตน์, และประกฤติยา ทักษิโณ. (2019). โมเดลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา : โมเดลแข่งขันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและภาวะผู้นำเชิงวิชาการ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(2), 70-84.
- ปวีณา กันถิน, มนต์นภัส มโนการณ, และธารณ ทองงอก. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5*. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(3), 1833–1848.
- สมพงษ์ เชื้อกพรหม, พจนีย์ มั่งคั่ง, และ อำนาจ บุญประเสริฐ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(86), 123–139.
- Alharbi, I. B. A. (2021). Innovative leadership: A literature review paper. *Open Journal of Leadership*, 10(3), 214–229.
- Anderson, R. C., Boussetot, T. (2022). How am I a creative teacher? Beliefs, values, and affect for integrating creativity in the classroom. *Teaching and Teacher Education*, 110(2), 103583.
- Cremin, T., & Barnes, J. (2018). Creativity and creative teaching and learning. In T. Cremin & J. Barnes (Eds.), *Learning to teach in the primary school*. London : Routledge.

- Jukes, I., Mc Cain, T., & Crockett, L. (2010). *Understanding the digital generation: teaching and learning in the new digital landscape*. Melbourne : Hawker Brownlow Education.
- Deng, Q., Zheng, B., & Chen, J. (2020). The relationship between personality traits, resilience, school support, and creative teaching in higher school physical education teachers. *Frontiers in Psychology*, 11, 568906.
- Gliddon, D. G. (2006). *Forecasting a competency model for innovation leaders using a modified Delphi technique*. (Dissertation Doctor of Philosophy. Workforce Education and Development). Pennsylvania : The Pennsylvania State University.
- Hender, J. (2003). *Innovation leadership: Roles and key imperatives*. London : Grist Ltd.
- Higgins, J. M. (1995). *Innovate or evaporate: Test & improve your organization IQ – Its innovation quotient*. New York : Quorum Books.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Lindegaard, G. (2009). *The open innovation revolution: Essentials, roadblocks, and leadership skills*. Hoboken, NJ : John Wiley & Sons.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco, CA : Jossey-Bass.

Inclusive Leadership of School Administrators in the Digital Era within the Doi Inthanon School Cluster under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office

Thitiphath Anakavej¹, Sittichai Mulkhien² and Phuwanat Mulkhian³

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of inclusive leadership of school administrators in the digital era; and 2) to study guidelines for developing inclusive leadership of school administrators in the digital era within the Doi Inthanon school cluster under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods research approach was used, incorporating quantitative and qualitative research. Quantitative data was collected using questionnaires with a reliability coefficient of 0.965 from a sample of 191 school administrators and teachers, with the sample size determined using the Krejcie-Morgan formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was collected through interviews with five experts and analyzed using content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of inclusive leadership of school administrators in the digital era was high ($\bar{X} = 4.32$, S.D.= 0.78); and 2) guidelines for developing inclusive leadership of school

¹⁻³ North-Chiang Mai University

² Corresponding author, north_thi@hotmail.com Tel. 091-8524662

administrators in the digital era indicated that school administrators should enhance their management capabilities by utilizing digital technology to increase efficiency, reduce workload, and support the work of personnel. They should shift their role from a commanding leader to one who promoted, supported, and provided opportunities for personnel participation, emphasizing constructive listening to feedback and using mistakes as information for improvement. In addition, administrators should promote transparent, fair, and unbiased management, create a learning culture that supported self-assessment and collaborative development, and serve as role models in creating a safe atmosphere and space within the school. They should provide opportunities for all personnel to participate in defining the vision and direction of development, emphasize positive communication, and promote diverse teamwork to drive sustainable development within the school.

Keywords: School Administrators, Inclusive Leadership in The Digital Era, Doi Inthanon School Cluster

ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

จิตติพัทธ์ อนรรฆเวช¹ สิทธิชัย มูลเขียน² และภูวนาท มูลเขียน³

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น คือ 0.965 ในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 191 คน จากตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย จากการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.78) และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่าผู้บริหารควรลดภาระงานด้วยเทคโนโลยีและปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนที่รับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง พร้อมยอมรับความผิดพลาดเพื่อนำมาปรับปรุง ส่งเสริมความโปร่งใสในการตัดสินใจโดยปราศจากอคติ สร้างวัฒนธรรมการประเมินตนเอง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

¹⁻³ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่; North-Chiang Mai University

Corresponding author, north_thi@hotmail.com Tel. 091-8524662

เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกส่วนมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เน้นการสื่อสารเชิงบวก และสร้างทีมงานที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สหวิทยาเขตกลุ่ม
ดอยอินทนนท์

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การบริหารการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจโลก และความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายด้านผู้นำ ทรัพยากร การมีส่วนร่วม ระบบ และนโยบาย ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การบริหารขาดประสิทธิภาพ เกิดช่องว่างการเรียนรู้ และลดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ และรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับการบริหารให้เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ผู้นำยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญารัฐกรณ์ จันทรทอง (2561) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ในโลกปัจจุบันที่มีความหลากหลายสูง ผู้นำจำเป็นต้องปรับรูปแบบภาวะผู้นำเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ฤทธิดา วงษ์พุ่มม่วง และคณะ (2567) พบว่า ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย การเปิดกว้างในความคิด ความไว้วางใจ ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความหลากหลาย และการมีส่วนร่วม รูปแบบดังกล่าวช่วยเพิ่มนวัตกรรม ความพึงพอใจของบุคลากร และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว สอดคล้องกับกิตติกวินท์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้ประกอบการ SMEs มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

ความสำเร็จทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จทางธุรกิจมากที่สุด

เนื่องจากสภาพการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ครอบคลุมหลายอำเภอและเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ เพศ อายุ และฐานะทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำและประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป โรงเรียนในพื้นที่มีบุคลากรทางการศึกษา 378 คน และนักเรียน 7,393 คน ทำให้เกิดความแตกต่างด้านมุมมองและวิถีชีวิต ความหลากหลายดังกล่าวส่งผลให้การบริหารจัดการและการขับเคลื่อนพัฒนาสถานศึกษาประสบความสำเร็จและความท้าทายและขาดประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่, 2568)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นรากฐานการบริหารที่เท่าเทียมและทันสมัย โดยเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับตัวของผู้บริหารท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วควบคู่ไปกับการยอมรับความหลากหลายของบุคลากรในพื้นที่เฉพาะ ซึ่งผลการศึกษาคือช่วยยกระดับสมรรถนะที่แท้จริงและสร้างแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบททางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มดอยอินทนนท์ได้อย่างตรงจุด อันจะส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นพิมพ์เขียวในการยกระดับศักยภาพผู้บริหารให้มีความเป็นผู้นำยุคใหม่ที่สามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมการศึกษาและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับความท้าทายในโลกดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยค้นคว้า ดำเนินการ วารสาร บทความ แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

1.1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2568 ประกอบด้วย 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจอมทอง โรงเรียนฮอดพิทยาคม โรงเรียนแม่แจ่ม โรงเรียนดอยเต่าวิทยาคม โรงเรียนนอมก๋อยวิทยาคม และโรงเรียนแม่ตืนวิทยาคม รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 378 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่, 2568)

1.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 191 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) จากประชากรจำนวน 378 คน และดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ และดำรงตำแหน่งบริหารในสถานศึกษาปัจจุบันไม่น้อยกว่า 1 ปี และ (2) ครูผู้สอน จำนวน 170 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยการจับฉลากจากบัญชีรายชื่อครูของแต่ละสถานศึกษา ทั้ง 6 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษา

1.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมุ่งมั่น 2) ด้านความกล้าหาญ 3) ด้านการรับรู้ถึงอคติ 4) ด้านความอยากรู้อยากเห็น 5) ด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม และ 6) ด้านการทำงานร่วมกัน นำแบบสอบถามงานวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) รวมไปถึงความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนทางภาษา โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้เป็นค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการกำหนดคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญ และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.965 จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัด สพม.เชียงใหม่ เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมในยุคดิจิทัล โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อสรุปสถานภาพและระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ที่มีประสบการณ์บริหาร 10 ปีขึ้นไปและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ เพื่อนำประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขต กลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหาร สถานศึกษายุคดิจิทัลในสหวิทยาเขต กลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

(n= 191)

ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ดิจิทัล	ในยุค	ระดับภาวะผู้นำ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านที่ 1 ความมุ่งมั่น		4.30	0.817	มาก
ด้านที่ 2 ความกล้าหาญ		4.23	0.817	มาก
ด้านที่ 3 การรับรู้ถึงอคติ		4.27	0.879	มาก
ด้านที่ 4 ความอยากรู้อยากเห็น		4.30	0.795	มาก
ด้านที่ 5 ความฉลาดทางวัฒนธรรม		4.41	0.694	มาก
ด้านที่ 6 การทำงานร่วมกัน		4.43	0.732	มาก
โดยรวม		4.32	0.789	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.= 0.73) รองลงมาคือ ด้านความฉลาดทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.41$, S.D.= 0.69) ด้านความมุ่งมั่น และด้านความอยากรู้อยากเห็น ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.80) และด้านการรับรู้ถึงอคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D.= 0.88) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความกล้าหาญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.82) เช่นเดียวกัน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า

2.1 *ด้านความมุ่งมั่น* ผู้บริหารสถานศึกษาควรลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างโปร่งใส อีกทั้งส่งเสริมการพัฒนาครูตามความต้องการรายบุคคลผ่านการอบรม การศึกษาต่อ การวิจัย และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้งปรับบทบาทตนเองเป็นผู้สนับสนุนการทำงาน กระจายอำนาจ ส่งเสริมนวัตกรรม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยจากความผิดพลาด พร้อมทั้งดูแลคุณภาพชีวิตครูทั้งด้านกายและจิตใจ

2.2 *ด้านความกล้าหาญ* ผู้บริหารควรประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์จากทุกภาคส่วน โดยใช้ข้อมูลและเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกลาง เมื่อได้รับข้อเสนอแนะควรรับฟังอย่างสงบ ไม่โต้แย้ง และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานอย่างจริงจัง พร้อมทั้งสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ตลอดจนยอมรับข้อจำกัดและความผิดพลาดของตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.3 *ด้านการรับรู้ถึงอคติ* ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอคติผ่านการอบรม และกิจกรรมสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ กำหนดเกณฑ์การตัดสินใจที่ชัดเจน โปร่งใส และอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ เปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่หลากหลาย พร้อมบันทึกเหตุผลในการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม รวมถึงมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และช่องทางร้องเรียนที่ปลอดภัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักความเป็นธรรมและเคารพความหลากหลาย

2.4 *ด้านความอยากรู้อยากเห็น* ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมการรับฟังอย่างตั้งใจ เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายโดยไม่ตัดสินล่วงหน้า และตั้งคำถามเพื่อทำความเข้าใจบริบทเชิงลึก ควรลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพจริงของครู นักเรียน และชุมชน เพื่อใช้ข้อมูลที่หลากหลายในการตัดสินใจ พร้อมทั้งเปิดรับข้อเสนอแนะและปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานอย่างยืดหยุ่น และสร้างสรรค์

2.5 *ด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม* ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมองค์กรที่เน้นการเคารพความแตกต่างและการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายร่วม โดยส่งเสริมกิจกรรมที่

สร้างความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการทำงานข้ามวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบการสื่อสารที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเคารพความแตกต่าง พร้อมทั้งสร้างกลไกรับฟังความคิดเห็นและยกย่องความสำเร็จร่วมกัน

2.6 **ด้านการทำงานร่วมกัน** ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการเปิดรับความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่าง และกล้ารับฟังคำวิจารณ์ ร่วมกับบุคลากรในการกำหนดทิศทางการทำงานที่ให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกและการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีช่องทางสื่อสารที่หลากหลายและปลอดภัย สนับสนุนการเรียนรู้จากความผิดพลาด พร้อมทั้งดูแลสุขภาพจิตและสร้างความปลอดภัยทางจิตใจในการทำงาน

สรุปผลการสังเคราะห์แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับครูอย่างรอบด้าน ลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการทำงาน และปรับบทบาทจากการสั่งการเป็นการสนับสนุน ผู้บริหารควรประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ เปิดรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง กล้ายอมรับความผิดพลาด และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม ควรสร้างความตระหนักรู้เรื่องอคติ กำหนดเกณฑ์การตัดสินใจที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรม พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมการรับฟังและการเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมองค์กร ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม สื่อสารเชิงบวก สร้างพื้นที่ปลอดภัย และดูแลคุณภาพชีวิตบุคลากรเพื่อการทำงานอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลจากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1 ระดับภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.79) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วม

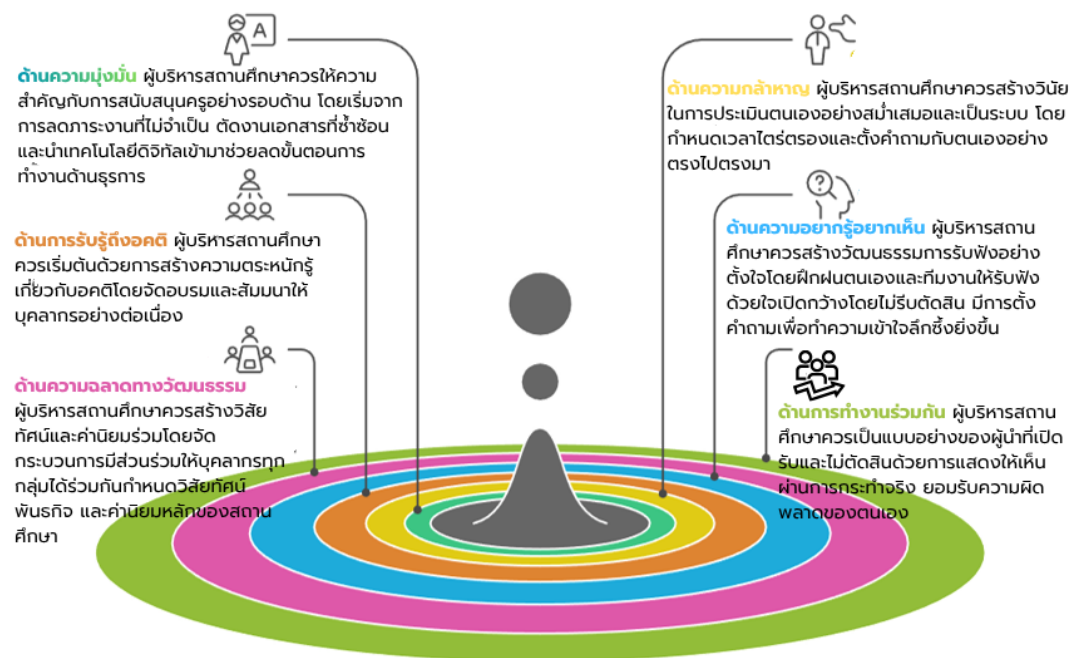
ในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เคารพความแตกต่าง นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน ทำให้การสื่อสารและการดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เป็นธรรม และสนับสนุนการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิสร ไชยพันธ์ และ ญัฐฐติ สัพโส (2569) ที่พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.54) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารควรลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครู และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการบริหารงานควบคู่กับการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมการประเมินตนเอง การรับฟังความคิดเห็น และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการบริหารอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางวัฒนธรรม การทำงานร่วมกัน การสื่อสารเชิงบวก และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่ไว้วางใจและปลอดภัย เพื่อให้การพัฒนาองค์กรเกิดความยั่งยืนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทจากผู้สั่งการไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการทำงานในยุคดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหาร ยึดหลักความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนให้ความสำคัญกับความหลากหลายและการทำงานร่วมกันของบุคลากร เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ สุทธิชัยกุล และคณะ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารและการสื่อสารในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพองค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็น ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงใหม่ อย่างเป็นระบบ โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่ม ดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงใหม่

จากการวิจัยภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงใหม่ นั้นผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย แบ่งได้ 6 ด้าน รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านความมุ่งมั่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนครูอย่างรอบด้าน โดยเริ่มจากการลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ตัดงานเอกสารที่ซ้ำซ้อนออก และนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยลดขั้นตอนการทำงานด้านธุรการ
2. ด้านความกล้าหาญ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวินัยในการประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ โดยกำหนดเวลาไตร่ตรองและตั้งคำถามกับตนเองอย่างตรงไปตรงมา
3. ด้านการรับรู้ถึงอคติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอคติโดยจัดอบรมและสัมมนาให้บุคลากรอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านความอยากรู้อยากเห็น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมการรับฟังอย่างตั้งใจโดยฝึกฝนตนเองและทีมงานให้รับฟังด้วยใจเปิดกว้างโดยไม่รีบตัดสิน มีการตั้งคำถามเพื่อทำความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น
5. ด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมโดยจัดกระบวนการมีส่วนร่วมให้บุคลากรทุกกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมหลักของสถานศึกษา
6. ด้านการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างของผู้นำที่เปิดรับและไม่ตัดสินด้วยการแสดงให้เห็นผ่านการกระทำจริง ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ในสหวิทยาเขตกลุ่มมอดยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายลดภาระงานส่วนเกินและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการครู
2. สถานศึกษานำร่อง ควรกำหนดนโยบายกระจายอำนาจการออกแบบการสอน และเปิดพื้นที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

3. กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนทรัพยากรเพื่อพัฒนาครูรายบุคคลผ่านการวิจัยและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายสร้างภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนที่รับฟังอย่างจริงใจและมอบหมายงานตามศักยภาพบนพื้นฐานความปลอดภัย

5. คณะกรรมการสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายบริหารงานที่โปร่งใสเป็นธรรม และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมผ่านกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักวิจัยและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ควรนำผลการศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำไปใช้เป็นฐานข้อมูลวิชาการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลในกลุ่มดอยอินทนนท์ ให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม สำหรับมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างเป็นระบบ

3. คณะกรรมการขับเคลื่อนสหวิทยาเขตกลุ่มดอย ควรนำผลการวิจัยเปรียบเทียบไปใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของแต่ละพื้นที่ เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ร่วมกันในการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบครอบคลุมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้มีความเป็นเลิศเท่าเทียมกันทุกวิทยาเขต

เอกสารอ้างอิง

กิตติกวินท์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์. (2565). ภาวะผู้นำแบบ Inclusive Leadership ต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจช่วงสถานการณ์ COVID-19 : กรณีศึกษาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 6(2), 1-14.

- ณธิดา วงษ์พุ่มม่วง, ปิยะมาศ สือสวัสดิ์วณิชย์ และวิไลลักษณ์ เสรีตระกูล. (2567). รูปแบบผู้นำที่ครอบคลุมในโลกที่มีความหลากหลาย. *Journal of Modern Learning Development*, 9(2), 669-683.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สมบัติ สุทธิชัยกุล, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว และไพโรภ รัตนชูวงศ์. (2568). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาตอแยนางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารครุศาสตร์ราชภัฏ เชียงใหม่*, 4(3), 33-47.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. (2568). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *รายงานการศึกษาและพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. เข้าถึงได้จาก <https://eva.obec.go.th/publicationbook/808/>
- อดิสร ไชยจันทร์ และ ณัฐวุฒิ สัพโส. (2569). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 9(2), 577-586.

The Application of Buddhist Dhamma Principles to Enhance the Roles and Duties of Subdistrict Headmen and Village Headmen in Nam Song Sub-district, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province

Pak Pakdeeod¹

Received: May 15, 2025

Revised: June 30, 2026

Accepted: June 30, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province; 2) to study the relationship between Buddhist Dhamma principles and the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province; and 3) to propose guidelines for applying Buddhist Dhamma principles to enhance the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province. This research employed a mixed-methods approach. In the quantitative research, a questionnaire with a reliability coefficient of 0.914 was distributed to a sample of 372 people, and data was analyzed using descriptive statistics and Pearson correlation coefficient. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with purposively selected key informants, using descriptive content analysis. The research

¹ Uthai Thani Provincial Administrative Organization

Corresponding author, e-mail: i3epak@gmail.com Tel 084-8123555

findings revealed that 1) the overall level of the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province based on Brahnavihara 4 was moderate ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.70). The overall level of the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province was also moderate ($\bar{X}$ = 3.17, S.D. = 0.76); 2) The relationship between Buddhist Dhamma principles and the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen showed a strong overall positive correlation (r = 0.712) and ; 3) guidelines for applying Buddhist Dhamma principles to enhance the roles and responsibilities of subdistrict headmen and village headmen in Nam Song Subdistrict, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province found that (1) subdistrict headmen and village headmen should sincerely care for and resolve the problems of the people; (2) good relations between community leaders and the people should be promoted; (3) people should be encouraged, praised, and shown compassion; (4) cooperation and acceptance should be built among stakeholders in the community; (5) people should be cared for and assisted equally and fairly; (6) peace, order, and security should be maintained in the community; and (7) unity and cooperation should be promoted for community development.

Keywords: Application, To Enhance the Roles and Responsibilities of Subdistrict Headmen and Village Headmen, Buddhist Dhamma Principles

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบล น้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์

ภาค ภาคีรอด¹

Received: May 15, 2025

Revised: June 30, 2026

Accepted: June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) เสนอแนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ในการวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.914 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.70) ส่วนระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.17, S.D. = 0.76) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนัน

¹ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี

Corresponding author, e-mail: i3epak@gmail.com Tel 084-8123555

และผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกันเป็นคู่ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.712$) และ 3) แนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า (1) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรดูแลและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างจริงจัง (2) ควรส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชน (3) ควรให้กำลังใจ ยกย่อง และแสดงความเมตตาต่อประชาชน (4) ควรสร้างความร่วมมือและการยอมรับระหว่างผู้เกี่ยวข้องในชุมชน (5) ควรให้การดูแลและช่วยเหลือประชาชนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม (6) ควรดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชุมชน และ (7) ควรส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: การประยุกต์, การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน, หลักพุทธธรรม

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการ ส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่างๆนอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่น และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2566) การจัดการปกครองอำเภอให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น โดยนายอำเภอมีนักปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยในการปฏิบัติงานในตำบลและหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล (ราชกิจจานุเบกษา, 2457)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 8 พ.ศ. 2557 บัญญัติว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตาม

พระราชบัญญัตินี้ และเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminalต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็น คนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมี ฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อ นำเสนอต่อส่วนราชการ เพื่อให้คงมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในทุกตำบล หมู่บ้านต่อไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็น บุคลากรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อผลสำเร็จของงานตามภารกิจของกระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง งานด้านการปกครองท้องที่ การรักษาความสงบเรียบร้อย และการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม ในระดับตำบล หมู่บ้าน และถือเป็นฟันเฟืองสำคัญในการปฏิบัติงานของราชการส่วนภูมิภาค เพื่อนำ ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนไปสู่การแก้ไขอย่างรวดเร็ว (อนุพงษ์ เผ่าจินดา, 2565)

ตำบลน้ำทรงตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ด้านฝั่งซ้ายของแม่น้ำ เจ้าพระยา) ห่างจากที่ว่าการอำเภอพยุหะคีรี ประมาณ 15 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดนครสวรรค์ประมาณ 35 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับตำบลยางขาว อำเภอพยุหะคีรี ทิศใต้ติดต่อกับตำบลหาดทอง อำเภอเมืองอุทัยธานี ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลเนินแจง อำเภอเมืองอุทัยธานี เขต การปกครองตำบลน้ำทรงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวัดใหม่ หมู่ที่ 2 บ้านวัดสำโรง หมู่ที่ 3 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 4 บ้านบางเดื่อ หมู่ที่ 5 บ้านท่าแดง หมู่ที่ 6 บ้านแหลมยาง หมู่ที่ 7 บ้านสระเศรษฐี หมู่ที่ 8 บ้านหนองอีเต็ง หมู่ที่ 9 บ้านหนองคล่อ หมู่ที่ 10 บ้านหนองน้ำทรง และหมู่ที่ 11 บ้านหาดเจริญ ประชากรในพื้นที่ตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัด นครสวรรค์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,181 คน ประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวน 5,180 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,037 หลังคาเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง, 2565)

ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านภายใต้บริบทการทำงานที่ใกล้ชิดกับ ประชาชน หลักพุทธธรรมที่จะช่วยนำพาให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ คือ พรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้การดูแลช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรที่ อยู่ในการปกครองเพื่อนำไปสู่ความสงบเรียบร้อย และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรได้ จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การประยุกต์หลัก

พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อทราบระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง และแนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราษฎรและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ คำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.914 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ราษฎรในพื้นที่ตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 11 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 5,180 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน โดยใช้สูตรของ

Taro Yamane จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน ตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1). สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาถึงปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรม พรหมวิหาร 4 กับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน โดยมีการเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) ปกครองอำเภอ จำนวน 1 คน 3) ผู้นำท้องที่ จำนวน 5 คน 4) ฝ่ายผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 คน 5) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 6) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน และ 7) ประชาชน จำนวน 2 คน แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาบันทึกเป็นข้อความหรือถอดบันทึกเสียงเป็นข้อความมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านเมตตา ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.65) รองลงมาด้านมุทิตา ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.74) ด้านกรุณา ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.71) และด้านอุเบกขา ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.72) ตามลำดับ ส่วนระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการปกครองราษฎร ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.71) รองลงมาด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.81) และด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = 0.712$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คู่ของด้านเมตตากับด้านการปกครองราษฎรมีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.839$) รองลงมา คู่ของด้านมุทิตากับด้านการปกครองราษฎรมีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.800$) และ คู่ของด้านมุทิตากับด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยมีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.263$) ตามลำดับ

3. แนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรงอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ 1) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรจะต้องดูแลแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ส่งเสริมสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดี 2) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในชุมชน 3) มีการกล่าวคำยกย่อง ชื่นชม ยินดี สร้างขวัญและกำลังใจ ให้ความเมตตาและเอื้อเฟื้อต่อประชาชน 4) สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือให้เกิดขึ้นทำให้ประชาชนและผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับ 5) ให้การดูแล ช่วยเหลือผู้ร่วมงานและประชาชนด้วยความเท่าเทียมและเป็นธรรม 6) ให้การสอดส่องดูแลรักษาความสงบสุข

เรียบง่ายเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 7) ควรสร้างความสมานฉันท์ ความสามัคคี และความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.72) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบราชการและความคาดหวังของประชาชนที่หลากหลาย ทำให้การนำหลักเมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา มาใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละสถานการณ์ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของจิโรจน์ กิจศิลป์ชัย และคณะ (2567) ที่พบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15, S.D. = 1.069) และระดับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.17, S.D. = 0.76) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบภารกิจที่หลากหลาย ทั้งด้านการปกครอง การพัฒนาชุมชน และการรักษาความสงบเรียบร้อย ภายใต้ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และความซับซ้อนของปัญหาสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับพระครูอุทิศปริยัติโสภณ (สุข สุ่มงคโล) และวัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2567) ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.44)

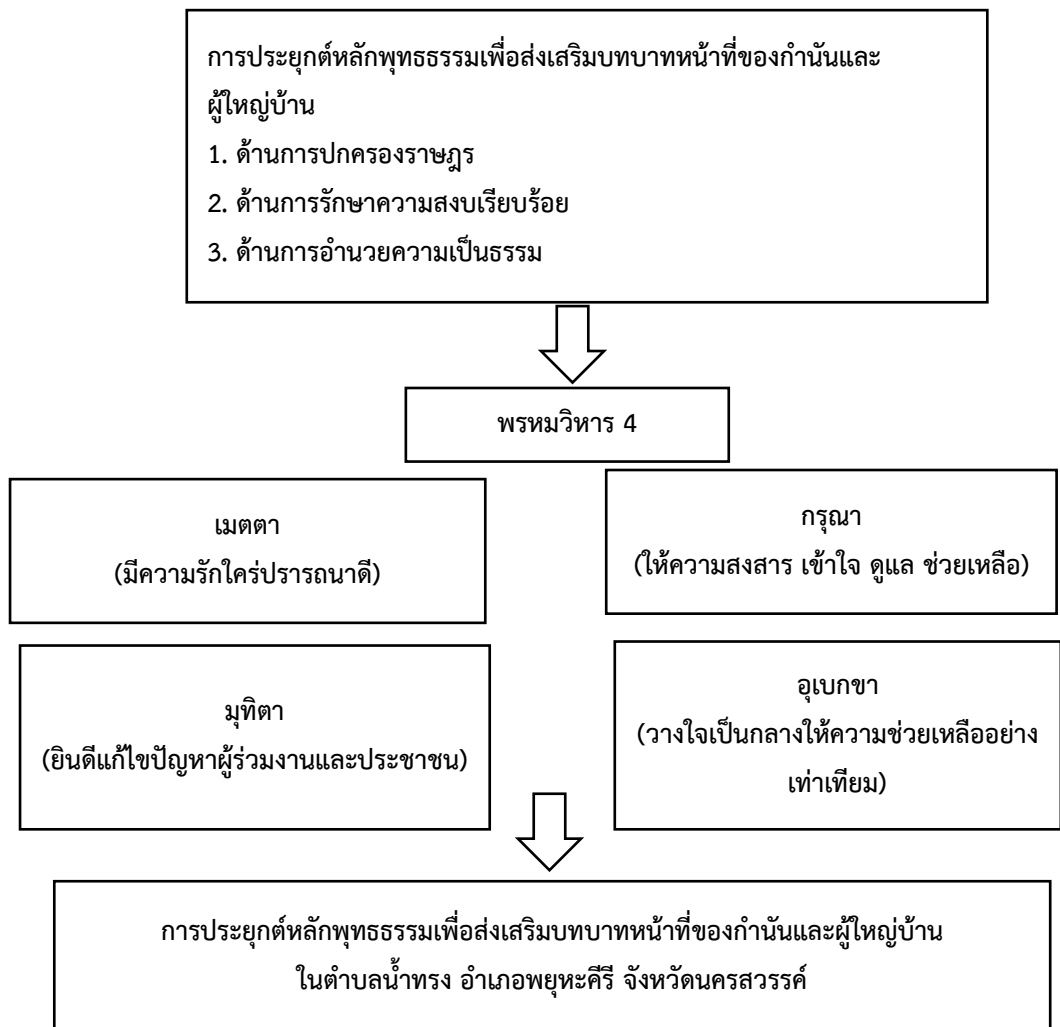
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.712) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ทั้งในด้านการดูแลทุกข์สุขของประชาชน การสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน และการวางตนอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้การยึดถือหลักธรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจิโรจน์

กิจศิลป์ชัย และคณะ(2567) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับการส่งเสริมการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก ($r = 0.277$)

3. แนวทางในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรดูแลและแก้ไขปัญหาของประชาชนด้วยความจริงใจ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดี สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับประชาชน มีการยกย่อง ชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อ และเป็นธรรม รวมทั้งดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป เหลืองทองคำ และสมภพ ระวังบุทซ์ (2564) ที่พบว่า ควรส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเมตตาและกรุณา มุ่งช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และยึดหลักอุเบกขาในการบริหารงานด้วยความเป็นกลาง โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อประโยชน์สูงสุดของส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษา การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลน้ำทรง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐ เป็นผู้นำของชุมชน และเป็นผู้แทนของประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน จะต้องดูแลแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ส่งเสริมสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดี เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในชุมชน มีการกล่าวคำยกย่อง ชื่นชม ยินดี สร้างขวัญและกำลังใจ ให้ความเมตตาและ

เอื้อเพื่อต่อประชาชน ให้การดูแลแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ส่งเสริมสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดี สร้างความสัมพันธ์และร่วมมือให้เกิดขึ้นทำให้ประชาชนและผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับ ให้การดูแล ช่วยเหลือผู้ร่วมงานและประชาชนด้วยความเท่าเทียมและเป็นธรรม ให้การสอดส่องดูแลรักษาความสงบสุขเรียบร้อยเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความสมานฉันท์ ความสามัคคี และความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลและตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่
2. กรมการปกครอง และที่ทำการปกครองจังหวัดหรืออำเภอ ควรกำหนดนโยบายให้มีการบรรจุรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านไว้ในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการประจำปีอย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงาน การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
3. กรมการปกครอง ร่วมกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยจัดโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ คุณธรรม และการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กรมการปกครอง ที่ทำการปกครองจังหวัด และที่ทำการปกครองอำเภอ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดมาตรการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการ

ปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2. กรมการปกครอง สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน

3. ที่ทำการปกครองอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน การให้บริการประชาชน และการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิโรจน์ กิจศิลป์ชัย และคณะ. (2567). การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(6), 1451-1462.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2566). พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457. เข้าถึงได้จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่_พ.ศ._2457#cite_note-8
- ประทีป เหลืองทองคำ และสมภพ ระงับทุกข์ (2564). บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมกับบทบาทปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 19(1), 263-273.
- พระครูอุปกิตปริยัติโสภณ (สุข สุขมงคล) และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2567). พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(1), 25-37.
- พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2557. (2557, 30 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131, ตอนพิเศษ 143 ง, หน้า 37-43.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457. (2457, 17 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 31, ตอนที่ 229, หน้า 274-321.

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง. (2565).สภาพทั่วไป. เข้าถึงได้จาก www.namsong.go.th/condition.php

อนุพงษ์ เฝ้าจินดา, พลเอก. (2564). มท.1 มอบสารวันกำนันผู้ใหญ่บ้านเนชั่นสุดสัปดาห์. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaijobsgov.com/jobs/310388>

Roles of Women and Local Governance in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province based on Sangahavatthu

Pemchanok Ainya¹ and Sukanyanat Opsin²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of women's Roles and local governance in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province based on Sangahavatthu; 2) to analyze the relationship between Sangahavatthu and the roles of women and local governance in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province; and 3) to propose guidelines for developing the roles of women in local governance based on Sangakhahavatthu in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province. This was a mixed-methods research, comprising quantitative research by collecting data from a sample of 400 people using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.987. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with 21 key informants selected using purposive sampling, and the data was analyzed using descriptive content analysis. The study found that 1) the roles of women in local governance in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province based on Sangahahavatthu were at a moderate level overall

¹⁻² Wat Sai Nuea Witthaya School

Corresponding author, e-mail: Pimchanok4428@gmail.com, Tel. 0963721164

($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 0.56), and the roles of women in local governance overall were also at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.58); 2) Sangahavatthu had a very high positive correlation with the roles of women in local governance, statistically significant (r = 0.776**); and 3) the guidelines for developing the roles of women in local governance based on Sangahavatthu consisted of (1) Dana, it should encourage women to have a public spirit, be selfless, generous, help the underprivileged, and manage resources for the common good fairly; (2) Piyavaca, it should develop the communication skills of female leaders to be polite, creative, listen to opinions, and create good understanding within the community; and (3) Atthacariya, it should encourage women to have a role in community development, care for vulnerable groups, listen to the problems and needs of the people, including working for the public benefit; and (4) in terms of Samanattata, women should be encouraged to treat people equally, transparently, adhere to the rule of law, and perform their duties with honesty and consistency.

Keywords: Local Governance, Roles of Women, Sangahavatthu

บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

พิมพ์ชนก อินยา¹ และสุกัญญาณัฐ ออบสิน²

Received: July 01, 2025

Revised: June 28, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า 1) บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.56) และบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.58) 2) หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹⁻² โรงเรียนวัดไพรเหนือวิทยา

Corresponding author, e-mail: Pimchanok4428@gmail.com, Tel. 0963721164

($r = 0.776^{**}$) และ 3) แนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นที่ตามหลักสังคหัตถธรรม ประกอบด้วย (1) ด้านทาน ควรส่งเสริมให้สตรีมีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และบริหารทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเป็นธรรม (2) ด้านปิยวาจา ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารของสตรีผู้ทำให้มีความสุภาพ สร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจอันดีภายในชุมชน (3) ด้านอัตถจริยา ควรส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ดูแลกลุ่มเปราะบาง รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมทั้งดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ (4) ด้านสมานัตตตา ควรส่งเสริมให้สตรีปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอภาค โปร่งใส ยึดมั่นในหลักนิติธรรม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและความสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น, บทบาทสตรี, สังคหัตถธรรม

บทนำ

ปัจจุบันบทบาทของสตรีได้รับการยอมรับและมีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกมิติของการพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือการเมืองการปกครอง องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและการเพิ่มบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตัดสินใจในทุกระดับ เนื่องจากสตรีถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสตรีจะได้รับโอกาสและมีบทบาททางสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดจากค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ส่งผลต่อการเข้าถึงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารงานในหลายระดับ (อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ, 2564)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครองมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปรับปรุงกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและบทบาทของสตรี การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2525 ซึ่งเปิดโอกาสให้สตรีสามารถดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้สตรีก้าวเข้าสู่บทบาทผู้นำในการปกครองท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และสะท้อนถึงการยอมรับศักยภาพของสตรีในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น (มนัญ

ชยา ใจกล้า และปะการัง ชื่นจิตร, 2562) โดยสตรีคนแรกที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน คือ นางสมทรง สุรพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2528 (ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์, ธนภัทร์ อภิเศกษัฐกุล และกัญญาภักดิ์ อยู่เมือง, 2560)

การเปิดโอกาสทางกฎหมายดังกล่าวส่งผลให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทั้งในตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนและแก้ไขปัญหาของประชาชนในระดับฐานราก ผู้นำท้องที่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ความเสียสละ ความโปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจน หนี้สิน ยาเสพติด ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (ศาลากลางจังหวัดนครสวรรค์, 2567) จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีบทบาทของสตรีในการปกครองท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจังหวัดนครสวรรค์แบ่งการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ 128 ตำบล และ 1,434 หมู่บ้าน มีผู้นำท้องที่ซึ่งดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล รวมทั้งสิ้น 4,648 คน (การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์, 2567) ขณะที่อำเภอเมืองนครสวรรค์มีเขตการปกครองจำนวน 17 ตำบล รวม 172 หมู่บ้าน มีผู้นำท้องที่จำนวน 553 คน แบ่งเป็นเพศชาย 323 คน และเพศหญิง 230 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ของจำนวนผู้นำท้องที่ทั้งหมด (อำเภอเมืองนครสวรรค์, 2567) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในการปกครองท้องถิ่นส่วนที่น่าสนใจ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสตรีจะมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านการยอมรับทางสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณา โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา อันเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการปกครองเพื่อสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” เพื่อศึกษาระดับบทบาทสตรีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่น และนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีทั้งหมด 161,341 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, T.,1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งเครื่องมือการวิจัย ฉบับนี้ได้ค่า IOC 0.8-1.0 ทุกข้อจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาเป็นข้อคำถาม นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดลอง (Try out) กับประชาชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha

Coefficient) ได้ค่า 0.987 ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประมวลผลทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน 2) ด้านผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 รูป/คน 3) ด้านข้าราชการด้านการปกครอง จำนวน 4 รูป/คน 4) ด้านประชาชน จำนวน 4 รูป/คน 5) ด้านวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 รูป/คน 6) ด้านปราชญ์ชุมชน จำนวน 3 รูป/คน จำนวน 21 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านสมานัตตตา (การมีความสม่ำเสมอและประพฤติตนเสมอดันเสมอปลาย) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.67) รองลงมา ได้แก่ ด้านปิยวาจา (การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน) ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.63) ด้านทาน (การให้ การเสียสละ และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.58) และด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนและปฏิบัติในสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่น) ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

ส่วนระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักบทบาทสตรี 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเมืองการปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.60) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.61) และด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.63) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ขณะที่ด้านสังคมและวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.62)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.776^{**}$) แสดงให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์กับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุธรรมเพิ่มขึ้น บทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ตัวแปร พบว่า ด้านทาน (X_1) มีความสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง (Y_3) สูงที่สุด ($r = 0.717^{**}$) รองลงมา คือ ด้านสมานัตตตา (X_4) มีความสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง (Y_3) ($r = 0.698^{**}$) ส่วนด้านอัตถจริยา (X_3) มีความสัมพันธ์กับด้านเศรษฐกิจ (Y_1) ต่ำที่สุด ($r = 0.449^{**}$) โดยทุกคู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

3.1. ด้านทาน (การให้ การเสียสละ และการแบ่งปัน) 1) ควรส่งเสริมให้สตรีเป็นผู้นำในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน 2) ควรสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน 3) ควรปลูกฝังค่านิยมการเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการทำงานเพื่อส่วนรวม 4) ควรส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง และ 5) ควรพัฒนาสตรีให้เป็นแบบอย่างของจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม

3.2. ด้านปิยวาจา (การพูดจาไพเราะและสร้างสรรค์) 1) ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารของสตรีผู้นำให้มีความสุขภาพ อ่อนโยน และสร้างสรรค์ 2) ควรส่งเสริมการใช้วาจาศิลป์ในการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และความสมานฉันท์ในชุมชน 3) ควรสนับสนุนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยความเคารพและจริงใจ 4) ควรลดการใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

หรือแบ่งแยกในสังคม และ5) ควรพัฒนาการสื่อสารที่ชัดเจน ตรงประเด็น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน

3.3. ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม) 1) ควรส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทในการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มเปราะบางในชุมชน 2) ควรสนับสนุนการพัฒนาโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่สร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน 3) ควรเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาของชุมชน 4) ควรส่งเสริมการลงพื้นที่รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และ5) ควรพัฒนาระบบบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และประโยชน์สูงสุดของประชาชน

3.4. ด้านสมานัตตตา (ความเสมอภาคและความสม่ำเสมอ) 1) ควรส่งเสริมให้สตรีปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ 2) ควรพัฒนาความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์ส่วนรวม 3) ควรส่งเสริมการยึดมั่นในหลักนิติธรรมและการใช้มาตรฐานเดียวกันกับทุกคน 4) ควรสนับสนุนการบริหารงานที่มีความต่อเนื่อง ตรวจสอบได้ และรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน และ5) ควรสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนผ่านการปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์และเสมอต้นเสมอปลาย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” ซึ่งสามารถอภิปรายดังนี้

1. ระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.56) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีผู้นำท้องที่ที่มีการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารงานชุมชนในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะด้านความเสมอภาค การปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ และการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านภาระหน้าที่ ทรัพยากร และบริบทของแต่ละชุมชน จึงส่งผลให้บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นที่ตามหลักสังคหวัตถุธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ ชูเฉลิม และสยาม

ดำปรีดา (2566) ที่พบว่า บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.42) ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากความแตกต่างของบริบทพื้นที่ ลักษณะชุมชน และการมีส่วนร่วมของสตรีในการปกครองท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ขณะที่ระดับบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักบทบาทสตรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.58)

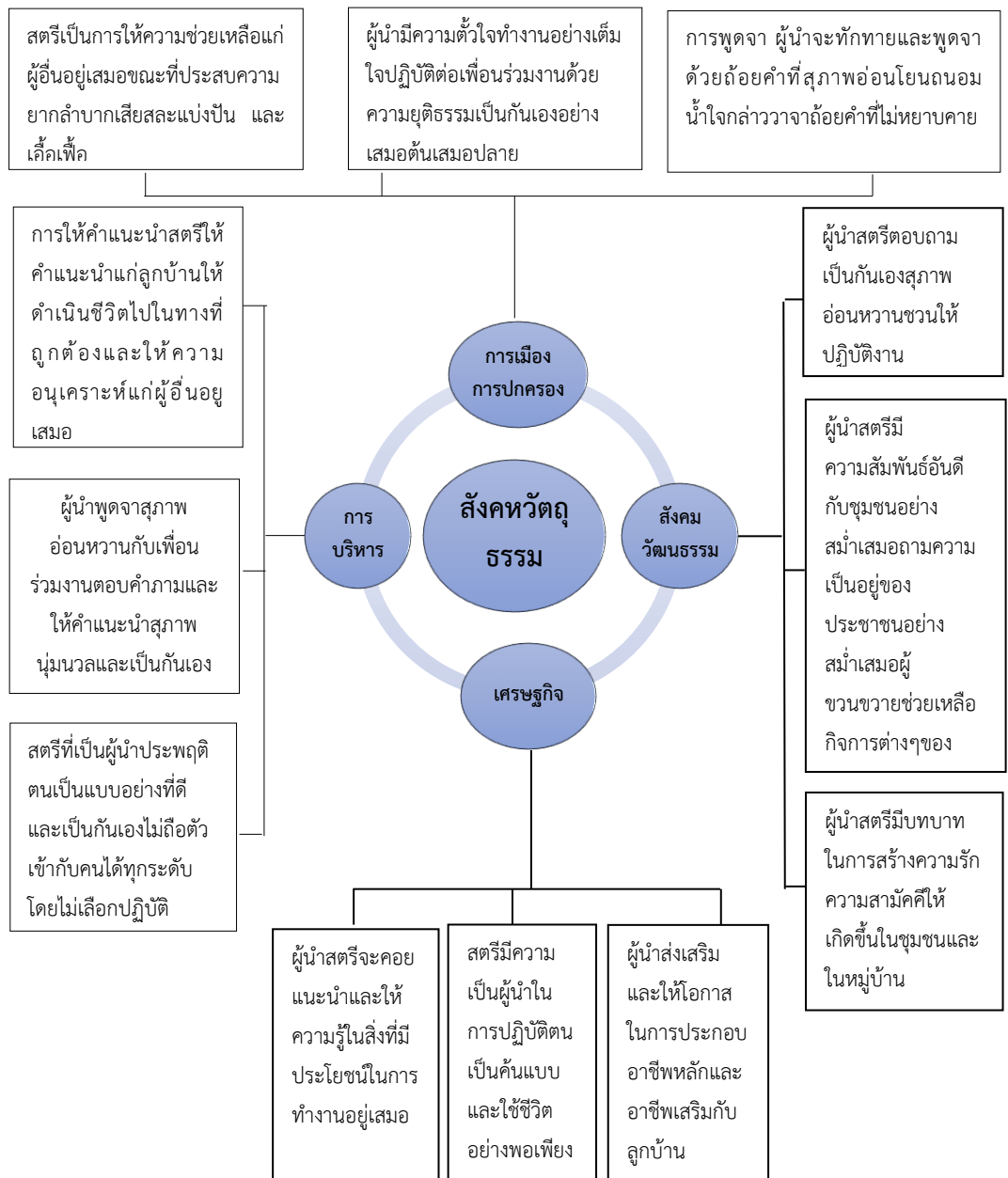
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($R = 0.776^{**}$) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ หลักทาน (การให้ การเสียสละ และการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน) กับบทบาทสตรีด้านการเมืองการปกครอง ($R = 0.717^{**}$) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ หลักอรรถจริยา (การช่วยเหลือและประพฤตินิสัยที่เป็นประโยชน์) กับบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($R = 0.449^{**}$) ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์และมีส่วนส่งเสริมบทบาทของสตรีในการปกครองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะ หลักสังคหวัตถุธรรมส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการทำงานเพื่อส่วนรวม สอดคล้องกับบทบาทสตรีในการปกครองท้องถิ่นที่ต้องอาศัยความเสียสละ ความรับผิดชอบ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ส่งผลให้ได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรา แสงวัฒนาฤกษ์ (2563) ที่พบว่า ผู้นำสตรีจิตอาสามีแนวทางการปฏิบัติงานโดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อรรถจริยา และสมานัตตา ซึ่งช่วยส่งเสริมการเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น การสร้างสัมพันธ์ที่ดี และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนบทบาทของสตรีในการทำหน้าที่เพื่อสังคมและชุมชน

3. แนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ควรส่งเสริมบทบาทสตรีผู้นำชุมชนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรนำหลักทานและปิยวาจามาใช้ในการช่วยเหลือเกื้อกูล สร้าง

ความสัมพันธ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน โดยใช้หลักอัตถจริยาเพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกัน ด้านการเมืองการปกครอง ควรพัฒนาการบริหารงานด้วยความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และใช้หลักปิยวาจาในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน และด้านการบริหาร ควรนำหลักทานและสมานัตตมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรและให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะ หลักสังคหวัตถุธรรมเป็นแนวทางที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับบทบาทของสตรีผู้นำชุมชนที่ต้องอาศัยความเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูล การสื่อสารที่ดี และการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ การยอมรับ และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของโนรุลอัยดา ยะโก๊ะ และคณะ (2567) ที่พบว่า การพัฒนาบทบาทสตรีควรเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพ และสร้างความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้สตรีสามารถเข้ามามีบทบาทด้านการเมืองการปกครองและการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การเสริมพลังสตรีควบคู่กับหลักคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างผู้นำสตรีที่เข้มแข็งและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมบทบาทสตรีผู้นำชุมชนผ่านการช่วยเหลือผู้ยากไร้และตั้งกองทุนเพื่อผู้ด้อยโอกาส สร้างวัฒนธรรมแห่งการให้และความสามัคคี ปลุกฝังคุณธรรมในครอบครัว โดยใช้ปียาจาสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ดูแลผู้สูงอายุและเด็ก พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม
2. ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจฐานราก เช่น วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน แบ่งปันผลประโยชน์อย่างโปร่งใส พัฒนาแหล่งรายได้และการท่องเที่ยวชุมชนโดยยึดหลักอัตถจริยา เพื่อประโยชน์ร่วมและการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของทุกคนในชุมชน
3. ด้านการเมืองการปกครอง สตรีมุ่งทำงานเพื่อส่วนรวม ใช้งบประมาณอย่างเป็นธรรม สื่อสารด้วยปียาจาเพื่อความเข้าใจและสมานฉันท์ ยึดหลักนิติธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน และเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างจริงจัง
4. ด้านการบริหาร เน้นการบริหารที่กระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง ใช้หลักทานในเชิงนโยบาย เช่น การเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน จัดการงบประมาณโปร่งใสตามหลักสมานัตตตา พัฒนาบริการที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นด้วยความสม่ำเสมอในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรกำหนดนโยบายจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งของชุมชน
2. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเจรจา และการให้บริการประชาชนแก่ผู้นำสตรี
3. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายฝึกอบรมผู้นำสตรีด้านการป้องกันและช่วยเหลือภัยพิบัติเบื้องต้น เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการปัญหาในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน นำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายสตรีระดับชุมชน เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงผลักดันประเด็นด้านสตรีสู่การพัฒนา นโยบายในพื้นที่
2. สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการจัดทำโครงการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพสตรีผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการ ปัญหาหนี้ในระบบ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และความพร้อมในการเป็นผู้นำในอนาคต
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และผู้นำชุมชน นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และบทบาทของสตรีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ*. (อัตสำเนา).
- จิตรา แสงวัฒนาฤกษ์. (2563). บทบาทผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1622-1638.
- ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์, ธนภัทร์ อภิเศรษฐกุล และกัญญากัด อยู่เมือง. (2560). บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จ.ชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 9(3), 581-611.
- โนรุลอัยดา ยะโก๊ะ และคณะ (2567). การพัฒนาบทบาทผู้นำสตรีในชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส. *วารสารอินทนิลบริหารศาสตร์*, 1(1), 65-80.
- มนัญญา ไชกล้ำ และปะการัง ชื่นจิตร. (2562). บทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่นที่กรณีศึกษา ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566*. (อัตสำเนา).

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (2564). บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(3), 297–310.

อารีย์ ชูเฉลิม และสยาม คำปรีดา (2566). บทบาทสตรีกับการปกครองท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุธรรมในเขตอำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 293-304.

อำเภอเมืองนครสวรรค์. (2567). *ทะเบียนประชากร*. (อัดสำเนา).

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York : Harper & Row.

The Application of Artificial Intelligence in Academic Management of School Administrators in the Mae Charao School Cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 2

Tanongsak Junsamut¹ and Suda Netsawang²

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the current application of Artificial Intelligence (AI) in academic administration by school administrators in the Mae Charao school cluster; and 2) to study guidelines for developing the application of AI in academic administration by school administrators in the Mae Charao school cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 2. A mixed-methods research approach was used, combining quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the population consisted of 12 school administrators and 171 teachers, totaling 183 individuals, in the Mae Charao school cluster, under the Tak Primary Educational Service Area Office 2, during the 2025 academic year. A questionnaire with a reliability coefficient of 0.97 was used. The sample size was determined using the Krejcie-Morgan formula, resulting in a sample of 123 individuals: 12 school administrators and 111 teachers. Data were analyzed using frequency, percentage, and mean, and presented in tabular form with

¹⁻² North-Chiang Mai University

Corresponding author, b673302095@northac.ac.th Tel. 091-0288251

descriptive captions. The qualitative research method involved purposive interviews with five key informants: two school administrators with at least the professional qualification of "Expert" and three teachers with at least the professional qualification of "Expert". Data were analyzed using content analysis techniques. The research findings revealed that 1) the overall application of artificial intelligence (AI) in academic administration by school administrators in the Mae Charao school cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level ($\bar{x} = 3.55$, S.D.= 0.59); and 2) the guidelines for developing the application of AI in academic administration by school administrators indicated that it was recommended to promote the use of AI in data analysis and predicting student needs in order to develop up-to-date curricula and learning management, support teachers in developing learning materials and tools, and reduce workload and increase the efficiency of teaching. In addition, AI should be applied in educational data analysis, supervision, evaluation of learning management, and data compilation for educational quality assurance to support administrator decision-making and develop the academic administration of schools effectively and sustainably.

Keywords: Application of Artificial Intelligence, Academic Administration, School Administrators

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ทงศักดิ์ จันสมุทร¹ และสุดา เนตรสว่าง²

Received: January 29, 2026

Revised: June 29, 2026

Accepted: June 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะรา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนแม่จะรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 171 คน รวมทั้งสิ้น 183 คน ในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนแม่จะรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ปีการศึกษา 2568 โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 12 คน และครูผู้สอน 111 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 2 คน และครูวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการประยุกต์ใช้

¹⁻² มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Corresponding author, b673302095@northac.ac.th Tel. 091-0288251

ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.59) และ 2) แนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ควรส่งเสริมการนำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและคาดการณ์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย สนับสนุนครูในการพัฒนาสื่อและเครื่องมือการเรียนรู้ รวมทั้งช่วยลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรประยุกต์ใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา การนิเทศติดตาม การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และการจัดทำข้อมูลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สร้างสรรค์นวัตกรรมและเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล (จิตติมา วรณศรี, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งให้คนไทยได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลส่งผลให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะดิจิทัล ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาอย่างรอบด้าน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก และสนับสนุนการตัดสินใจด้านการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) งานวิจัยชี้ว่า AI สามารถสร้างการเรียนรู้แบบปรับตัว เสริม

ประสบการณ์การเรียนรู้ และช่วยให้ผู้สอนปรับกลยุทธ์การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะกลายเป็นเทคโนโลยีหลักที่นำไปสู่การปฏิรูปการจัดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง แม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้ประกาศแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565–2570 เพื่อส่งเสริมการใช้ AI อย่างเป็นระบบ แต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการประยุกต์ใช้ AI เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

จากการศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและวางแผนเชิงอนาคตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการบริหารแบบบนสู่ล่าง (Top-Down) ที่ขาดการคำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมของโรงเรียน ส่งผลให้ครูและนักเรียนไม่ได้ใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การปรับสู่การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) จึงมีความจำเป็น เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องเร่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน แม้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จะส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่าสถานศึกษาบางแห่งนำไปใช้ได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และระบบการบริหารจัดการ

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ได้ใช้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนทรัพยากรด้านการบริหาร การนำเทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมิน การนิเทศ และการประกันคุณภาพ ทั้งนี้ การดำเนินการต้องคำนึงถึงความมั่นคงข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน และการปรับตัวบุคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยค้นคว้า ค้นคว้า ตำรา วารสาร บทความ แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามจาก พรวิมล กลิ่นศรีสุข (2564) และขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) เพื่อประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถามแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับการค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษาแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 171 คน รวมทั้งสิ้น 183 คน ในปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 111 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

แบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) รวมถึงตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนแม่จะรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 2 คน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของแต่ละด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการถอดความ จัดหมวดหมู่ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยสังเคราะห์ประเด็นสำคัญตามกรอบการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 โดยรวมและรายด้าน

(n = 123)

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการ	($\bar{X}$)	S.D	การแปลผล
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.31	0.81	ปานกลาง
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.50	0.66	ปานกลาง
ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.47	0.67	ปานกลาง
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	3.55	0.84	มาก
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.74	0.56	มาก
ด้านการนิเทศการศึกษา	3.77	0.54	มาก
ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	3.54	0.63	มาก
โดยรวม	3.55	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 จากตาราง พบว่า สภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนิเทศศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.56) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 0.81)

2. แนวทางพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนแม่จะรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า

ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นในอนาคตของนักเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยพร้อมกับพัฒนาการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องหลักสูตรสถานศึกษาในอนาคต และนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็น คาดการณ์อนาคตที่เน้นการบริหารแบบยืดหยุ่นมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความเป็นเลิศด้านคุณภาพผู้เรียนต่อไป

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ ครูควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการสร้างเครื่องมือที่เป็นสื่อการเรียนรู้เสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนรู้ช้าหรือมีปัญหาในการเรียนและใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยคัดกรองระบุผู้เรียนที่มีความเสี่ยงในการเรียนรู้ช้าหรือมีปัญหาในการเรียนเพื่อช่วยลดภาระงานครูและประหยัดเวลาที่ครูต้องคัดกรองข้อมูลนักเรียนด้วยตนเองที่มีจำนวนมาก ทำให้ครูสามารถเข้าถึงตัวผู้เรียนที่มีปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน คือ โรงเรียนควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เพราะว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความรวดเร็วในการประมวลผลและลดเวลา ลดภาระงานครู ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของนักเรียน เพราะว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความแม่นยำในการระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของนักเรียนและโรงเรียนควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อประเมินผลการเรียนรู้รายบุคคลเพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของนักเรียนยิ่งขึ้น

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อในช่วยลดภาระงานความล่าช้าของผู้บริหารและใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะช่วยลดความผิดพลาดและข้อมูลที่ตกหล่นไม่สอดคล้องกันทำ

ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอีกทั้งปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังมีความรวดเร็วในการประมวลผลข้อมูล ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ พัฒนาหลักสูตร จัดสรรทรัพยากรการวิเคราะห์แนวโน้มทักษะในอนาคต

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือ ผู้บริหารและครูควรใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการประเมินและปรับปรุง ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ตามความแตกต่างของนักเรียนรายบุคคล ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาในโรงเรียนควรได้รับการพัฒนาด้านการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการประเมินประสิทธิภาพ ของสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยใช้ได้จริง

ด้านการนิเทศการศึกษา คือ ผู้บริหารควรใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาตนเองของครูหลังจากการนิเทศ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์หลักฐาน ในการพัฒนา เช่น แผนการสอน สื่อ บันทึกการสอน บันทึกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียน ช่วยลดภาระงานและเวลาของผู้บริหารลง ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาเป็น รายบุคคลมีความรวดเร็วและการให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีระบุแนวโน้มเพื่อวางแผนนิเทศในครั้งต่อไป

ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา คือ ผู้บริหาร ควรประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อจัดทำข้อมูลและเอกสารประกอบการประเมินคุณภาพ การศึกษายานนอก เพื่อช่วยลดภาระงานเอกสารและเวลาของครู ผู้บริหาร ในการวิเคราะห์ แนวโน้ม/จุดเด่น/จุดควรพัฒนา (SWOT/Analysis) ในการจัดทำข้อมูลเอกสารและรวบรวมจัด หมวดหมู่ข้อมูลให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด/เกณฑ์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นรายงาน/ตาราง/สรุปผล ได้ อย่างรวดเร็วคืนเวลาให้ครูได้ไปพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอน

การสรุปสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา พบว่า ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการ ทั้งด้านการวางแผนหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศ ติดตาม และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยช่วยให้การบริหารจัดการเป็นระบบ มีความรวดเร็ว และอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และความพร้อมในการใช้งาน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้น การเสริมสร้างสมรรถนะด้าน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้แก่ผู้บริหารและครู ควบคู่กับการพัฒนาระบบ

สนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการศึกษาโดยรวมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลจากการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1 สภาพการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.59) ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการนำ AI มาใช้สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี การนิเทศติดตาม และการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการตัดสินใจและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังต้องอาศัยความรู้ ทักษะดิจิทัล และการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทนนท์ คมขำ และธีระเดช จิราธนทัต (2569) พบว่า สภาพปัจจุบันการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.12)

2 แนวทางพัฒนาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมการนำ AI มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหารงานวิชาการในทุกด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี การนิเทศการศึกษา และการประกันคุณภาพภายใน โดยเน้นการใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน คาดการณ์ทักษะแห่งอนาคต สนับสนุนการตัดสินใจ และลดภาระงานของครูและผู้บริหาร นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการใช้ AI ควบคู่กับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ของสถานศึกษา เพื่อให้การประยุกต์ใช้ AI มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก AI มีความสามารถในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ ลดภาระงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตย์ชัช สารนอก และคณะ (2568) ที่พบว่า ผู้บริหารควรใช้ AI ในการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์โดยอิงข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และการบริหารงาน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
 ในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

จากแผนภาพองค์ความรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จันเรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นในอนาคตของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยพร้อมกับพัฒนาการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องหลักสูตรสถานศึกษาในอนาคต

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการสร้างเครื่องมือที่เป็นสื่อการเรียนรู้เสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนรู้ช้าหรือมีปัญหาในการเรียนและใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โรงเรียนควรนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เพราะว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความรวดเร็วในการประมวลผลและลดเวลา ลดภาระงานครู ในการประเมินผลการเรียนรู้นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของนักเรียน

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารควรใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อในช่วยลดภาระงานความล่าช้าของผู้บริหารและใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

5. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารและครูควรใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ตามความแตกต่างของนักเรียนรายบุคคล

6. ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อติดตามและประเมินผลการพัฒนาตนเองของครูหลังจากการนิเทศ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์หลักฐานในการพัฒนา เช่น แผนการสอน สื่อ บันทึกการสอน

7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารควรประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อจัดทำข้อมูลและเอกสารประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ เรื่อง การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่จะเรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรกำหนดนโยบายนำ AI มาใช้พัฒนาหลักสูตรเพื่อคาดการณ์ทักษะอนาคตควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมและทักษะมนุษย์
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลเพื่อออกแบบการเรียนรู้และลดภาระงานครู
3. สำนักทดสอบทางการศึกษา ควรกำหนดนโยบายผลักดันเครื่องมือ AI ในการวัดผลและเทียบโอนผลการเรียนเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดการข้อมูล
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้ AI สนับสนุนงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและยกระดับคุณภาพงานวิจัยของครู
5. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ควรกำหนดนโยบายใช้ AI ในการนิเทศและประกันคุณภาพเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่โปร่งใสและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและนักวิจัย ควรนำผลการวิจัยเปรียบเทียบไปใช้ประเมินความคุ้มค่าและประสิทธิผลของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการให้แก่สถานศึกษาในสังกัด
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ควรนำรูปแบบการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เชิงปฏิบัติไปใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ได้นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมที่แตกต่างกันของโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่
3. หน่วยงานต้นสังกัดและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรนำผลการศึกษาความพร้อมและอุปสรรคไปใช้ในการวางแผนจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อลดช่องว่างทาง

เทคโนโลยีและแก้ไขปัญหาการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างตรงจุดสำหรับบุคลากรในโรงเรียนทุกขนาด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ.สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : 프리ทวอนกราฟฟิค.
- กฤตย์พัช สารนอก, ประสิทธิ์ มงคลเกษตร, และกันตภณ พรหมนิกร. (2568). การบริหารสถานศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์และวิวัฒนาการการเรียนรู้. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(28), 132–147.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล*. พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์
- นนทนันท์ คมขำ, และธีระเดช จิราธนทัต. (2569). แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 9(1), 405–419.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Democratic Dynamics in the Digital Era: Challenges of Fake News on Political Decision-Making

Anongnat Keawpaitoon¹

Received: March 16, 2026

Revised: June 15, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

This academic article aimed to study the dynamics of democracy in the digital era: the challenges of fake news on political decision-making. It focused on analyzing the impact of fake news and information operations on the political decision-making process of citizens. The study found that while digital technology has rapidly increased the space for political participation and information access, it was also used as a tool to distort facts through algorithms, creating echo chambers and filter bubbles. These information reception mechanisms resulted in citizens receiving only their own preconceived notions, stifling the exchange of dissenting groups, leading to extreme political polarization. Information operations were also used as a political weapon to undermine the credibility of political institutions and the electoral system, shifting decision-making from one based on reason to one driven by emotion and hatred. In the context of Thailand, the use of cyber armies and avatar accounts to create narratives and discredit political opponents undermined online freedoms. The study explored approaches to building democratic

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author. anongnatmam@gmail.com, Tel. 08-1535152

immunity in the digital era through promoting digital media literacy and transparent communication to protect democracy and enable citizens to make informed political decisions.

Keywords: Political Decision-Making, Fake News, Digital Democracy, Information Operations

พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: ความท้าทายจากข่าวลวงต่อการตัดสินใจทางการเมือง

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์¹

Received: March 16, 2026

Revised: June 15, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาพลวัตความเป็นประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: ความท้าทายจากข่าวลวงต่อการตัดสินใจทางการเมือง โดยเน้นวิเคราะห์ผลกระทบของข่าวลวง และพฤติกรรมการข้อมูลข่าวสารที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน จากการศึกษา พบว่า แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยเพิ่มพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว แต่กลับถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบิดเบือนข้อเท็จจริงผ่านระบบอัลกอริทึมที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อนและภาวะพองสบู่ตัวกรองซึ่งกลไกในการรับข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนรับรู้เพียงข้อมูลเดิมของตนเองอย่างเดียว ปิดกั้นการแลกเปลี่ยนกลุ่มที่เห็นต่าง นำไปสู่การเมืองแบ่งขั้วอย่างสุดโต่ง พฤติกรรมการข้อมูลข่าวสารยังถูกใช้เป็นอาวุธทางการเมืองเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมืองและระบบการเลือกตั้ง โดยเปลี่ยนจากการตัดสินใจที่เกิดจากพื้นฐานของเหตุและผลไปสู่การขับเคลื่อนด้วยอารมณ์และความเกลียดชัง สำหรับในบริบทของประเทศไทย พบว่ามีการใช้กองทัพไซเบอร์และบัญชีอวตารเพื่อสร้างกระแสและด้อยค่าฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ซึ่งบั่นทอนสิทธิเสรีภาพในโลกออนไลน์ แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลผ่านการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการสื่อสารให้มีความโปร่งใส เพื่อปกป้องประชาธิปไตยและช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองจากข้อมูลถูกต้อง

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author. anongnatmam@gmail.com, Tel. 08-1535152

คำสำคัญ: การตัดสินใจทางการเมือง, ข่าวลวง, ประชาธิปไตยยุคดิจิทัล, ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ได้กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่กำหนดพลวัตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยขยายพื้นที่สาธารณะให้มีการเปิดกว้างแสดงความคิดเห็นมากขึ้น (Habermas, J., 1989) ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนให้เห็นจากสถิติการใช้งานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2023 มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกมากกว่า 4.9 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 61.4 ของประชากรโลก (Kemp, S., 2023) สำหรับประเทศไทย มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากถึงร้อยละ 79.0 ของประชากรซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก (Kemp, S., 2023) การแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการที่ผู้คนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อสาร และมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อพลวัตของความเป็นประชาธิปไตยเคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ความคาดหวังดังกล่าวกลับถูกท้าทายด้วยปรากฏการณ์ย้อนแย้งที่ซับซ้อน โดยเฉพาะการแพร่กระจายของข่าวลวง และปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารที่มีเป้าหมายเพื่อบิดเบือนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย คือ พลเมืองที่รู้แจ้งซึ่งสามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนหรือนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงและรอบด้านในยุคปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ดิจิทัลกลับถูกจัดการด้วยระบบอัลกอริทึมที่มุ่งเน้นการดึงดูดความสนใจมากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริง (Cass R. Sunstein., 2017) ปรากฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อนที่ทำให้บุคคลรับรู้เพียงข้อมูลที่ตอกย้ำความเชื่อเดิมของตนเอง ผลที่ตามมาคือการขาดการแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างกลุ่มที่มีความเห็นต่าง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ความท้าทายที่รุนแรงที่สุดในปัจจุบันคือการใช้ข่าวลวงในฐานะอาวุธทางการเมืองเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการประชาธิปไตย (Bennett, W. L., & Livingston, S., 2018) ซึ่งให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานของสื่อดิจิทัลในปัจจุบันได้เอื้อให้เกิดความโกลาหลทางข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอารมณ์ความรู้สึก เมื่อประชาชนไม่สามารถเข้าถึงความจริงที่เป็นเอกภาพได้ การตัดสินใจทาง

การเมืองจึงเปลี่ยนจากการใช้เหตุผลไปสู่การขับเคลื่อนด้วยอารมณ์และความเกลียดชัง ซึ่งส่งผลให้ความไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมืองและระบบการเลือกตั้งลดลงอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ข่าวสารข้อมูลทั้งจากรัฐและกลุ่มการเมือง ยังสะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมอธิปไตยทางข้อมูล ของแต่ละบุคคลเมื่อข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจถูกบิดเบือนด้วยข้อมูลที่เท็จที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในประชาธิปไตย การใช้ปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operations - IO) เพื่อบิดเบือนข้อมูล ปลุกปั่น หรือปล่อยข่าวปลอมบนโลกออนไลน์ โดยมุ่งหวังทำลายความน่าเชื่อถือ ทำลายชื่อเสียง หรือโจมตีบุคคล หน่วยงาน องค์กร หรือพรรคการเมืองคู่แข่งโดยประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตยต้องการให้รัฐให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวที่บิดเบือนหรือเรียกว่าข่าวปลอมแต่ก็เกิดความล่าช้าทางเทคโนโลยีทำให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจหน่วยงานของรัฐทำให้ขาดความเชื่อมั่นและการไว้วางใจของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ดังนั้นบทความฉบับนี้ศึกษาพลวัตความเป็นประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: ความท้าทายจากข่าวลวงต่อการตัดสินใจทางการเมืองโดยวิเคราะห์ว่าข่าวลวงในโลกดิจิทัลเข้าไปมีส่วนในความไม่ไว้วางใจในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างไร อะไรที่ทำให้สถาบันทางการเมืองในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถรับมือกับผลกระทบต่อข่าวลวงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในประชาธิปไตยยุคดิจิทัลในการให้ข้อมูลทางการเมืองมีความชัดเจน น่าเชื่อถือ โปร่งใส จะทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

ข่าวลวงและปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร

ข่าวลวง และ ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร ไม่ใช่เป็นเรื่องเล่าหรือเรื่องของการโกหกหรือการใส่ร้ายป้ายสีกันแบบเดิม ๆ แต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อสั่นคลอนรากฐานความเชื่อมั่นของประชาชน บิดเบือนการตัดสินใจ และสร้างความแตกแยกภายในสังคม โดยใช้กลไกทางจิตวิทยาและอัลกอริทึมของสื่อโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลัก มีนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017) ได้จำแนกความผิดปกติของข้อมูลออกเป็น 3 ประเภทหลัก ซึ่งครอบคลุมมากกว่าข่าวปลอม ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่ผิดพลาดโดยไม่ได้ตั้งใจ การแชร์เพราะเข้าใจผิด 2) ข้อมูลที่สร้างขึ้นโดย เจตนาลวง เพื่อหวังผล

ทางการเมืองหรือประโยชน์บางอย่าง และ 3) ข้อมูลจริงที่ถูกนำมาใช้ในบริบทที่ผิด หรือจงใจปล่อยเพื่อทำลายชื่อเสียงบุคคลอื่น ข้อมูลที่มีความผิดปกติเกิดจากเจตนาหรือกระบวนการในการทำให้เกิดการบิดเบือนข้อมูลซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นการล้อเลียน เสียชื่อเสียงในข้อมูลไม่มีเจตนาจะทำร้ายหรือหลอกลวงแต่นั้นมีส่วนที่ทำให้ประชาชนที่เข้ามาสนใจข้อมูลข่าวสารเข้าใจผิดและนำไปเผยแพร่ข้อมูล เกิดความเชื่อมโยงข้อมูลที่ผิด มีรูปภาพหรือการบรรยายตลอดจนการพาดหัวข่าวที่ไม่ตรงกับเนื้อหาภายในข่าวสารก่อให้เกิดความสับสน หรือตัดข้อความประโยคต่างให้ประชาชนมีความสนใจ เช่น การนำข้อความออกจากบริบทและนำเสนอในประเด็นที่ไม่สอดคล้องกัน อาจทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อข้อมูลข่าวสาร

ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations (IO) ในฐานะเครื่องมือทางการเมืองในเชิงรัฐศาสตร์และยุทธศาสตร์ทหาร IO คือการใช้ข้อมูลเพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือฝ่ายตรงข้าม ในมุมด้านยุทธศาสตร์ศึกษา อธิบายว่า มันคือมาตรการเชิงรุกที่เปลี่ยนข้อมูลให้เป็นเครื่องมือบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมือง (Rid, T., 2020) ในยุคดิจิทัลข้อมูลบิดเบือนไม่ได้เป็นเพียงความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่ได้กลายเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม การใช้ข้อมูลบิดเบือนมีความแตกต่างจากข้อมูลเท็จทั่วไป ทำให้เกิดความไม่ถูกต้องและทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมลดทอนความไว้วางใจและสร้างสภาวะความจริงทางเลือกที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มอำนาจใดกลุ่มหนึ่งผ่านสงครามทางจิตวิทยา ยุทธวิธีนี้ดำเนินการผ่านกระบวนการ การนำข้อมูลมาใช้เป็นอาวุธ โดยมี การสร้างเครือข่ายบัญชีปลอม (Information Operations (IO) และการใช้ขั้นตอนวิธีของโซเชียลมีเดียเพื่อแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว เมื่อประชาชนไม่สามารถแยกแยะความถูกต้องของข้อมูล การตัดสินใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะนำไปสู่สภาวะเสื่อมถอย เพราะสามารถแทรกซึมทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนในสังคม

กลไกการทำงานของห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) และ Filter Bubble

ในระบบข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบัน ห้องแห่งเสียงสะท้อน (Echo Chamber) และ ฟองสบู่แห่งการคัดกรอง (Filter Bubble) ทำหน้าที่เป็นกลไกคู่ขนานที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาร

รับรู้ของประชาชนอย่างถอนรากถอนโคน แม้ทั้งสองคำมักถูกใช้สลับกัน แต่มีกลไกการทำงานที่แตกต่างกันในเชิงโครงสร้างและที่มา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของระบอบประชาธิปไตยดังนี้

1) กลไกของ ห้องเรียนเสียงสะท้อน ทางเลือกที่เกิดจากมนุษย์ เกิดจากจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์ที่เรียกว่า Confirmation Bias หรือความลำเอียงเพื่อยืนยันตนเอง มนุษย์มีแนวโน้มที่จะแสวงหาข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมและหลีกเลี่ยงข้อมูลที่ขัดแย้งเพราะทำให้เกิดสภาวะอึดอัดทางจิตใจ ในโลกโซเชียลมีเดีย กลไกนี้ทำงานผ่านการเลือกติดตาม บุคคลหรือกลุ่มที่มีอุดมการณ์เดียวกันและการปิดกั้น (Cass R. Sunstein., 2017) ผู้ที่เห็นต่างเมื่อกลุ่มคนที่มีความเห็นตรงกันมารวมตัวกันในพื้นที่ปิด เสียงของพวกเขาจะถูกสะท้อนกลับไปมาและขยายขนาดขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ความเชื่อนั้นกลายเป็นความจริงชุดเดียวที่ยอมรับได้ ใครก็ตามที่นำเสนอข้อเท็จจริงที่ต่างออกไปจะถูกตราหน้าว่าเป็นศัตรูหรือผู้ไม่หวังดี ส่งผลให้เกิดความสุดโต่งทางการเมือง และการสูญเสียความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง เช่น การเมืองไทยในปี พ.ศ. 2548 – 2557 มีการแบ่งขั้วแบ่งสื่อย่างชัดเจน ห้องเรียนเสียงสะท้อน ที่ขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองที่ลำเอียงเข้ากับพรรคของตัวเอง ที่ส่งต่อยอดมาจนถึงโลกโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน สังคมเกิดความแตกแยกแบ่งเป็นฝ่ายอย่างสุดขั้ว ประชาชนแต่ละกลุ่มจะมีความเชื่อเดิมที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าผู้นำของตนคือความหวังในการยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งในขณะอีกฝ่ายเข้าใจว่าผู้นำคือผู้ทำลายโครงสร้างประเทศ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเชื่อ จะเกิดความอึดอัดทางจิตใจอย่างรุนแรง กลไกป้องกันตัวเองจึงทำงานด้วยการแสวงหาแต่ข้อมูลที่ถูกใจตัวเองและไม่สนใจในข้อมูลของฝ่ายตรงข้าม กลไกนี้ทำลายความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองไปโดยสิ้นเชิง ถ้าหากใครในกลุ่มมีความพยายามใช้เหตุผล นำเสนอข้อเท็จจริงที่ต่างออกไปจากกลุ่ม หรือตักเตือนพวกเดียวกัน จะถูกต่อต้านส่งผลให้ความคิดของผู้คนพัฒนาไปสู่ความสุดโต่งทางการเมือง มองฝั่งตรงข้ามเป็นผู้ทำลายและนำไปสู่ความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรงตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนที่สุดของทฤษฎีห้องเรียนเสียงสะท้อนในบริบทของการเมืองไทย

2) กลไกของ Filter Bubble อัลกอริทึมที่มองไม่เห็นเป็นกระบวนการที่อัลกอริทึมสร้างข้อมูลส่วนบุคคลที่ไร้ซึ่งความหลากหลายทางความคิด (Eli Pariser., 2011) ในขณะที่ห้องเรียนเสียงสะท้อนเกิดจากความสมัครใจ Filter Bubble (ฟองสบู่แห่งการคัดกรอง) เน้นสภาวะที่ถูกกักขังที่ถูกสร้างขึ้นโดยขั้นตอนวิธีหรือ Algorithms ของแพลตฟอร์มยักษ์ใหญ่ เช่น Google, Facebook หรือ

TikTok กลไกนี้ทำงานอยู่หลังบ้านโดยที่ผู้ใช้ไม่รู้ตัว ระบบจะเก็บข้อมูลส่วนบุคคลทุกอย่าง ตั้งแต่ประวัติการค้นหา ตำแหน่งที่อยู่ เวลาที่ใช้หยุดดูโพสต์ ไปจนถึงประเภทอุปกรณ์ที่ใช้จากนั้นระบบจะทำการปรับแต่งเนื้อหาเพื่อเสริมสิ่งที่ผู้ใช้มีแนวโน้มจะพึงพอใจมากที่สุด เพื่อเป้าหมายทางการค้าคือการรักษาผู้ใช้ให้อยู่กับแพลตฟอร์มนาน ๆ ผลที่ตามมาคือข้อมูลที่สำคัญแต่ไม่ถูกใจ จะถูกคัดกรองทิ้งไปโดยอัตโนมัติ ผู้ใช้แต่ละคนจึงเสมือนอาศัยอยู่ในฟองสบู่ส่วนตัวการแยกตัวทางอุดมการณ์ ทางสังคมและพฤติกรรมคือการที่ผู้ใช้ถูกแยกออกมาอยู่ในโลกที่มีแต่อุดมการณ์ชุดเดียว จนขาดการปฏิสัมพันธ์กับความคิดที่แตกต่างที่ตัดขาดจากโลกความเป็นจริงของผู้อื่น ทำให้เกิดสภาวะที่เรียกว่าการสูญเสียพื้นที่ส่วนกลางทางความคิด ตัวอย่างที่สะท้อนและอธิบายกลไกนี้ในบริบทของประเทศไทยได้อย่างชัดเจนที่สุดคือ ปรากฏการณ์การเลือกตั้งของไทยในปี พ.ศ. 2566 ผ่านฟีดของ TikTok และ Facebook เป้าหมายสูงสุดของแพลตฟอร์มเหล่านี้คือการดึงดูดให้ผู้ใช้งานอยู่กับหน้าจอให้นานที่สุด อัลกอริทึมจึงทำหน้าที่เป็นสายลับที่คอยเก็บข้อมูลพฤติกรรมทุกอย่างก้าวของผู้ใช้ประชาชนคนไทย เช่น เมื่อมีผู้ใช้งานสองคนอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน คนแรกคือคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดเสรีนิยม ส่วนคนที่สองคือผู้ใหญ่ที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม เมื่อคนแรกเลื่อนฟีดไปเจอคลิปปราศรัยของพรรคฝั่งเสรีนิยมแล้วหยุดดูจนจบ พร้อมทั้งกดไลค์อัลกอริทึมจะบันทึกทันทีว่าบุคคลนี้มีแนวโน้มพึงพอใจกับเนื้อหาประเภทนี้ในทางกลับกัน เมื่อคนที่สองหยุดดูคลิปผลงานของพรรคฝั่งอนุรักษนิยม อัลกอริทึมก็บันทึกพฤติกรรมในลักษณะเดียวกัน

กระบวนการสร้างฟองสบู่ส่วนตัวจึงเริ่มต้นขึ้นนับจากนั้น เพื่อเอาใจผู้ใช้ อัลกอริทึมจะทำการคัดกรองข้อมูลที่สำคัญแต่ไม่ถูกใจทิ้งไปโดยอัตโนมัติหน้าฟีดของคนรุ่นใหม่จะถูกประชาสัมพันธ์ไปด้วยนโยบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประเทศ คอนเทนต์สนับสนุนพรรคที่ตนชอบ และเสียงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเดิม จนพื้นที่ดิจิทัลของเขาไม่มีข้อมูลของพรรคฝั่งตรงข้ามหลุดรอดเข้ามาเลย ในขณะเดียวกัน หน้าฟีดของผู้ใหญ่แนวคิดอนุรักษนิยมก็จะถูกโอบล้อมไปด้วยคลิปความมั่นคงของชาติ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือการแยกตัวทางอุดมการณ์และพฤติกรรมอย่างสมบูรณ์ ทั้งสองฝ่ายอาศัยอยู่ในสังคมไทยร่วมกัน แต่ในโลกดิจิทัลต่างฝ่ายต่างมั่นใจเต็มร้อยว่าพรรคที่ตนสนับสนุนจะชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย เพราะมองไปทางไหนในโทรศัพท์ก็คิดเหมือนกันทั้งหมด ซึ่งนี่คือความจริงที่ถูกบิดเบือนโดยอัลกอริทึมไม่ใช่ความจริงของสังคมทั้งหมด เมื่อผลการเลือกตั้งจริงออกมา หรือเกิดการจัดตั้งรัฐบาลข้ามชั่วในเวลาต่อมา ฟองสบู่ที่แตกออกจึงสร้างความ

ต้นตระหนก ให้กับประชาชนทั้งสองกลุ่มอย่างรุนแรง ต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจและรับไม่ได้กับผลลัพธ์ เพราะประชาชนเขาได้สูญเสียพื้นที่ส่วนกลางทางความคิดไปเรียบร้อยแล้วประชาชนขาดการรับรู้ ขาดการปฏิสัมพันธ์ และตัดขาดจากโลกความเป็นจริงของผู้อื่น ปรากฏการณ์ฟองสบู่ในการ เมืองไทยจึงเป็นสิ่งยืนยันว่า เทคโนโลยีแอปพลิเคชันได้กลายเป็นผู้เลือกความจริงให้เราเสพ จนทำให้ประชาชนมองเห็นความจริงคนละชุด และสูญเสียพื้นที่ทางความคิดทางการเมืองที่หลากหลายใน สังคมไทย

การใช้กองทัพไซเบอร์และปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations หรือ IO) ในประเทศไทย

การใช้กองทัพไซเบอร์ และ ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations หรือ IO) ในประเทศไทย ได้กลายเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการควบคุมทิศทางทางการเมือง และสังคมอย่างเข้มข้นในทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา กลไกนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภารกิจด้านความมั่นคงทางทหารในรูปแบบเดิม แต่ได้ขยายขอบเขตเข้าสู่ การทำสงครามจิตวิทยาบนพื้นที่ดิจิทัลเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มอำนาจและด้อยค่าฝ่าย ตรงข้าม โดยพบว่าในประเทศไทยมีการใช้บัญชีอสูรตาร เพื่อสร้างกระแสเทียม เป้าหมายคือการด้อย ค่าฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองการสร้างภาพลักษณ์หรือความเกลียดชัง การเบี่ยงเบนความสนใจ จากประเด็นความล้มเหลวของนโยบายบทบาทของกองทัพไซเบอร์ยังขยายตัวไปสู่แพลตฟอร์มที่เน้น ความบันเทิงอย่าง TikTok และ Facebook Groups โดยการนำเสนอเนื้อหาที่ผสมผสานระหว่าง ความจริงบางส่วนกับข่าวบิดเบือน เพื่อสร้างความสับสนและทำให้ประชาชนสูญเสียความไว้วางใจ ในข้อเท็จจริงพื้นฐาน นำไปสู่สภาวะความเสื่อมถอยของความจริงในสังคมประชาธิปไตย ผลกระทบ ที่น่ากังวลที่สุดคือการที่พื้นที่สาธารณะ ซึ่งควรจะเป็นพื้นที่แห่งการถกเถียงด้วยเหตุผล กลับ กลายเป็นสมรภูมิที่เต็มไปด้วยการด่าทอและการสอดแนมทางดิจิทัล ส่งผลให้พลเมืองเกิดความ หวาดกลัวในการแสดงออกและบันทึกฐานของสิทธิเสรีภาพในโลกออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้ ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations หรือ IO) เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของ ประชาชน เมื่อเกิดกระแสวิจารณ์เรื่องเศรษฐกิจ ปัญหาค่าครองชีพ มักปรากฏกระแสออนไลน์ที่ พยายามเปลี่ยนประเด็นไปสู่เรื่องความมั่นคงและชาตินิยมเป็นการโจมตีฝ่ายตรงข้ามแทน จะเห็นได้

ว่า IO ไม่ได้มุ่งเพียงการให้ข้อมูล แต่จะควบคุมการรับรู้ของประชาชน ในระยะหลัง ปฏิบัติการ IO ยังยกระดับเข้าสู่แพลตฟอร์มที่เน้นความบันเทิงและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ เช่น TikTok การทำคอนเทนต์ตลกผสมกับข้อมูลทางการเมือง ทำให้ชาวบิตเบียนแพร่กระจายได้รวดเร็วและเข้าถึงผู้คนจำนวนมาก เนื้อหาหลายส่วนเป็นความจริงครึ่งเดียวคือมีข้อเท็จจริงบางส่วนผสมกับข้อมูลบิดเบือนเพื่อสร้างความสับสนให้ประชาชนแยกไม่ออกว่าอะไรจริงหรือเท็จ ส่งผลให้สังคมเข้าสู่ภาวะความเสื่อมถอยของความจริง

ผลกระทบของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations หรือ IO) ต่อสังคมไทยมีหลายด้านคือ 1) การทำให้สังคมเกิดความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรง ประชาชนจำนวนมากเริ่มมองเห็นฝ่ายที่ตรงข้ามเป็นศัตรูแทนที่จะมองว่าเป็นผู้มีความคิดเห็นต่างกัน 2) การบั่นทอนความเชื่อมั่น ความไว้วางใจต่อสื่อมวลชน เพราะเมื่อข่าวจริงและข่าวปลอมถูกเผยแพร่ปะปนกันอย่างต่อเนื่อง ผู้คนจะเริ่มไม่มั่นใจว่าอะไรคือความจริง 3) การสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวก่อให้เกิดการหวาดระแวงในโลกออนไลน์ 4) ผู้ใช้จำนวนมากหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเพราะกลัวถูกคุกคามทางโซเชียลหรือถูกด่าทอ และ 5) ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations หรือ IO) อย่างเข้มข้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบอบประชาธิปไตย บนพื้นที่สาธารณะที่ควรเป็นพื้นที่แห่งเหตุผลเชิงสร้างสรรค์ กลับกลายเป็นสนามให้กับประชาชนเกิดความเกลียดชัง การบิดเบือนข้อมูล ทำให้เกิดอารมณ์ชั่ววูบสร้างความแตกแยก เมื่อประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี การตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนอาจถูกชี้นำได้ง่าย และทำให้สิทธิเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยของประชาชนน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตย

สื่อสังคมออนไลน์ต่อการสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงวิชาการ ทั้งในระดับสากล (Boulianne, S., 2015) และในบริบทของประเทศไทย (Kanchanatane, K., 2021) ในด้านหนึ่ง สื่อสังคมออนไลน์ได้เปิดโอกาสใหม่ๆ สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น การแสดงความคิดเห็นโดยตรงต่อนักการเมือง และการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม (Bennett, W. L., &

Segerberg, A., 2012) อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่ง สื่อสังคมออนไลน์ก็นำมาซึ่งความท้าทายใหม่ ๆ ต่อกระบวนการประชาธิปไตย การแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน การแบ่งขั้วทางความคิด การแทรกแซงกระบวนการเลือกตั้ง การตัดสินใจทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มดิจิทัล และเทคโนโลยีข้อมูล ซึ่งทั้งเสริมสร้างและบ่อนทำลายระบอบประชาธิปไตยในเวลาเดียวกัน ยุคนี้ทำให้ข้อมูลไหลเวียนรวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย และกระจายตัวกว้างขวางกว่าที่เคย แต่กลับนำมาซึ่งความท้าทายใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพของการตัดสินใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นในสถาบัน และความยั่งยืนของประชาธิปไตย สื่อดิจิทัลได้ลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองลงอย่างมาก ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน สามารถติดตามข่าวสารนโยบายรัฐบาล การทำงานของนักการเมือง และสถานการณ์บ้านเมืองได้แบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, Twitter (X), TikTok หรือ LINE OA ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ เช่น การแสดงความเห็น การแชร์ข่าว การลงชื่อถวายฎีกาออนไลน์ หรือการระดมทุนสนับสนุนเคลื่อนไหว จึงเกิดขึ้นบ่อยครั้งและรวดเร็วกว่าเดิม การเลือกตั้งหลายครั้งทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้ผู้สมัครเข้าถึงฐานเสียงที่กระจายตัวได้โดยตรง ลดการพึ่งพาสื่อกระแสหลักหรือการหาเสียงแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่สาธารณะดิจิทัล ให้กลุ่มชายขอบหรือเสียงที่เคยถูกกีดกันในสื่อเก่า มีโอกาสแสดงออกและถูกรับฟังมากขึ้น ส่งผลให้การตัดสินใจทางการเมืองบางเรื่องเริ่มคำนึงถึงความหลากหลายและเสียงส่วนน้อยมากกว่าแต่ก่อน

ผลกระทบด้านลบของยุคดิจิทัลนั้นรุนแรงและเป็นระบบมากกว่า การอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มถูกออกแบบมาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมโดยเน้นเนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์ สร้างความโกรธ ความกลัว หรือความพึงพอใจสูงสุด ทำให้เนื้อหาที่สุดโต่ง ข่าวปลอม และ ข้อมูลบิดเบือนแพร่กระจายเร็วกว่า ข่าวลือหรือข้อความยั่วยงจึงกลายเป็น viral ได้ง่าย ส่งผลให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่บิดเบือนหรือไม่ครบถ้วน แล้วนำไปใช้ในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การสนับสนุนนโยบาย หรือการเข้าร่วมชุมนุม การที่ประชาชนได้เสพเนื้อหาแบบนี้เป็นเวลานานทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางอารมณ์ที่รุนแรง ผู้คนมองฝ่ายตรงข้ามไม่ใช่แค่คิดต่างแต่เป็นศัตรู ซึ่งทำให้การประนีประนอมทางการเมืองแทบเป็นไปไม่ได้ ปรากฏการณ์ ห้องเสียงสะท้อน และ Filter Bubble ยิ่งซ้ำเติมปัญหานี้ เมื่ออัลกอริทึมแนะนำเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของผู้ใช้ ผู้คนจึงอยู่ใน

ห้องสะท้อนเสียงที่ความเห็นของตนถูกย่ำซ้ำ ๆ โดยแทบไม่เจอมุมมองตรงข้าม ส่งผลให้เกิดการแข็งตัวของอุดมการณ์ และลดความสามารถในการรับฟังหรือเข้าใจฝ่ายตรงข้าม ในประเทศไทย ปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดในช่วงวิกฤตการเมืองหลายครั้ง ที่เฟซบุ๊ก โลก และทวิตเตอร์กลายเป็นพื้นที่แบ่งขั้วสุดโต่ง แต่ละฝ่ายมีความจริงเป็นของตัวเอง ไม่ยอมรับข้อเท็จจริงจากอีกฝั่ง นำไปสู่ความเกลียดชัง การโจมตีส่วนตัว และแม้กระทั่งกระตุ้นความรุนแรงในโลกจริง สอดคล้องกับการเลือกเปิดรับซึ่งก่อตัวขึ้นมาจากทฤษฎีการไม่ลงรอยทางความคิด (cognitive dissonance) ของ Festinger, L. , (1957) ที่เบื้องต้นอธิบายว่า การเลือกรับข้อมูลจากคนที่คิดเหมือนกัน (like-minded) จะช่วยลดความไม่ลงรอยทางความคิดหรือความรู้สึกไม่พึงปรารถนาที่เกิดจากความขัดแย้งในความคิดได้ กล่าวคือเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างชุดความคิดที่มีกับข้อมูลที่เปิดรับ คนเราจะเกิดความอึดอัดใจและใช้การเลือกเปิดรับเป็นเหมือนเครื่องมือหนึ่งในการรับมือกับความรู้สึกนั้น (Festinger, L., 1957) กระบวนการที่ความผิดปกติของข้อมูลและกลไกของไซเคียลมีเดียส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมือง

อย่างไรก็ตามการตัดสินใจทางการเมืองในยุคนี้ยังถูกรอบำงวดด้วยกลุ่มเป้าหมายข้อมูลขนาดใหญ่ วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้แล้วส่งข้อความเฉพาะเจาะจงเพื่อโน้มน้าวโดยไม่เปิดเผยผู้สนับสนุนหรือแหล่งที่มา ทำให้เกิดการแทรกแซงการเลือกตั้ง การเมืองแบบความรู้สึกที่สำคัญกว่าข้อเท็จจริงและการลดความน่าเชื่อถือของสถาบันสื่อมวลชน สถาบันวิชาการ หรือหน่วยงานรัฐ เมื่อประชาชนไม่เชื่อถือข้อมูลจากแหล่งที่เป็นกลาง การตัดสินใจจึงยิ่งเอียงไปตามอคติส่วนตัวหรือกระแสออนไลน์ที่รุนแรง การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมใน การสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่เอื้อต่อประชาธิปไตย การรักษาสอดคล้องระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและ ความมั่นคงของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นพลังบวกในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย (ฉัตรธสนัน สรรวงษ์ละคร และเรืองวิทย์ วะริวรรราช, 2568) ผลกระทบที่ทำให้ประชาธิปไตยเสื่อมถอย เมื่อความเชื่อมั่นในระบบเลือกตั้ง ลดลง ผู้คนอาจหันไปสนับสนุนผู้นำแบบเผด็จการประชานิยมหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะรู้สึกวาระระบบเน่าเฟะอยู่แล้ว ในทางกลับกัน หากรัฐและแพลตฟอร์มร่วมมือกันพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลและการพัฒนาแนวทางในการรักษาคุณค่าของ

ประชาธิปไตยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (อุเทนทร์ วัชรชินโนรส, 2567) ส่งเสริมความน่าเชื่อถือ ปรับอัลกอริทึมให้ลดการกระตุ้นความขัดแย้ง และเปิดช่องให้เกิดการถกเถียงข้ามฝั่ง สื่อดิจิทัลก็อาจกลายเป็นเครื่องมือเสริมพลังประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล

ทำไมสถาบันทางการเมืองในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันทางการเมืองของไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถรับมือกับผลกระทบจากกองทัพไซเบอร์และปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (IO) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของเทคโนโลยีเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และความเปลี่ยนแปลงของสื่อดิจิทัลที่รวดเร็วกว่าความสามารถของรัฐในการกำกับดูแล ส่งผลให้สถาบันทางการเมืองหลายแห่งไม่สามารถควบคุม ตรวจสอบ หรือสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคมได้อย่างเพียงพอ คือ 1) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับข่าวปลอมหรืออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ถูกมองว่าเลือกปฏิบัติ เช่น การดำเนินคดีต่อผู้วิจารณ์รัฐบาลอย่างรวดเร็ว แต่กลับไม่สามารถจัดการกับเครือข่ายบัญชีปลอมที่เผยแพร่ข้อมูลโจมตีฝ่ายตรงข้ามได้อย่างจริงจัง สิ่งนี้ทำให้ประชาชนจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย 2) ข้อจำกัดของกฎหมายและระบบกำกับดูแลสื่อดิจิทัล กฎหมายจำนวนมากยังล้าหลังเมื่อเทียบกับเทคโนโลยีใหม่ การแพร่กระจายข่าวปลอมในปัจจุบันเกิดขึ้นไว้มากผ่าน TikTok, Facebook, X (Twitter เดิม) หรือ YouTube แต่กระบวนการตรวจสอบของรัฐกลับใช้เวลานาน ส่งผลให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าการควบคุมข้อมูลข่าวสารอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบแบ่งขั้ว (Political Polarization) ที่รุนแรงขึ้นในสังคมไทย ปัจจุบันประชาชนจำนวนมากรับข้อมูลเฉพาะจากกลุ่มหรือเพจที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน ทำให้เกิดห้องสะท้อนเสียง (Echo Chamber) ซึ่งผู้คนจะได้ยินเฉพาะความคิดเห็นที่ตนต้องการฟัง ส่งผลให้ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนแพร่กระจายได้ง่าย เช่น ในช่วงการเลือกตั้งหรือการอภิปรายทางการเมือง มักเกิดกระแสโจมตีผ่านคลิปตัดต่อ คำพูดบิดเบือน หรือข่าวลือเกี่ยวกับนักการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน โดยผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายจะแชร์ข้อมูลเหล่านั้นต่ออย่างรวดเร็วโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ส่งผลให้ความขัดแย้งทางการเมืองมากขึ้น และ 4) การขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของประชาชนจำนวนมาก แม้คนไทยจะเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้อย่างกว้างขวาง แต่ประชาชนขาดการรับรู้

ข่าวสารที่แท้จริงจึงตกเป็นเป้าหมายของ IO ได้ง่ายที่สร้างเนื้อหากระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกและความเกลียดชัง

ผลจากปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาธิปไตย ส่งผลไม่สามารถรักษาความน่าเชื่อถือและสร้างพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างแท้จริง สังคมจึงเผชิญภาวะที่ประชาชนไม่ไว้วางใจกันเอง ไม่เชื่อมั่นต่อข้อมูลข่าวสาร เมื่อความจริงถูกทำให้สับสนอย่างต่อเนื่อง ประชาธิปไตยก็จะอ่อนแอลง เพราะประชาชนไม่สามารถตัดสินใจทางการเมืองบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการและเหตุผลร่วมกันได้อย่างเต็มที่

แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล

การส่งเสริมความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการปรับปรุงกลไกการสื่อสารให้มีความโปร่งใส เพื่อปกป้องคุณค่าของประชาธิปไตยและช่วยให้พลเมืองโดย

1) พลเมืองจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกปลุกเร้า การตัดสินใจทางการเมืองควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการมากกว่ากระแสออนไลน์ที่รุนแรง

2) ควรมีการผลักดันให้รัฐและเจ้าของแพลตฟอร์ม (เช่น Facebook, TikTok) ร่วมมือกัน ปรับปรุงอัลกอริทึมเพื่อลดการนำเสนอเนื้อหาที่กระตุ้นความเกลียดชังหรือความขัดแย้ง และเพิ่มพื้นที่ให้เกิดการถกเถียงข้ามชั่วอุดมการณ์เพื่อคลายฟองสบู่แห่งการคัดกรอง

3) สถาบันทางการเมืองควรมีกลไกการสื่อสารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

4) ควรส่งเสริมให้พื้นที่ดิจิทัลเป็นพื้นที่สาธารณะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลสามารถลดการใช้ข้อมูลบิดเบือนรับฟังความเห็นต่างซึ่งจะทำให้ประชาธิปไตยมีความยั่งยืนและยึดโยงกับผลประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น

สรุปผล

พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ความท้าทายจากข่าวลวงต่อการตัดสินใจทางการเมืองมีผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยในการตัดสินใจทางการเมืองในยุคดิจิทัลของประชาชนจึงเป็นดาบสองคมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เข้าถึงข้อมูลกว้างขวาง และ

เคลื่อนไหวได้รวดเร็ว แต่หากไม่มีการจัดการความเสี่ยงจากข่าวลวง (Fake News) และ ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations (IO) ข้อมูลบิดเบือน ห้องแห่งเสียงสะท้อน (echo chambers) ระบอบประชาธิปไตยก็เสี่ยงต่อการถูกบ่อนทำลายจากภายในความท้าทายในการใช้เทคโนโลยี การสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมและตัวประชาชนเองเพื่อให้การตัดสินใจทางการเมืองยังคงยึดโยงกับเหตุผล ข้อเท็จจริงและผลประโยชน์ส่วนรวม แทนที่จะถูกครอบงำด้วยอารมณ์ กระแส และข้อมูลเท็จจริงที่ถูกออกแบบมาให้เกิดความขัดแย้ง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ความท้าทายจากข่าวลวงต่อการตัดสินใจทางการเมือง โดยเริ่มต้นจาก 1) สัญญาณเตือน (ภัยคุกคาม) ที่ชี้ให้เห็นถึงต้นตอของปัญหาในโลกออนไลน์ ได้แก่ ข่าวลวง ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (IO) และปัญหาวีร ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือบิดเบือนข้อเท็จจริง ปัจจัยเหล่านี้ถูกขับเคลื่อนต่อกันด้วย 2) กลไก (ตัวขยายความขัดแย้ง) ผ่านระบบ

ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มที่เลือกป้อนข้อมูลเฉพาะที่ผู้ใช้สนใจ และการสร้างพื้นที่ทางความคิดที่ปิดกัน ส่งผลให้เกิด 3) ผลกระทบ (การเมืองแบ่งขั้ว) นำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองแบบสุดโต่ง ประชาชนขาดการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและตัดสินใจบนข้อมูลที่ผิดพลาด หายที่สุด 4) ทางออก (การสร้างภูมิคุ้มกัน) ด้วยการปรับปรุงกลไกการสื่อสารและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง และสร้างรากฐานประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรธสนัน สรรวงษ์ละคร และ เรืองวิทย์ วรรีระราช. (2568). ความท้าทายของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: บทบาทของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้ง และการสร้างความแตกแยกทางการเมือง. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 12(3), 222-232.
- อุเทนทร์ วัชรชินโรส. (2567). ความท้าทายของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: การวิเคราะห์ผลกระทบของสื่อสังคม ออนไลน์ต่อกระบวนการทางการเมือง. *วารสารวิชาการจินตาสีทิธิ (ออนไลน์)*, 2(1), 40-53.
- Bennett, W. L., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 33(2), 122–139.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.
- Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: A meta-analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524–538.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford : Stanford University Press.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere*. Cambridge : MIT Press.

- Kanchanatane, K. (2021). Social media and political participation in Thailand. *Journal of MCU Social Science Review*, 10(2), 270–283.
- Kemp, S. (2023). *Digital 2023: Global overview report*. DataReportal. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
- Pariser, E. (2011). *The filter bubble: What the Internet is hiding from you*. New York : Penguin Press.
- Rid, T. (2020). *Active measures: The secret history of disinformation and political warfare*. New York : Farrar, Straus and Giroux.
- Sunstein, C. R. (2018). *#Republic: Divided democracy in the age of social media*. (New ed.). Princeton : Princeton University Press.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*. Strasbourg : Council of Europe.

Collaborative Network for the Sustainable Prevention of Student Dropouts

Yuthana Sumrankit¹

Received: May 29, 2026

Revised: June 26, 2026

Accepted: June 29, 2026

Abstract

This academic article aimed to present a collaborative network for a sustainable prevention of student dropouts. It utilized the student council mechanism as a key component in school development, involving student councils, external collaborative networks, and the community in preventing and solving problems within their communities. Building a collaborative network for educational development was a management approach at both the district education office and school levels, ensuring all parties were involved. This began with network members jointly defining goals, objectives, and goals for educational development; creating and developing actionable plans; and promoting the roles and decision-making processes of each group. The collaborative network continuously developed communication processes, improved its structure, and enhanced its resources and funding. The district education office played a leading role in policy, fostering collaboration, developing capabilities, supervising, monitoring, evaluating, and extracting lessons learned to ensure students were cared for, re-enter the education

¹ Prachinburi Primary Educational Service Area Office 1

Corresponding author, e-mail: tsumrankit@gmail.com, Tel. 08 9030 3701

system, maintain positive attitudes towards school, and develop desirable characteristics, discipline, and appropriate behavior.

Keywords: Sustainable Education, Collaborative Network for Educational Development, Student Dropout

เครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน

ยุทธนา สำนานกิจ¹

Received: May 29, 2026

Revised: June 26, 2026

Accepted: June 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยการนำแนวคิดกลไกสถานักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการให้สถานักเรียน เครือข่ายความร่วมมือภายนอก และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหาในชุมชนของตน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารจัดการระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษาโรงเรียนที่ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเริ่มจากสมาชิกของเครือข่ายร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษา ร่วมสร้างและพัฒนาแผนปฏิบัติการที่นำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีการส่งเสริมบทบาทและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละกลุ่ม เครือข่ายความร่วมมือดำเนินการพัฒนากระบวนการติดต่อสื่อสาร พัฒนาโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทผู้นำเชิงนโยบาย สร้างความร่วมมือ พัฒนาศักยภาพ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียน ให้ผู้เรียนได้รับการดูแลและกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีวินัย และปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Corresponding author, e-mail: tsumrankit@gmail.com, Tel. 08 9030 3701

คำสำคัญ: การศึกษาอย่างยั่งยืน, เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา, นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความคิด คุณธรรมจริยธรรม จากเอกสารรายงานฉบับพิเศษสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2565 (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) ระบุว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชน (บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์) ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษามากกว่า 1.8 ล้านคนทั่วประเทศ โดยเฉพาะนักเรียนในช่วงชั้นรอยต่อ ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมักหลุดออกจากระบบในช่วงปิดเทอม และอาจไม่กลับมาเรียนอีก (นัทรพรานัญญ์ นันทิวัดมณฑล และคณะ, 2569)

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญ กำหนดเป็นมาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกันนักเรียนหลุดออกจากระบบอย่างเข้มข้น จัดทำโครงการพาน้องกลับห้องเรียน และ Thailand Zero Dropout โดยการจัดการศึกษาบูรณาการข้ามกระทรวง เพื่อค้นหา ติดตาม และช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เน้นการสร้างความปลอดภัยทางสังคม โดยใช้กลไกในระดับพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ปัจจุบันทุกองค์กรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพในลักษณะเครือข่าย เนื่องจากเป็นความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ร่วมจัดกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ แบ่งงานแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ ความร่วมมือดังกล่าวสามารถขยายไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งในด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย (ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรณวิทย์, 2559) รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา โดยการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามโครงการ“พาน้องกลับมาเรียน”โดยบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อติดตามผู้เรียนนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) โดยมีสถานักเรียนซึ่งมีหน้าที่ดูแลทุกข์

สุขของนักเรียน และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ประสานงานกับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และความก้าวหน้าที่นักเรียนควรได้รับ (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติผ่านเครือข่ายสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา แนวคิดการแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา และแนวคิดกลไกสถานักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษา สังเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านกลไกสถานักเรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนี้

แนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา

เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความช่วยเหลือระหว่างเครือข่าย มีการดำเนินการของเครือข่าย และประสานงานระหว่างเครือข่ายไปในทิศทางเดียวกัน และมุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จร่วมกัน (วิไลรัตน์ จันธิมา, 2561) ประกอบไปด้วย โครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสาร การประสานงาน ความร่วมมือ และการทำงานร่วมกัน (Lawson, S., 2003) โดยการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ขบวนการประชาคม ประชาสังคม มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย โดยเริ่มจากสมาชิกของเครือข่ายร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษา ร่วมสร้างและพัฒนาแผนปฏิบัติการที่นำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีการส่งเสริมบทบาทและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือดำเนินการพัฒนากระบวนการติดต่อสื่อสาร พัฒนาโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือและพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง (ณัฏฐา เกิดทรัพย์, 2563) โดยมีการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ในการสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นผลที่รับจากการติดต่อกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ และวิธีการทำงานใหม่ ๆ กับเครือข่าย และสัมพันธ์ภาพที่ไว้วางใจกันระหว่าง

เครือข่าย การติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ระหว่างเครือข่ายเป็นไปอย่างอบอุ่น มีความไว้วางใจกัน และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของกันและกันอย่างจริงจัง โดยปราศจากความอิจฉาริษยา การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล กลุ่มหรือองค์การจะสร้างความเชื่อถือและสนับสนุนให้บุคคล กลุ่มหรือองค์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้บรรลุเป้าหมายที่สมบูรณ์ (Turner, J. E., Husman, J., & Schauert, D. L., 2002)

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเครือข่ายความร่วมมือไม่ได้เป็นเพียงแค่โครงสร้างการทำงานร่วมกันเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสถานศึกษาเพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูล การระดมทรัพยากร และการประสานงานอย่างเป็นระบบจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันเฝ้าระวัง คัดกรอง และช่วยเหลือเยียวยาเด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างทันทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดการแก้ปัญหา นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา ดังนี้

แนวคิดการแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญ กำหนดเป็นมาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกัน นักเรียนหลุดออกจากระบบอย่างเข้มข้น จัดทำโครงการพาน้องกลับห้องเรียน และ Thailand Zero Dropout โดยการจัดการศึกษาบูรณาการข้ามกระทรวง เพื่อค้นหา ติดตาม และช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เน้นการสร้างความปลอดภัยทางสังคม โดยใช้กลไกในระดับพื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) โดยมีระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยการกำกับ ติดตาม กระบวนการทำงานให้เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจนในการดูแล นักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งปัจจัยภายในสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนไม่อยากอยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ความเครียด จากการเรียน ภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning Loss) ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครู การถูกกลั่นแกล้ง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยและน่าอยู่ และปัจจัยภายนอกที่ดึงเด็กออกไป เช่น ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวที่บีบให้ต้องไปทำงาน ปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพื่อนชักชวนไปในทาง

ที่ไม่เหมาะสมด้วยการแจ้งเหตุให้เครือข่ายภายนอกเข้าช่วยเหลือ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2565) และกระบวนการกลุ่มของเพื่อนพัฒนาทักษะการฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ เพื่อไปทำหน้าที่เป็นผู้พาเพื่อนกลับมาเรียน (สุชา จันทรเฒ, 2521)

ดังนั้น การขับเคลื่อนมาตรการเชิงรุกเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา จึงไม่ได้เป็นเพียงบทบาทหน้าที่ของครูหรือหน่วยงานภายนอกเท่านั้น แต่จำเป็นต้องบูรณาการเข้ากับโครงสร้างการดำเนินงานภายในโรงเรียน โดยเฉพาะการใช้กลไกสถานักเรียนมาเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในระดับปฏิบัติการ เนื่องจากสถานักเรียนมีบทบาททั้งในการส่งเสริมสวัสดิภาพ ร่วมแก้ไขปัญหา และเป็นกระบอกเสียงในการสะท้อนปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อนักเรียน อันจะนำไปสู่การร่วมมือพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน ดังแนวคิดกลไกสถานักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการเป็นสื่อกลางในการเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา ดังนี้

แนวคิดกลไกสถานักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษา

สถานักเรียนเป็นตัวแทนของนักเรียนที่เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไปของนักเรียน พัฒนาทัศนคติ มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน (National Association of Student Councils, 2014) มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของนักเรียน และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ประสานงานกับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และความก้าวหน้าที่นักเรียนควรได้รับ รับผิดชอบงานและกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน คิตรีเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ สามารถปฏิบัติได้จริงและส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ และตรงไปตรงมา เสนอความคิดเห็น ต่อโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยวางแผนดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครูที่ปรึกษา (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2560) สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานักเรียนให้เป็นสากล มีความเข้าใจ มุ่งมั่น และเข้าใจในเรื่องของสถานักเรียน ทั้งในมุมของนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรภาครัฐและเอกชน และการพัฒนาสถานักเรียนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สุพัตรา ปิตะยัง, 2565) ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การสร้างและพัฒนาเครือข่าย การสร้างลักษณะนิสัยให้

นักเรียนเป็นผู้มีจิตอาสาและมีจิตสำนึกสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

จากแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกลไกสถานนักเรียนข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถานนักเรียนมิได้มีบทบาทเพียงแค่การจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญที่มีความใกล้ชิดและเข้าใจบริบทความต้องการรวมถึงปัญหาของเพื่อนนักเรียนได้ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนศักยภาพของสถานนักเรียนให้สามารถก้าวไปสู่การเป็นกลไกเชิงรุก โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนอย่างการป้องกันและช่วยเหลือไม่ให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมเชิงนโยบาย การพัฒนาองค์ความรู้ และการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลและส่งเสริมการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเข้ามาเป็นข้อต่อเชิงระบบเพื่อยกระดับและขับเคลื่อนกลไกสถานนักเรียนดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดบทบาทหน้าที่สำคัญดังต่อไปนี้

บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านกลไกสถานนักเรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน

1. บทบาทผู้นำเชิงนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติมาเป็นแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบท
2. บทบาทผู้สร้างความร่วมมือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียน เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น
3. บทบาทผู้พัฒนาศักยภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ รวมถึงผู้เรียน ให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน
4. บทบาทผู้กำกับ ติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยเหลือและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

บทบาทการเป็นผู้นำเชิงนโยบาย ผู้สร้างความร่วมมือ ผู้พัฒนาศักยภาพ และผู้กำกับติดตามของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาข้างต้น ถือเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทัศนคติ ความไว้วางใจ การวางกลไกเชิงรุกที่ลดขั้นตอน และการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเข้มงวด ซึ่งผลจากการตกผลึกแนวคิดร่วมกับกลไกสถานักเรียนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนข้างต้น

สรุปผล

เครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน มีหัวใจสำคัญที่ทัศนคติ โดยปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนยอมรับในศักยภาพของผู้เรียน ประสานทัศนคติ สร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่มเพื่อนและความไว้วางใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสร้างทัศนคติการเป็นเจ้าของร่วมกับทุกภาคีเครือข่ายทั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น มีความรู้สึกร่วมกันว่าผู้เรียนทุกคนในพื้นที่คือบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงในทุกด้าน และการดำเนินการร่วมกัน โดยกลไกเพื่อนช่วยเพื่อนให้สถานักเรียน คัดกรองเชิงรุก กลไกส่งต่อแบบลดระบบเอกสาร เมื่อสถานักเรียนแจ้งเหตุ ครูต้องเข้าถึงตัวเด็กทันที และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องประสานหน่วยงานภายนอกได้โดยตรงตลอดจนกลไกสะท้อนคิด โดยเปิดพื้นที่ถอดบทเรียนร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อยกระดับวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง

โดยทั้งนี้ จะต้องรักษาความลับและคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสถานักเรียนและครูต้องได้รับการชักชวนความเข้าใจ ให้การเก็บข้อมูลของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่หลุดออกจากระบบมีปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต จะต้องถูกเก็บเป็นความลับสูงสุดในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มุ่งกระบวนการเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ เครือข่ายต้องทำงานตั้งแต่เริ่มเห็นสัญญาณเตือนเบื้องต้น และการสนับสนุนและคุ้มครองจากผู้บริหาร ในด้านงบประมาณ ทรัพยากร และใช้อำนาจหน้าที่ในการปกป้องและอำนวยความสะดวกให้แก่ครูและสถานักเรียนในการทำงานร่วมกับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การที่จะให้เครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหา นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนได้นั้น กลไกสำคัญที่สุดก็คือองค์ประกอบสถานักเรียนที่ช่วยให้เข้าถึงสาเหตุและข้อมูลของปัญหานักเรียน นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว ซึ่งการดำเนินการของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหา นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา อย่างยั่งยืนนั้น มีกระบวนการดังนี้

1. สร้างการคิดและวางแผนเชิงระบบ

1.1) ผู้บริหารการศึกษาเป็นผู้สร้างการคิดและวางแผนเชิงระบบ โดยร่วมคิดและวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับสำนักงานเขตพื้นที่ ได้แก่ ผู้แทนครูแนะแนว ผู้แทนผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น

1.2) เครือข่ายความร่วมมือร่วมสร้างเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ และร่วมกันออกแบบแนวทางการทำงานร่วมกับสถานักเรียน

2. สร้างศักยภาพสถานักเรียน

2.1) จัดตั้งเครือข่ายสถานักเรียนระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นส่วนกลางในการเก็บสถิติรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางป้องกันและแก้ไขในเชิงรุก

2.2) จัดกิจกรรมเสริมศักยภาพทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ เพื่อสร้างความไว้วางใจกับเพื่อนกลุ่มเสี่ยง ทักษะการสังเกตเพื่อความเร็วในการให้การป้องกันและช่วยเหลือ และทักษะการรักษาความลับเพื่อปกป้องสิทธิและสร้างความปลอดภัยให้เพื่อนกลุ่มเสี่ยง

3. สร้างเครือข่ายสถานักเรียน

3.1) สถานักเรียนระดับสถานศึกษา ทำหน้าที่สังเกต คัดกรอง และเฝ้าระวังเพื่อน หากพบกลุ่มเสี่ยง จะใช้มาตรการเพื่อนเยี่ยมบ้านอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความไว้วางใจและค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

3.2) การส่งต่อข้อมูล สถานักเรียนระดับสถานศึกษา จะรายงานข้อมูลเชิงลึกนั้น แก่ครูแนะแนวหรือครูประจำชั้น เพื่อให้โรงเรียนบันทึกเข้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทันที

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ประสานกับเครือข่ายความร่วมมือภายนอก และส่งต่ออย่างทันทั่วถึง เมื่อได้รับรายงานที่เกินกว่าสถานศึกษาในสังกัดจะแก้ไขได้

5. สร้างการสะท้อนคิดและชื่นชมความสำเร็จ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดการถอดบทเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา อย่างสม่ำเสมอ โดยให้สถานักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้นำชุมชน ได้ถอดบทเรียนเพื่อทบทวน กระบวนการการป้องกันแก้ไขที่สำเร็จ และแนวทางการพัฒนากระบวนการที่เกิดปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งมีโครงการต่อเนื่องในการจัดพิธิยกย่องเชิดชูเกียรติเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับเครือข่ายที่มี ผลการดำเนินการที่ดีเยี่ยม

ผลผลิต ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหลุด ออกจากระบบการศึกษา กำหนดความสำเร็จของผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ไว้ดังนี้

1. ผลผลิต ได้แก่

1.1) เกิดเครือข่ายสถานักเรียนเพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือเพื่อนกลุ่มเสี่ยง ครอบคลุมสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2) นักเรียนแกนนำสถานักเรียนของสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพ

1.3) เกิดบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) หรือข้อตกลงเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่กับหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือในท้องถิ่นต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา

2. ผลลัพธ์ ได้แก่

2.1) ผลลัพธ์ต่อผู้เรียน

2.1.1. ผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง ได้รับการดูแลและกลับเข้าสู่ระบบการศึกษามีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีวินัย และปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อน

2.1.2. สถานักเรียนเกิดจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเกิดทักษะการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำตามวิถีประชาธิปไตย

2.2) ผลลัพธ์ต่อครูผู้สอนและสถานศึกษา

ครูผู้สอนมีข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนเป็นรายบุคคลที่แม่นยำขึ้นทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3) ผลลัพธ์ต่อชุมชน และเครือข่าย

เกิดการบูรณาการทรัพยากรร่วมกัน ชุมชนรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในการปกป้องอนาคตของเด็กในท้องถิ่น

3. ผลกระทบในภาพรวม ได้แก่

3.1) อัตราการออกกลางคันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลดลงจนเป็นศูนย์หรือเข้าใกล้ศูนย์ตามเป้าหมายนโยบาย *Thailand Zero Dropout*

3.2) เกิดนวัตกรรมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นต้นแบบให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นนำไปปรับประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของตนได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการดำเนินงานโครงการพาน้องกลับห้องเรียน*. เข้าถึงได้จาก

<https://www.bopp.go.th/wp-content/uploads/2024/09/4>.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2565*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2022/02/รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2565.pdf>

- ณัฐฐา เกิดทรัพย์. (2563). *การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราช ภัฏพระนคร.
- นัทธปราชญ์ นันทิวัฒน์กุล และคณะ.(2569). การศึกษาการหลุดออกนอกระบบการศึกษาของเด็ก และเยาวชนในภาวะเปราะบางในชุมชน. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 4(1), 326-346.
- ภัทรวรรณ นิลแก้วบวรวิชัย. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา
- วิไลรัตน์ จันธิมา. (2561). *การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา).บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2565). *ถอดประสบการณ์ ‘จัดการศึกษาเชิงพื้นที่’ “ถ้าปล่อยเด็กหลุดต่อไป เท่ากับเรากำลังทำลายสิทธิด้านการศึกษาครั้งใหญ่ และตัดโอกาสของประเทศทางอ้อม*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/article-abe-010922/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์เฉพาะกิจช่วยเหลือเด็กนักเรียน สพฐ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ผู้เรียนในการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติ ของสถานศึกษา*. เข้าถึงได้จาก<https://www.rayong2.go.th/wp-content/uploads/2025/06/AA16%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A168.pdf>
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน. (2560). *คู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรมสถานักเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน.

สุชา จันทรเฒ. (2521). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.

สุพัตรา ปิดจะยัง. (2565). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Lawson, S. (2003). *Examining the Relationship between Organizational Culture and Knowledge Management*. (Dissertation Doctor of Philosophy. Business Administration Program in Management). Fort Lauderdale : Nova Southeastern University.

National Association of Student Councils. (2014). *Student council handbook: A student council resource by the National Association of Student Councils*. Reston, VA : National Association of Secondary School Principals.

Turner, J. E., Husman, J., & Schallert, D. L. (2002). The importance of students' goals in their emotional experience of academic failure: Investigating the precursors and consequences of shame. *Educational Psychologist*, 37(2), 79–89.